

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ»

**Αντιλήψεις, εμπειρίες και πρακτικές των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

της

Ευμορφίας Παπαϊωάννου

Φλώρινα, 2023

Φύλλο Εξέτασης

1. Επόπτης: **Παπανικολάου Αναστάσιος** _____

Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο
Δυτικής Μακεδονίας

Βαθμός: _____

Υπογραφή: Ημερομηνία:

2. Δεύτερος Βαθμολογητής: **Παπαδοπούλου Πηνελόπη** _____

Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Βαθμός: _____

Υπογραφή: Ημερομηνία:

3. Τρίτος Βαθμολογητής: **Μαλανδράκης Γεώργιος** _____

Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Βαθμός: _____

Υπογραφή: Ημερομηνία:

Γενικός Βαθμός: - _____

*Η συγγραφέας **Ευμορφία Παπαϊωάννου** βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στις εργασίες τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.*

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, όλους όσους συνέβαλλαν στην εκπόνησή της. Φυσικά, η ολοκλήρωση αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη βοήθεια του επιβλέποντα Επίκουρου Καθηγητή, Αναστάσιου Παπανικολάου. Εκφράζω τις βαθύτατες ευχαριστίες για όλη την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε, την επιστημονική του καθοδήγηση, τις συμβουλές του, τη συνεχή υποστήριξη που έδειξε από την αρχή μέχρι το τέλος αυτής της εργασίας και για την άριστη συνεργασία που είχαμε.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Καθηγήτρια Πηνελόπη Παπαδοπούλου και τον Επίκουρο Καθηγητή Γεώργιο Μαλανδράκη για την πολύτιμη συμβολή τους στην εκπόνηση αυτής της εργασίας, ως μέλη της τριμελούς επιτροπής.

Επιπροσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που συμμετείχαν στο ερωτηματολόγιό μου. Χωρίς την πολύτιμη συμβολή τους, δεν θα είχε ολοκληρωθεί αυτή η διπλωματική εργασία.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένειά μου και τους φίλους μου για όλη την κατανόηση, την υποστήριξη και τη συμπαράσταση που έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Πρόλογος

Υποστηρίζεται ότι οι ζωολογικοί κήποι και τα ενυδρεία: προσφέρουν ευκαιρίες για την προώθηση της επιστήμης και τη διατήρηση των ειδών που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, ασχολούνται με την υγεία και την ευημερία των ζώων που έχουν στην κατοχή τους, διατηρούνται κατά κύριο λόγο από τους υποστηρικτές τους (επισκέπτες, μέλη και δωρητές), και προσφέρουν μοναδικούς χώρους διδασκαλίας και έρευνας.

Από την άλλη μεριά, υποστηρίζεται για τους ζωολογικούς κήπους και τα ενυδρεία ότι: πρέπει να σταματήσουν τη λειτουργία τους και να κλείσουν για διάφορους λόγους, όπως ότι η αιχμαλωσία δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συγκριθεί με την ελευθερία που έχει ένα ζώο στη φύση και ότι πολλές φορές τα ζώα που βρίσκονται αιχμάλωτα υποφέρουν από στρες, ανία και νιώθουν περιορισμένα. Όσο μεγάλος και να είναι ένας ζωολογικός κήπος, ποτέ δεν θα καταφέρει να συναγωνιστεί το φυσικό περιβάλλον των ζώων. Επιπλέον, τα ζώα εμφανίζουν στερεοτυπικές συμπεριφορές που οφείλονται κυρίως στον περιορισμό τους, ο οποίος τους στερεί πολλές από τις φυσικές τους λειτουργίες.

Τα παραπάνω καθιστούν προβληματική την επαφή του κοινού με τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους καθώς και τον εκπαιδευτικό ρόλο των τελευταίων. Πρόκειται για ένα φλέγον και αμφιλεγόμενο ζήτημα που απασχολεί πολλούς ανθρώπους εκτός και εντός της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	v
Πρόλογος.....	vii
Πίνακας Περιεχομένων.....	ix
Κατάλογος Πινάκων.....	xi
Κατάλογος Γραφημάτων.....	xiv
Περίληψη.....	xvi
Abstract.....	xvii
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1. Ζωολογικοί Κήποι.....	2
1.1 Ορισμοί και Κατηγορίες.....	2
1.2 Ιστορία και Εξέλιξη των ζωολογικών κήπων.....	3
1.3 Ρόλοι και Λειτουργίες του ζωολογικού κήπου.....	6
1.4 Ζωολογικοί κήποι στην Ελλάδα.....	10
1.5 Κανονισμοί των ζωολογικών κήπων.....	12
1.6 Σχέσεις Ανθρώπων - Ζώων.....	14
1.7 Ζωολογικοί κήποι και εκπαίδευση.....	18
Κεφάλαιο 2. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.....	22
2.1 Ορισμός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.....	22
2.2 Σκοπός και στόχοι της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.....	22
2.3 Κατευθυντήριες αρχές για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.....	23
2.4 Τυπική, άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση.....	24
2.5 Περιβαλλοντική ηθική.....	25
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία.....	27
3.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	27
3.2 Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.....	27
3.3 Περιορισμοί της έρευνας.....	29
3.4 Πρωτοτυπία της έρευνας.....	30
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα.....	31
4.1 Δημογραφικά Στοιχεία.....	31
4.2 Σχέση των εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.....	35
4.3 Σχέση - εμπειρία των εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους.....	37

4.4 Αντιλήψεις για τους ζωολογικούς κήπους.....	38
4.5 Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους	41
4.6 Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την επαφή των μαθητών με τα ζώα.....	43
4.7 Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους.....	45
4.8 Εμπειρία εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους	50
4.9 Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνέχιση της λειτουργίας των ζωολογικών κήπων	58
4.10 Στατιστικοί έλεγχοι	60
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση - Συμπέρασμα.....	98
Κεφάλαιο 6. Προτάσεις.....	104
Βιβλιογραφία	105
Παράρτημα.....	113

Κατάλογος Πινάκων

Σελ.

Πίνακας 1. Φύλο εκπαιδευτικών	31
Πίνακας 2. Ηλικία εκπαιδευτικών	31
Πίνακας 3. Τόπος καταγωγής εκπαιδευτικών (Περιφέρεια)	32
Πίνακας 4. Τόπος καταγωγής εκπαιδευτικών (Πληθυσμός)	32
Πίνακας 5. Τόπος εργασίας εκπαιδευτικών (Περιφέρεια)	33
Πίνακας 6. Τόπος εργασίας εκπαιδευτικών (Πληθυσμός)	34
Πίνακας 7. Έτη προϋπηρεσίας εκπαιδευτικών	34
Πίνακας 8. Επαφή εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση από τα σχολικά χρόνια	35
Πίνακας 9. Σπουδές εκπαιδευτικών πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	36
Πίνακας 10. Ενασχόληση εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	36
Πίνακας 11. Εξοικείωση εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	37
Πίνακας 12. Αντιλήψεις για τους ζωολογικούς κήπους	40
Πίνακας 13. Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την επαφή των μαθητών με τα ζώα	44
Πίνακας 14. Λόγοι επίσκεψης σε έναν ζωολογικό κήπο με την σχολική τάξη	46
Πίνακας 15. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών κατά την επίσκεψή τους σε ζωολογικό κήπο (κατά την επίσκεψή σας, ως εκπαιδευτικός, θα θέλατε...)	48
Πίνακας 16. Περιγραφή επίσκεψης των εκπαιδευτικών με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο	53
Πίνακας 17. Εξοικείωση με τις τεχνικές της ΠΕ σε σχέση με το φύλο	60
Πίνακας 18. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	61
Πίνακας 19. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	61
Πίνακας 20. Έχω επισκεφτεί ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	61
Πίνακας 21. Έχω επισκεφτεί ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	61
Πίνακας 22. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	62
Πίνακας 23. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	62
Πίνακας 24. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	62
Πίνακας 25. Εμπειρία από τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο	62
Πίνακας 26. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία	63
Πίνακας 27. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία	63
Πίνακας 28. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία	63
Πίνακας 29. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την ηλικία	64
Πίνακας 30. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την ηλικία	64
Πίνακας 31. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση τον τόπο καταγωγής	64
Πίνακας 32. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση τον τόπο καταγωγής	65
Πίνακας 33. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία	65
Πίνακας 34. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία	66
Πίνακας 35. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία	66
Πίνακας 36. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία	67
Πίνακας 37. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία	67
Πίνακας 38. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία	67
Πίνακας 39. Απόψεις για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ	68
Πίνακας 40. Απόψεις για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ	68

<i>Πίνακας 86. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>87</i>
<i>Πίνακας 87. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>87</i>
<i>Πίνακας 88. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>87</i>
<i>Πίνακας 89. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>89</i>
<i>Πίνακας 90. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>94</i>
<i>Πίνακας 91. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>94</i>
<i>Πίνακας 92. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>95</i>
<i>Πίνακας 93. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>95</i>
<i>Πίνακας 94. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.</i>	<i>95</i>

Κατάλογος Γραφημάτων

	Σελ.
Γράφημα 1. Έχετε επισκεφτεί ζωολογικό κήπο (σαν ιδιώτης επισκέπτης);	38
Γράφημα 2. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους (Ζώα που θα ήθελαν να δουν)	42
Γράφημα 3. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους (Ζώα που ΔΕΝ θα ήθελαν να δουν)	43
Γράφημα 4. Η συχνότητα με την οποία έχουν επισκεφτεί με τη σχολική τους τάξη έναν ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα, κατά τα χρόνια εμπειρίας τους ως εκπαιδευτικοί	50
Γράφημα 5. Προθυμία εκπαιδευτικών για μελλοντική επίσκεψη (σε επόμενες σχολικές χρονιές) με τη σχολική τάξη στον ζωολογικό κήπο	51
Γράφημα 6. Περιγραφή επίσκεψης των εκπαιδευτικών με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο	55
Γράφημα 7. Κατηγορίες ζώων που παρατηρήθηκαν κατά την επίσκεψη	55
Γράφημα 8. Κατηγορίες ζώων που έδειξαν ενδιαφέρον οι μαθητές σας	56
Γράφημα 9. Περιγραφή συναισθημάτων εκπαιδευτικών κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη	57
Γράφημα 10. Περιγραφή συναισθημάτων των μαθητών κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη	58
Γράφημα 11. Επιθυμίες των εκπαιδευτικών για τη συνέχιση της λειτουργίας των ζωολογικών κήπων	59
Γράφημα 12. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία	66
Γράφημα 13. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.	82
Γράφημα 14. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.	83
Γράφημα 15. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x7) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	88
Γράφημα 16. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	89
Γράφημα 17. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x4) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	90
Γράφημα 18. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	90
Γράφημα 19. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x4) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	91
Γράφημα 20. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x5) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	92
Γράφημα 21. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x1) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..	93
Γράφημα 22. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x5) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.	93
Γράφημα 23. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x7) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.	94
Γράφημα 24. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x7) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.	96
Γράφημα 25. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x8) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.	97

Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία διερευνά τις αντιλήψεις, τις εμπειρίες και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους. Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε διαδικτυακό ερωτηματολόγιο, το οποίο στάλθηκε σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της Ελλάδας. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν συνολικά 273 εκπαιδευτικοί.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι: οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν επισκεφθεί ζωολογικό κήπο ως ιδιώτες επισκέπτες, αλλά μόνο οι μισοί έχουν επισκεφθεί ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη. Κατά την επίσκεψη τους σε αυτούς με τη σχολική τάξη, θεωρούν ότι οι μαθητές είχαν θετικά συναισθήματα και έδειξαν ενδιαφέρον. Οι ίδιοι αναφέρουν για τους εαυτούς τους θετικά και αρνητικά συναισθήματα, όπως ενοχές και λύπη. Αν και οι περισσότεροι δεν σκοπεύουν να επισκεφθούν ζωολογικό κήπο σε επόμενες σχολικές χρονιές, επιθυμούν οργανωμένους ζωολογικούς κήπους που προσφέρουν εκπαιδευτική υποστήριξη με εκπαιδευτικό υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επίσκεψή τους. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν θεωρούν την επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο ως έναν καλό τρόπο για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα. Τέλος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζωολογικοί κήποι και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

Λέξεις - Κλειδιά: ζώα, ζωολογικός κήπος, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, εκπαιδευτικοί

Abstract

The present study investigates the perceptions, experiences and practices of primary school teachers regarding zoos. An online questionnaire was used to conduct the research, which was sent to all Primary Schools in Greece. A total of 273 teachers participated in the survey.

The main findings of the survey are: most primary school teachers have visited a zoo as private visitors but only half of them have visited a zoo with their class. During their visit with the class, they consider that the students had positive feelings and showed interest. They report for themselves that they felt both positive and negative feelings such as guilt and sorrow. Although most do not plan to visit a zoo with the class in the future, they would like organized zoos that offer educational support with educational materials that can be utilized in the classroom before, during and after their visit. Most teachers do not consider visiting a zoo as a good way for students to get in touch with animals. Finally, most teachers want the zoos to remain open and improve the living conditions of the animals.

Keywords: animals, zoos, environmental education, primary education, teachers

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως θέμα τη διερεύνηση των αντιλήψεων, των εμπειριών και των πρακτικών των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους και διαρθρώνεται ως εξής:

Το Κεφάλαιο 1 πραγματεύεται τους ζωολογικούς κήπους και πιο συγκεκριμένα ασχολείται με την ιστορία και την εξέλιξή τους, τους ρόλους και τις λειτουργίες τους, τους κανονισμούς που υπάρχουν σε αυτούς, τις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και ζώων, τη σχέση τους με την εκπαίδευση και για το ποιους συναντάμε στην Ελλάδα.

Το Κεφάλαιο 2 πραγματεύεται την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Εκεί αναφέρονται ο σκοπός και οι στόχοι της, οι κατευθυντήριες αρχές της, σε ποιες κατηγορίες χωρίζεται και τέλος γίνεται αναφορά στην περιβαλλοντική ηθική.

Στο Κεφάλαιο 3 περιγράφεται η μεθοδολογία στην οποία αναφέρονται ο σκοπός και οι στόχοι της παρούσας έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, ο τρόπος συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων, το δείγμα της έρευνας, η διαδικασία χορήγησης του ερωτηματολογίου, η πρωτοτυπία και οι περιορισμοί της έρευνας.

Στο Κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας τα οποία περιέχουν τα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών, τη σχέση τους με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τη σχέση – εμπειρία τους με τους ζωολογικούς κήπους, τις αντιλήψεις τους για τους ζωολογικούς κήπους, τις προτιμήσεις τους για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους όπως και τις αντιλήψεις τους για την επαφή των μαθητών με τα ζώα. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι προτιμήσεις τους για τους ζωολογικούς κήπους και η εμπειρία τους. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται συσχετίσεις.

Στο Κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και η συζήτηση.

Τέλος, στο Κεφάλαιο 6 υπάρχουν οι προτάσεις.

Κεφάλαιο 1. Ζωολογικοί Κήποι

1.1 Ορισμοί και Κατηγορίες

Ζωολογικοί Κήποι

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1998), ο ζωολογικός κήπος είναι ένας ειδικά διαμορφωμένος και επιστημονικά επιβλεπόμενος χώρος στον οποίο άγρια ή σπάνια ζώα εκτίθενται σε δημόσια θέα μέσα σε ειδικά κλουβιά ή περιφραγμένους τόπους. Από την άλλη πλευρά, το ζωολογικό πάρκο είναι η προστατευόμενη φυσική έκταση, μέσα στην οποία οι επισκέπτες μπορούν να παρατηρήσουν τα άγρια ζώα στο φυσικό τους περιβάλλον (Μπαμπινιώτης, 1998). Επομένως, με βάση τους δύο παραπάνω ορισμούς που αναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα σε έναν ζωολογικό κήπο και σε ένα ζωολογικό πάρκο και το καθένα αντιπροσωπεύει κάτι διαφορετικό.

Οι ζωολογικοί κήποι ταξινομούνται κυρίως με βάση τον αριθμό των ειδών και των ζώων. Πιο συγκεκριμένα, οι ζωολογικοί κήποι ταξινομούνται σε μεγάλους, μεσαίους, μικρούς και μίνι (ακόμα πιο μικρούς).

Ορισμένοι αντιλαμβάνονται τους ζωολογικούς κήπους ως θεματικά πάρκα. Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης εξετάζουν μια ιστορική σχέση ζωολογικών κήπων και θεματικών πάρκων (Byrman, 1999). Ο αριθμός των διαφόρων θεμάτων που παρουσιάζονται αυξάνεται συνεχώς. Τα ζωντανά ζώα είναι μόνο ένα από αυτά. Φυσικά, ορισμένα από αυτά τα θέματα είναι πανομοιότυπα. Οι ζωολογικοί κήποι εκθέτουν εξαφανισμένα ζώα, φυτά και φύση, την ιστορία της περιοχής του ζωολογικού κήπου, την ανάπτυξη των ζωολογικών κήπων γενικότερα, τον πολιτισμό και κάποια στοιχεία αρχιτεκτονικής.

Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι ορισμένοι ζωολογικοί κήποι δημιουργούν έναν συγκεκριμένο τύπο υπαίθριου μουσείου. Συνήθως είναι η περίπτωση των πιο αναπτυγμένων ζωολογικών κήπων που εμφανίζουν τον μεγαλύτερο αριθμό από αυτά τα πρόσθετα θέματα. Αυτό σημαίνει ότι οι ζωολογικοί κήποι λειτουργούν ως κοινωνικο-πολιτιστικοί θεσμοί (Hallman & Benbow, 2007) που συνδυάζουν φυσικά, πολιτιστικά και κοινωνικά στοιχεία.

Η Woods (2002) χρησιμοποιεί τον όρο περιβάλλοντα αιχμαλωσίας και μέσα σε αυτή την κατηγορία, κάνει διαφοροποίηση μεταξύ ζωολογικών κήπων, καταφυγίων και πάρκων άγριας ζωής.

Ο Higginbottom (2004) ισχυρίζεται ότι παρά τη διαφοροποίηση στη σύνθεση και την ονομασία τους, είναι σκόπιμο να χρησιμοποιείται ο όρος ζωολογικός κήπος για όλα τα αιχμαλωτισμένα ιδρύματα άγριας ζωής.

Ενυδρεία

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1998), τα ενυδρεία είναι η γυάλινη δεξαμενή ή το ειδικά διαμορφωμένο δοχείο με γυάλινα τοιχώματα, όπου διατηρούνται ζωντανά ψάρια ή άλλοι υδρόβιοι ζωικοί ή φυτικοί οργανισμοί. Ο δεύτερος ορισμός που δίνει ο Μπαμπινιώτης (1998) για τα ενυδρεία είναι ο εξής: το κτήριο ή το ειδικό ίδρυμα, όπου διατηρούνται ζωντανά και εκτρέφονται ψάρια ή άλλοι υδρόβιοι οργανισμοί και παρουσιάζονται ως εκθέματα ή για ερευνητικούς σκοπούς.

1.2 Ιστορία και Εξέλιξη των ζωολογικών κήπων

Ζωολογικοί Κήποι

Αρχικά, μιλώντας για ιστορία, αξίζει να αναφέρουμε ότι όλοι οι ζωολογικοί κήποι και τα ζώα των ζωολογικών κήπων έχουν τις δικές τους ιστορίες. Παρόλα αυτά, μας ενδιαφέρει να μάθουμε από πού ξεκίνησαν όλα. Πρέπει να αναφερθεί ότι η ιστορία των ζωολογικών κήπων είναι πολύπλοκη και μόνο μια επιφανειακή επισκόπηση είναι δυνατόν να παρουσιαστεί στην παρούσα εργασία.

Σύμφωνα με τον James Fisher, ο αρχικός λόγος που οι άνθρωποι άρχισαν να κρατούν ζώα ήταν η απλή περιέργεια (Fisher, 1967). Οι ζωολογικοί κήποι υπάρχουν πάνω από τρεις χιλιάδες χρόνια (Alexander, 1979). Οι πρώτοι εγκλεισμοί ζωντανών άγριων ζώων χρονολογούνται από την Παλαιολιθική περίοδο, περίπου 10.000 π.Χ. (Kisling, 2000). Αρκετοί πίνακες ζωγραφικής απεικόνιζαν τους ρόλους των ζώων στην κοινωνική ζωή των ανθρώπων από αυτή την προϊστορική εποχή (Clark & Piggott, 1965).

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον Loisel (1912), η εξέλιξη των ζωολογικών κήπων χωρίζεται σε πέντε φάσεις. Στην πρώτη φάση, οι περιορισμοί των ζώων δεν είχαν συγκεκριμένο όνομα, ωστόσο κάποιοι συγγραφείς τα αναφέρουν ως «συλλογές ζώων» [π.χ. Hancocks (2001), Kisling (2000) και Rees (2011)]. Αυτές οι συλλογές ζώων είναι εκείνες της Νεολιθικής περιόδου, όταν οι άνθρωποι αντικατέστησαν τη νομαδική συμπεριφορά τους με την πρακτική της γεωργίας και άρχισαν να αιχμαλωτίζουν και να κρατούν ζώα για να τραφούν και να χρησιμοποιούν το δέρμα τους για να φτιάχνουν ρούχα (Kisling, 1998).

Στη δεύτερη φάση, με την έλευση των μεγάλων πολιτισμών (περίπου 3.000 π.Χ.), δημιουργήθηκαν οι «παράδεισοι» (*paradeisos*) (Rees, 2011). Αυτοί οι «παράδεισοι» δημιουργήθηκαν για να παρέχουν στους πλούσιους και ισχυρούς, δραστηριότητες αναψυχής, όπως για παράδειγμα το κυνήγι.

Η τρίτη φάση, ήταν μια μεταβατική φάση (μεταξύ 476 - 1453 μ.Χ.), στην οποία πιστεύεται ότι οι συλλογές ζώων είχαν διαφορετικά χαρακτηριστικά σε σύγκριση τόσο με την προηγούμενη φάση (παράδεισος) όσο και με την επόμενη φάση (θηριοτροφεία), και για την οποία προτείνεται η ονομασία προ-θηριοτροφεία. Αυτή την εποχή ανακαλύφθηκαν οι συλλογές ζώων που είχαν ήδη δημιουργηθεί από αρχαίους πολιτισμούς, όπως οι συλλογές της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Πολλές από αυτές τις συλλογές συντηρήθηκαν και χρησίμευαν στην αναψυχή των μοναρχών και την επίδειξη της εξουσίας των ηγεμόνων (Frederick et al., 1943). Πιο συγκεκριμένα, από τα παλιά χρόνια, ηγεμόνες και πλούσιοι αριστοκράτες συγκέντρωναν συλλογές από άγρια ή εξωτικά ζώα και τα διατηρούσαν σε πάρκα ή κήπους δίπλα στα παλάτια τους. Τα ζώα αυτά δεν ήταν σε αιχμαλωσία για να μελετηθούν από ειδικούς, αλλά για ψυχαγωγικούς λόγους (Allaby, 2010). Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια αυτής της εποχής υπήρξε μεγάλη επέκταση του ευρωπαϊκού πολιτισμού στην Ασία, την Αφρική και την Αμερική, που επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο τα ζώα ήταν περιορισμένα σε αυτές τις εξωτικές χώρες, κάνοντας τις συλλογές ζώων παρόμοιες με τις ευρωπαϊκές.

Η τέταρτη φάση ξεκίνησε από τα μέσα του 15ου αιώνα έως τα τέλη του 18ου αιώνα και τα προ-θηριοτροφεία ονομάστηκαν θηριοτροφεία. Το όνομα αυτό δόθηκε για πρώτη φορά στη Γαλλία από τον βασιλιά Λουδοβίκο ΙΔ', όταν ιδρύθηκε το θηριοτροφείο των Βερσαλλιών και τόσο τα τοπικά όσο και τα εξωτικά είδη ζώων τοποθετήθηκαν σε κλουβιά (περιφράξεις), δηλαδή με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που τα περιόριζαν στην προηγούμενη φάση (van Erp-Houteren, 1986.). Σκοπός της ύπαρξής τους αυτή τη φορά ήταν η παρατήρηση των ζώων και η διευκόλυνση των μελετών. Επιπλέον, άλλο ένα τέτοιο γνωστό, καταγεγραμμένο θηριοτροφείο χρονολογείται από τον 15ο αιώνα π.Χ., όπου η βασίλισσα Hatshepsut της Αιγύπτου φημίζεται ότι είχε ένα στο παλάτι της (Alexander, 1992).

Τα τέλη του 18ου αιώνα, ξεκίνησε η πέμπτη και τελευταία φάση, όπου τα θηριοτροφεία άρχισαν να ονομάζονται ζωολογικοί κήποι. Η κύρια αλλαγή ήταν η ιδιωτική ή η δημόσια χρηματοδότηση, με την επέκταση της πρόσβασης αυτών των χώρων σε άλλες κοινωνικές τάξεις και η δυνατότητα εμβάθυνσης των ερευνητικών δραστηριοτήτων σε αιχμάλωτα ζώα (Heindl, 2015). Η νέα ιδέα του ζωολογικού κήπου χαρακτηρίζεται από μια δομή χωρίς τις κλασικές ράβδους

(κάγκελα) στις οποίες τα ζώα διαχωρίζονται από τους επισκέπτες αλλά πλέον, σε αυτή τη φάση χρησιμοποιούνται διακριτικές τάφροι (ditches) (Hagenbeck, 1909). Πιο συγκεκριμένα, εκείνη την εποχή, άρχισαν να διαμορφώνονται τα περιβλήματα των ζώων για να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους και να προσφέρουν στους επισκέπτες μια εικόνα που είναι πιο κοντά σε αυτήν που βρίσκεται στη φύση.

Ωστόσο, οι πρώτοι σύγχρονοι ζωολογικοί κήποι ιδρύθηκαν στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στο Παρίσι και στη Βιέννη τον 18ο αιώνα και στη συνέχεια ακολούθησαν μεγάλοι ζωολογικοί κήποι στο Βερολίνο και στο Λονδίνο τον 19ο αιώνα (Jamieson, 1985). Έπειτα, δημιουργήθηκαν οι πρώτοι αμερικανικοί ζωολογικοί κήποι Cincinnati και Philadelphia τη δεκαετία του 1870 (Jamieson, 1985). Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπήρχαν πάνω από 10.000 ζωολογικοί κήποι σε όλο τον κόσμο (Kotler & Kotler, 1998), με τους περισσότερους σε Ευρώπη, Βόρεια Αμερική και Αυστραλία. Τα τελευταία 20 περίπου χρόνια υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία για τα ζώα όταν η άγρια ζωή βρίσκεται σε αιχμαλωσία, και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επανεξέταση του σκοπού και της λειτουργίας των ζωολογικών κήπων (Bostock, 1993; Davis, 1996).

Ενυδρεία

Οι Κινέζοι αυτοκράτορες διατηρούσαν και εκτρέφανε κυπρίνους σε βάζα και άλλα δοχεία από πολλούς αιώνες πριν, οι αρχαίοι Αιγύπτιοι και οι Σουμέριοι διατηρούσαν επίσης ψάρια στα σπίτια τους, όχι μόνο για διατροφικούς αλλά και για ψυχαγωγικούς λόγους (Brunner, 2003). Επιπλέον, η διατήρηση και η αναπαραγωγή ψαριών ήταν αρκετά δημοφιλής στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία από τον 1ο αιώνα π.Χ. (Schmölcke & Nikulina, 2008).

Η πρώτη αναφορά για ψάρια που φυλάσσονται σε γυάλινα δοχεία δόθηκε ίσως το 1665 από τον Βρετανό αριστοκράτη Samuel Pepys στα περίφημα ημερολόγιά του (Pepys, 1970). Στην Ευρώπη, τα ενυδρεία έγιναν πολύ δημοφιλή στα μέσα του 19ου αιώνα. Το πρώτο «πραγματικό ενυδρείο» παρουσιάστηκε στο κοινό στη Μεγάλη Έκθεση στο Λονδίνο το 1851.

Όπως επισημαίνουν οι Clary και Wandersee (2005), στη δεκαετία του 1850 και στις αρχές της δεκαετίας του 1860, αρκετά τεύχη του περιοδικού English Punch, ενός δημοφιλούς περιοδικού με κινούμενα σχέδια, περιείχε εικονογραφήσεις που πιστοποιούσαν τη δημοτικότητα των ενυδρείων στο σπίτι. Τα οικιακά ενυδρεία οδήγησαν σε δημόσια ενυδρεία και το 1853 άνοιξε το πρώτο δημόσιο ενυδρείο στο Regent's Park του Λονδίνου. Σύντομα ακολούθησαν δημόσια ενυδρεία και σε άλλες αγγλικές τοποθεσίες, καθώς και στη Γερμανία, τη Γαλλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η ιδέα του ενυδρείου, χρησιμοποιώντας αυτόνομα και αυτοσυντηρούμενα συστήματα, ξεκίνησε στην Αγγλία κατά τη δεκαετία του 1850. Πριν από αυτή την ανάπτυξη, υπήρχαν μόνο καλλωπιστικές λίμνες ψαριών, οι οποίες τροφοδοτούνταν με νερό από κοντινές θάλασσες, λίμνες ή ρυάκια (Kisling, 2000).

1.3 Ρόλοι και Λειτουργίες του ζωολογικού κήπου

Οι ζωολογικοί κήποι είναι στην ουσία ένα είδος μουσείου (Alexander, 1979). Η διαφορά μεταξύ ζωολογικών κήπων και άλλων μορφών μουσείων είναι ότι τα εκθέματα ενός ζωολογικού κήπου είναι ζωντανά (Alexander, 1979; Davis, 1996). Ωστόσο, οι ζωολογικοί κήποι μοιάζουν με τα μουσεία ως προς το ότι έχουν εκπαιδευτικό σκοπό, επαγγελματικό – ειδικό προσωπικό, είναι συχνά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και κατέχουν και συντηρούν απτά αντικείμενα που εκτίθενται στο κοινό (Alexander, 1979).

Σύμφωνα με τον Alexander (1979), ένας ζωολογικός κήπος περιέχει μια συλλογή ζώων που πρέπει να προστατεύεται και να μελετάται, ενώ συγχρόνως τα ζώα να προσφέρουν ψυχαγωγία στο κοινό. Ο Jamieson (1985) υποστήριξε ότι ο ρόλος των ζωολογικών κήπων είναι: η διασκέδαση, η εκπαίδευση, η επιστημονική έρευνα και η διατήρηση των ειδών. Ο Bostock (1993) παρουσίασε ένα παρόμοιο σύνολο ρόλων για τους ζωολογικούς κήπους με αυτούς του Jamieson, ενώ ο Broad (1996) υποστήριξε ότι οι ρόλοι δεν είναι απαραίτητα διακριτοί, αλλά είναι συχνά συνυφασμένοι.

Όσον αφορά την εκπαίδευση που μπορεί να προσφέρει στο κοινό ένας ζωολογικός κήπος, με βάση τα λεγόμενα του Bostock (1993), το πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι δίνει τη δυνατότητα σε ενήλικες και παιδιά να παρατηρήσουν τα ζώα από κοντά. Άλλωστε είναι γεγονός ότι τα ζωντανά ζώα δημιουργούν ενθουσιασμό (Birney, 1988). Ο Bostock υποστήριξε ότι αν και το ζώο στο φυσικό του περιβάλλον είναι προτιμότερο από ένα που βρίσκεται σε ζωολογικό κήπο, ένα ζώο σε ζωολογικό κήπο είναι καλύτερο από ένα που μπορούμε να δούμε σε ταινία (Bostock, 1993). Ωστόσο, είπε επίσης ότι οι περισσότεροι επισκέπτες πάνε σε ζωολογικούς κήπους με σκοπό να ψυχαγωγηθούν και όχι για να αποκτήσουν γνώσεις. Ο Shackley (1996) συμφωνεί με αυτή την άποψη και υποστηρίζει ότι τα παιδιά είναι αυτά που συχνά δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους. Επιπλέον, επισκέπτονται τους ζωολογικούς κήπους διότι τους είναι πιο εύκολο και προσβάσιμο να τα παρατηρήσουν εκεί από το να τα δουν στο φυσικό τους περιβάλλον. Υποστήριξε επίσης ότι εάν οι γονείς δεν θέλουν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν τα παιδιά τους σε μεγάλες αποστάσεις, δηλαδή αν οι άνθρωποι δεν μπορούν να

μεταφερθούν στα ζώα, τότε μέσα από τους ζωολογικούς κήπους τα ζώα μεταφέρονται στους ανθρώπους (Shackley, 1996).

Επιπλέον, πολλοί ερευνητές υποστήριξαν ότι υπάρχουν και επιστημονικοί λόγοι ύπαρξης των ζωολογικών κήπων. Ο Bostock (1993), παρουσίασε τους εξής επιστημονικούς λόγους, οι οποίοι είναι: ταξινομικός, παρατηρητικός, αναπαραγωγικός, κτηνιατρικός, γενετικός, συμπεριφορικός και παραγωγικός. Όσον αφορά τον επιστημονικό ρόλο λειτουργίας των ζωολογικών κήπων, ο Broad (1996) είδε έναν ευρύτερο στόχο και έδειξε ότι οι ζωολογικοί κήποι έχουν την ικανότητα να εξηγούν την αξία των οικοσυστημάτων και τη σημασία της βιοποικιλότητας στην κοινωνία. Συνέδεσε επίσης τον επιστημονικό με τον εκπαιδευτικό ρόλο όταν υποστήριξε ότι μπορούν να δημιουργήσουν ένα αποτελεσματικό περιβάλλον μάθησης. Ωστόσο, οι ζωολογικοί κήποι έχουν προκαλέσει πολλά σχόλια, τα οποία είναι κυρίως επικριτικά επειδή περιέχουν ζωντανά εκθέματα σε αιχμαλωσία, ενώ στην πραγματικότητα η θέση τους είναι στη φύση (Bostock, 1993; Jamieson, 1985).

Σύμφωνα με τον Jamieson (1985) οι ρόλοι εκπαίδευσης και διατήρησης σε σχέση με τα άγρια ζώα σε αιχμαλωσία είναι πολύ δύσκολο να υπερασπιστούν. Οι ζωολογικοί κήποι μας «διδάσκουν» μια ψευδή αίσθηση της θέσης μας στη φύση. Τα μέσα εγκλεισμού σηματοδοτούν τη διαφορά μεταξύ ανθρώπων και ζώων. Δηλαδή τα ζώα βρίσκονται εκεί για εμάς, για να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς μας (Jamieson, 1985) και πολλές φορές κυρίως για την ψυχαγωγία μας.

Εκτός από τους σχετικά προφανείς λόγους ύπαρξης ζωολογικών κήπων που προαναφέρθηκαν παραπάνω, μπορεί να προστεθεί άλλος ένας. Ο Vobruba (1998) αναφέρει ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι εξειδικευμένες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις, οι οποίες έχουν τέσσερις κύριες εργασίες, ενώ η απόδοσή τους μπορεί να διαφέρει. Αυτές είναι: η διατήρηση των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση, η επιστήμη και η έρευνα, η εκπαίδευση και η αναψυχή των ανθρώπων. Οι Axelsson και May (2008) ισχυρίζονται ότι ενώ τα ιστορικά μνημεία παρουσιάζουν και ερμηνεύουν το παρελθόν μας με έναν συγκεκριμένο τρόπο, οι ζωολογικοί κήποι παρουσιάζουν και ερμηνεύουν τα ζώα και τη φύση. Οι ζωολογικοί κήποι, ωστόσο, είναι κοινωνικά κατασκευάσματα. Οι Hallman και Benbow (2006) μιλούν και αυτοί για έναν τύπο πολιτιστικού τοπίου που αντανακλά τις αλλαγές στη σχέση μεταξύ των ανθρώπων, των ζώων και της φύσης.

Σύμφωνα με τον Higginbottom (2004), όσον αφορά τη λειτουργία του, ο ζωολογικός κήπος είναι η πιο διαδεδομένη και διαθέσιμη μορφή τουρισμού άγριας ζωής στον κόσμο που διατίθεται στην αγορά σε όλους τους πολιτισμούς και τα κοινωνικοοικονομικά επίπεδα. Ολόκληρο το τμήμα

της παρουσίασης ζώων σε αιχμαλωσία σε σχέση με τον τουρισμό ονομάζεται τουρισμός ζωολογικού κήπου (Frost, 2011). Η συγκεκριμένη ετικέτα αυτού του τμήματος αποτελεί απόδειξη της μεγάλης σημασίας των ζωολογικών κήπων στον τουρισμό.

Αντιπαραθέσεις στους ρόλους και τις λειτουργίες του ζωολογικού κήπου

Ο Gerald Durrell, ένας φυσιοδίφης που ίδρυσε το ομώνυμο Ταμείο Προστασίας της Άγριας Ζωής και τον Ζωολογικό Κήπο στο νησί Τζέρσεϊ της Βόρειας Θάλασσας το 1959, τόνισε ότι με μεγάλη του απογοήτευση ανακάλυψε ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό ζωολογικών κήπων ήταν κακοί. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, δεν είχαν κανένα πραγματικό κίνητρο και λειτουργούσαν απλώς ως βιτρίνες. Επίσης, τα ζώα τρέφονταν άσχημα και τα αποτελέσματα αναπαραγωγής, στις περιπτώσεις που υπήρχαν, ήταν φτωχά. Η επιστημονική μελέτη ήταν περιορισμένη και οι προσπάθειες εκπαίδευσης του κοινού των ζωολογικών κήπων ήταν στην καλύτερη περίπτωση αξιολύπητες. (Durrell, 1990). Παρά την απογοητευτική του παρατήρηση, ο Durrell δεν υποστήριζε το κλείσιμο των ζωολογικών κήπων αλλά τη δημιουργία καλύτερων. Ήλπιζε ότι ο δικός του ζωολογικός κήπος στο Τζέρσεϊ, θα γίνει ένα εξαιρετικό ίδρυμα για επιστημονική έρευνα και εκπαίδευση, καθώς και κέντρο αναπαραγωγής σε αιχμαλωσία για τη διάσωση ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση.

Ο Anderson (1995) υποστήριξε ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι πολιτιστικοί θεσμοί που δεν αντιπροσωπεύουν τη φύση. Πιστεύει ότι είναι ανθρωπογενή τοπία που περνούν κοινωνικά και πολιτιστικά μηνύματα παρουσιάζοντας ζωντανά ζώα.

Επίσης, ο Polakowski (1989), συγκρίνει τους ζωολογικούς κήπους με τα θέατρα καθώς είναι και οι δύο αυτοί χώροι δεμένοι σε ένα συγκεκριμένο μέρος και βασίζονται στους ηθοποιούς (ζώα στον ζωολογικό κήπο) και στο κοινό. Επιπλέον, και τα θέατρα και οι ζωολογικοί κήποι προσπαθούν να προσφέρουν μια διασκεδαστική και αξέχαστη εμπειρία, ζωτικής σημασίας για την τουριστική ζήτηση. Όπως έγινε αντιληπτό από τον Vaníček (2012), παρά το γεγονός ότι οι ζωολογικοί κήποι εμφανίζουν τη φύση, αυτές οι εγκαταστάσεις έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο και ως εκ τούτου μπορούν να οριστούν ως ανθρωπογενή, πολιτιστικά αξιοθέατα και μέρος του πολιτιστικού τουρισμού.

Βελτιώσεις στους χώρους των ζωολογικών κήπων

Σε όλη την ιστορία, η αλλαγή στη δομή των ζωολογικών κήπων συνόδευε τις κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές της ανθρώπινης κοινωνίας (Alves & Lechner, 2018). Ωστόσο, παρά την

αξιοσημείωτη πρόοδο από τότε που οργανώθηκαν ζωολογικοί κήποι, υπάρχουν ακόμη μεγάλες αναγκαίες βελτιώσεις των ζωολογικών κήπων σε όλο τον κόσμο. Είναι αλήθεια ότι ορισμένες ομάδες ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων βιολόγων, περιβαλλοντολόγων, μελών της κοινωνίας, των πολιτών και κυβερνητικών αξιωματούχων, συζητούσαν πάντα για τη συνάφεια των ζωολογικών κήπων, τόσο με τη ζωή των επισκεπτών, όσο και με τη ζωή των ζώων (Bertram, 2004). Μερικοί πιστεύουν ότι οι δομές του ζωολογικού κήπου μπορούν να βελτιωθούν με την εφαρμογή φυσιοκρατικών περιφραγμάτων, προκειμένου να παρέχεται τόσο η ευημερία στα ζώα, όσο και η θετική αντίληψη στους επισκέπτες (Cooper, 1981). Άλλοι υποστηρίζουν ότι η πράξη του περιορισμού των ζώων δεν μπορεί να τους δώσει καλή ποιότητα ζωής, επειδή ανήκουν στο φυσικό τους περιβάλλον (Jordan & Ormrod, 1978).

Ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια, όσον αφορά την εκπαίδευση σε ζωολογικούς κήπους και ενυδρεία, ενδεχομένως να ήταν ότι τα ίδια τα ζώα σπάνια εκτέθηκαν με τρόπο που ευνοούσε τη μάθηση. Οι περιφράξεις ήταν και είναι σε μερικούς ζωολογικούς κήπους σαν αποστειρωμένα κουτιά από χάλυβα και σκυρόδεμα ή γυαλί. Τα ζώα βρίσκονται πολλές φορές σε έναν χώρο που δεν θυμίζει σε τίποτα το φυσικό τους περιβάλλον. Ευτυχώς, τα τελευταία χρόνια, με το έντονο ενδιαφέρον για την οικολογία, η νέα τάση είναι να εκθέτουν ζώα σε χώρους που θυμίζουν ως έναν βαθμό τους φυσικούς τους τόπους και να προσπαθούν να διατηρήσουν απειλούμενα είδη διατηρώντας εφεδρικούς πληθυσμούς αναπαραγωγής.

Το φαινόμενο της ζωόχωσης στους ζωολογικούς κήπους

Η ζωόχωση ή στερεοτυπική συμπεριφορά είναι η επαναλαμβανόμενη και ακανόνιστη συμπεριφορά, συνεπής στην πράξη, χωρίς φαινομενικό στόχο ή σκοπό, και εμφανίζεται σε αιχμάλωτα ζώα (Garner, 2003). Αυτές οι συμπεριφορές είναι επίσης γνωστές ως ψυχικές διαταραχές (Stoner, 2013).

Οι συνηθέστερες μορφές ζωοχωτικής συμπεριφοράς σε συνθήκες αιχμαλωσίας περιλαμβάνουν τα εξής: γύρισμα του κεφαλιού, επαναλαμβανόμενο βηματισμό, υπερβολικό γλείψιμο, τράβηγμα τριχώματος ή φτερών, παιχνίδι με την τροφή κ.λπ. (Marriner & Drickamer, 1994). Αυτές οι στερεοτυπικές συμπεριφορές αυξάνονται πολλές φορές όταν ένα αιχμάλωτο ζώο έχει εκτεταμένη επαφή με ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει κατά τον εγκλεισμό του και δεν έχει τη δυνατότητα ή δεν είναι σε θέση να το λύσει. Τέτοια προβλήματα περιλαμβάνουν την ανακάλυψη ενός συντρόφου, την αναζήτηση τροφής και την αποφυγή της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης (Shepherdson et al., 1989).

Επιπροσθέτως, όταν τα ζώα είναι αιχμάλωτα εμφανίζουν διάφορες ψυχολογικές συμπεριφορές όπως άγχος, κατάθλιψη και ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή (OCD), παρόμοιες δηλαδή συμπεριφορές με αυτές που υπάρχουν και στην ανθρώπινη ψυχολογία (Kumar, 2021).

1.4 Ζωολογικοί κήποι στην Ελλάδα

Ο πρώτος ζωολογικός κήπος στην Ελλάδα άνοιξε το 1902 στο Παλαιό Φάληρο, κοντά στην ακτή του Ξηροτάγαρου. Σε αυτόν τον ζωολογικό κήπο ενδέχεται να είδαν για πρώτη φορά οι επισκέπτες άγρια ζώα, όπως καμηλοπαρδάλεις, ζέβρες, ύαινες, ελέφαντες, χιμπαντζήδες, τίγρεις, καγκουρό και εξωτικά πουλιά. Επιπλέον, στον συγκεκριμένο ζωολογικό κήπο υπήρχαν και δύο λιοντάρια, τα οποία είχαν μεταφερθεί εκεί από το θηριοτροφείο του Ροδόλφου Μπράουν, που βρισκόταν στην Αθήνα. Η ιδέα ανήκε στον καθηγητή και ζωολόγο Νικόλαο Γερμανό και κατατέθηκε το 1896. Για τη δημιουργία αυτού του τόσο μεγάλου έργου, ο Νικόλαος Γερμανός χρειαζόταν μεγάλη χρηματοδότηση και έτσι στράφηκε σε μεγάλους ευεργέτες εντός και εκτός συνόρων. Επίσης, το 1905 κατασκευάστηκε τεχνητή λίμνη και ενυδρείο. Αρχικά, ο κόσμος ήταν διστακτικός απέναντι στον ζωολογικό κήπο αλλά πολύ σύντομα τράβηξε την προσοχή του. Ο Νικόλαος Γερμανός και οι συνεργάτες του δεν είχαν χρήματα για να φροντίσουν και να ταΐσουν τα ζώα του ζωολογικού κήπου, αφού η Ελλάδα εκείνη την περίοδο μπήκε στους Βαλκανικούς πολέμους και το 1914 ξέσπασε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Εξαιτίας της διακοπής των χρηματοδοτήσεων, κάποια ζώα πέθαναν από ασιτία, ενώ κάποια άλλα θανατώθηκαν και βαλσαμώθηκαν. Ο ζωολογικός αυτός κήπος έκλεισε το 1916 (Σκιαδάς, χ.χ.).

Αττικό Ζωολογικό Πάρκο

Το 2000 άνοιξε το Αττικό Ζωολογικό Πάρκο, αρχικά ως Ορνιθολογικό Πάρκο. Επιπλέον, διέθετε ζώα της φάρμας και τρεις μεγάλους χώρους, οι οποίοι ήταν μικρογραφίες τριών ηπείρων. Το 2001 προστέθηκε «Ο Κόσμος των Ερπετών» και το 2002 «Η Ελληνική Πανίδα» με ζώα της Ελλάδας. Το 2003 προστέθηκε «Η Αφρικανική Σαβάννα» και «Το Τμήμα των Μαϊμούδων». Στη συνέχεια, το 2004 ολοκληρώθηκε «Το Τμήμα των Αιλουροειδών» και το 2005 άνοιξε «Το Δάσος των Λεμούριων». Από το 2008 έως το 2016 συνεχίστηκαν οι προσθήκες ζώων, με μερικά παραδείγματα: γατόπαρδοι, λευκοί ρινόκεροι, δράκοι του Κομόντο, χιμπατζήδες, γίββωνες, καμήλες, γαιδούρια Σομαλίας, δελφίνια, θαλάσσια λιοντάρια, μυρμηγκοφάγοι, φώκιες, ασιατικοί ελέφαντες, περσικές λεοπαρδάλεις και άλλα. Το 2011 δημιουργήθηκε η ΜΚΟ «Πελαργός». Στόχος της οργάνωσης αυτής είναι η προστασία και η διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα.

Επιπλέον, στην ιστοσελίδα του Αττικού Ζωολογικού Πάρκου αναφέρεται ότι ασχολείται επίσης με την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού για προβλήματα που έρχεται αντιμέτωπη η άγρια πανίδα της Ελλάδας και τους τρόπους επίλυσής τους. Τέλος, το Αττικό Ζωολογικό Πάρκο υποστηρίζει ότι το όραμά του είναι η παροχή ενημέρωσης που θα οδηγήσει στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία των ζώων και του περιβάλλοντος και η προσπάθεια διατήρησης ή ακόμα και αναπαραγωγής των απειλούμενων ειδών καθώς ένα 30% περίπου των ζώων του Πάρκου είναι απειλούμενα ή ακόμα και είδη υπό εξαφάνιση (atticapark.com).

Άλλοι ζωολογικοί κήποι και ενυδρεία στην Ελλάδα

Παρακάτω θα αναφερθούν ενδεικτικά μερικοί ζωολογικοί κήποι και ενυδρεία που βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Το Ενυδρείο «Aquaworld και Κέντρο Διάσωσης Ερπετών» βρίσκεται στην Κρήτη, όπως επίσης και το «CRETAquarium Θαλασσόκοσμος». Άλλα ενυδρεία εντοπίζονται στην Κέρκυρα «Corfu Aquarium», στη Σύρο, στην Καστοριά και στη Ρόδο.

Στη συνέχεια, ζωολογικοί κήποι εντοπίζονται στη Θεσσαλονίκη, στη Φλώρινα, στα Τρίκαλα και αλλού. Επιπλέον, στη Ρόδο βρίσκεται η «Φάρμα της Ρόδου». Μερικά από τα ζώα που μπορεί να συναντήσει κάποιος εκεί είναι τα εξής: λεμούριοι, μάρα της Παταγονίας, λάμα, καμήλες, ρακούν, καγκουρό, νιγηριανή κατσίκα νάνος, πόνυ, ελάφια κ.α.

Νομικό πλαίσιο λειτουργίας των ζωολογικών κήπων

Παρακάτω θα αναφερθούν κάποια από τα σημαντικότερα νομοθετήματα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του εθνικού και του διεθνούς δικαίου που ρυθμίζουν την ίδρυση, την οργάνωση και τη λειτουργία ζωολογικών κήπων στη χώρα μας.

Η Οδηγία 1999/22/ΕΚ, για τη διατήρηση άγριων ζώων στους ζωολογικούς κήπους (Ε.Ε. 1999), έθεσε ως βασικούς στόχους της την ορθή εφαρμογή της υφιστάμενης και μελλοντικής κοινοτικής νομοθεσίας για τη διατήρηση της άγριας πανίδας και την ανάγκη να εξασφαλισθεί ότι οι ζωολογικοί κήποι επιτελούν αποτελεσματικά το έργο τους για τη διατήρηση των ειδών, την εκπαίδευση του κοινού και την επιστημονική έρευνα (Παυλάκη, 2022). Την Οδηγία 1999/22/ΕΚ η χώρα μας ενσωμάτωσε με το Π.Δ. 98/2004 (ΦΕΚ Α' 69/3.3.2004) «Ίδρυση και λειτουργία των ζωολογικών κήπων σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 1999/22/ΕΚ του Συμβουλίου» (Παυλάκη, 2022). Για την περαιτέρω εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ., έχουν εκδοθεί η ΥΑ 85042/593/25.1.2006 (ΦΕΚ Β' 104/31.1.2006) «Συγκρότηση Γνωμοδοτικής Επιτροπής στο

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων» και η ΥΑ 86783/1375/6.3.2007 (ΦΕΚ Β' 396/21.3.2007) «Καθορισμός του μη σημαντικού αριθμού των φυλασσομένων αγρίων ζώων και ειδών σε μια εγκατάσταση για να θεωρείται ζωολογικός κήπος» (Παυλάκη, 2022). Την εφαρμογή της Οδηγίας 1999/22/ΕΚ διευκολύνουν οι «Ορθές Πρακτικές της οδηγίας της ΕΕ για τους ζωολογικούς κήπους» (Ε.Ε., 2015), οι οποίες αποτελούν μη δεσμευτικούς, πληροφοριακού χαρακτήρα κανόνες, οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές (Παυλάκη, 2022).

1.5 Κανονισμοί των ζωολογικών κήπων

Οι κανόνες του ζωολογικού κήπου δημιουργούνται για την ασφάλεια και την ευημερία τόσο των επισκεπτών, όσο και των ζώων. Γι' αυτόν τον λόγο είναι πολύ σημαντικό να τηρούνται όλοι οι κανόνες, οι οδηγίες και οι πινακίδες που υπάρχουν στους ζωολογικούς κήπους. Το υπεύθυνο προσωπικό που εργάζεται στους ζωολογικούς κήπους είναι υποχρεωμένο να απομακρύνει όποιον παραβιάζει τους κανόνες και τις οδηγίες. Επιπλέον είναι πολύ σημαντικό οι εκπαιδευτικοί που σχεδιάζουν μια εκπαιδευτική επίσκεψη σε έναν χώρο που έχει ζώα, να έχουν εξηγήσει από πριν στους μαθητές πόσο σημαντικό είναι να τηρηθούν αυτοί οι κανόνες και να τους αιτιολογήσουν τον λόγο που υπάρχουν. Για παράδειγμα, ένας μαθητής των πρώτων τάξεων του Δημοτικού ενδεχομένως να μην αντιλαμβάνεται γιατί απαγορεύονται τα μπαλόνια στους ζωολογικούς κήπους. Μέσα από δραστηριότητες, ο εκπαιδευτικός μπορεί να εξηγήσει ότι υπάρχει κίνδυνος πνιγμού εάν ένα ζώο καταπιεί ένα μπαλόνι.

Για τους χώρους εγκλεισμού με δυνατότητα περιήγησης με τα πόδια ή με αυτοκίνητο συνιστάται η θέσπιση κανόνων επισκέψεων που εξηγούν τους πιθανούς κινδύνους για την ασφάλεια και τους κινδύνους ζωνόσων (Ε.Ε., 2015). Μερικοί από τους κανόνες που πρέπει να ακολουθούν οι επισκέπτες και πρέπει να λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπόψιν τους εκπαιδευτικοί και μαθητές σε εκπαιδευτική επίσκεψη είναι οι εξής (atticapark.com, zoo.org.au, awsfzoo.com, zoobrno.cz/en):

- Σεβασμός απέναντι στα ζώα: οι επισκέπτες οφείλουν να συμπεριφέρονται με σεβασμό στα ζώα του ζωολογικού κήπου, όπως δηλαδή τους αξίζει. Απαγορεύονται οι φωνές, η απόσπαση της προσοχής τους χτυπώντας τα περιβλήματά τους και η ρίψη αντικειμένων στους χώρους τους. Επιπλέον, απαγορεύονται αντικείμενα που μπορούν να προκαλέσουν δυνατούς θορύβους οι οποίοι πιθανόν να τρομάζουν τα ζώα, όπως κόνρες, ραδιόφωνα, μουσικά όργανα κ.λπ.

- Τήρηση της απόστασης από την περίφραξη: είναι πολύ σημαντικό τόσο για την ασφάλεια των επισκεπτών όσο και για των ζώων, να μην παραβιάζεται κανένας φράχτης ή φράγμα στον ζωολογικό κήπο. Επιπλέον, απαγορεύεται το άγγιγμα των ζώων, διότι μπορεί να προκληθεί σοβαρό ατύχημα (π.χ. δάγκωμα, τσίμπημα, γρατζούνισμα).
- Απαγορεύεται το τάισμα των ζώων: οι ζωολογικοί κήποι είναι υποχρεωμένοι να έχουν εγκεκριμένα από κτηνίατρο και ειδικά διαμορφωμένα διατροφικά προγράμματα για κάθε ζώο, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν την υγεία και την ευημερία τους. Η ανθρώπινη τροφή μπορεί να τα αρρωστήσει, να τα δηλητηριάσει ή να τους προκαλέσει κάποιο πρόβλημα. Στην περίπτωση που δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να ταΐσουν κάποια ζώα, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν αποκλειστικά και μόνο τις τροφές που τους προτείνονται και διατίθενται από το ειδικό προσωπικό του ζωολογικού κήπου.
- Απαγορεύεται η ρίψη σκουπιδιών εκτός των ειδικών κάδων: τα σκουπίδια θα πρέπει να τοποθετούνται μόνο στα ειδικά καλαθάκια που διαθέτει ο ζωολογικός κήπος, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η καθαριότητα του χώρου.
- Απαγορεύεται το κάπνισμα: για να μειωθούν οι κίνδυνοι πυρκαγιάς και να διασφαλιστεί η ασφάλεια και η υγεία των ζώων, των επισκεπτών και του προσωπικού, δεν επιτρέπεται το κάπνισμα στους χώρους του ζωολογικού κήπου. Ενδεχομένως να υπάρχει ειδικά διαμορφωμένος χώρος για τους καπνιστές.
- Απαγορεύονται τα κατοικίδια ζώα: όλα τα κατοικίδια απαγορεύονται από τον ζωολογικό κήπο για να προστατευτούν τόσο τα ζώα του ζωολογικού κήπου όσο και τα ίδια τα κατοικίδια. Όσον αφορά τα ζώα υπηρεσίας (π.χ. σκύλοι οδηγοί), καλό είναι οι επισκέπτες να έρχονται σε συνεννόηση με το προσωπικό του ζωολογικού κήπου.
- Τα παιδιά πρέπει να επιτηρούνται ανά πάσα στιγμή: για την ασφάλεια των παιδιών, πρέπει να συνοδεύονται πάντα από ενήλικα όταν επισκέπτονται τον ζωολογικό κήπο.
- Προσοχή στην χρήση κινητού και κάμερας: καλό είναι να αποφεύγεται ή λήψη φωτογραφιών και οπτικοακουστικού υλικού με τη χρήση φλας. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί και να απαγορεύεται ρητά η χρήση φλας.
- Ενδυματολογικός κώδικας: σε ορισμένους ζωολογικούς κήπους πρέπει να τηρείται συγκεκριμένος ενδυματολογικός κώδικας. Για παράδειγμα, μπορεί να είναι απαραίτητα τα κλειστά παπούτσια επειδή μπορεί να είναι ολισθηρό το έδαφος ή να απαγορεύονται κοστούμια - μεταμφιέσεις που αποκρύπτουν την ταυτότητα των επισκεπτών. Σε κάθε

περίπτωση ο ζωολογικός κήπος οφείλει να ενημερώσει τους επισκέπτες εάν υπάρχει αυτός ο κανονισμός.

- Απαγορεύονται τα μπαλόνια: τα μπαλόνια δεν επιτρέπονται στους χώρους του ζωολογικού κήπου, καθώς παρουσιάζουν πιθανό κίνδυνο πνιγμού για τα ζώα.
- Απαγορεύεται η είσοδος των επισκεπτών εντός των χώρων του ζωολογικού κήπου με ποδήλατο, σκούτερ, σκέιτμπορντ κ.λπ.

1.6 Σχέσεις Ανθρώπων - Ζώων

Η σχέση ανάμεσα στους ανθρώπους και στα ζώα έχει πολλές διαστάσεις. Από την προϊστορία συσχετίστηκε με την εκμετάλλευση και τη χρησιμοποίηση των ζώων με σκοπό την κάλυψη των βασικών αναγκών των ανθρώπων, όπως για παράδειγμα την τροφή και την προστασία (Urlichuk & Anderson, 2003). Μια άλλη διάσταση αυτής της σχέσης έχει να κάνει με την ευημερία των ανθρώπων και επεκτείνεται πέρα από τις ανάγκες επιβίωσης. Μέχρι σχετικά πρόσφατα υπήρχε μια κοινή άποψη στον δυτικό κόσμο ότι τα ζώα δεν είχαν αισθήματα και δημιουργήθηκαν για να υπηρετήσουν την ανθρωπότητα (Hediger, 1964). Ο κόσμος εξερευνήθηκε, κατανοήθηκε και κατακτήθηκε όλο και περισσότερο, και έτσι η διατήρηση ζώων έγινε σύνδεσμος με έναν φυσικό κόσμο που δεν θεωρούνταν πλέον απειλητικός (Robinson, 1995). Επίσης, επέτρεψε την ορατή εμφάνιση της κυριαρχίας του ανθρώπου στη φύση.

Σύμφωνα με έναν ορισμό που δόθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 2000, ο οποίος διαμορφώθηκε από την αμερικανική κτηνιατρική εταιρία, «ο δεσμός ανθρώπου/ζώου ορίζεται ως μια αμοιβαία και επωφελής δυναμική σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του ζώου, η οποία επηρεάζεται από συμπεριφορές που θεωρούνται απαραίτητες για την υγεία και την ευημερία και των δύο. Οι συμπεριφορές αυτές απορρέουν από την αλληλεπίδραση των ανθρώπων με τα ζώα και το περιβάλλον, σε σωματικό, συναισθηματικό και ψυχολογικό επίπεδο» (Hosey & Melfi, 2014).

Επαφή με τα ζώα

Η σχέση και ο δεσμός μεταξύ ανθρώπου – ζώων έχει αποδειχθεί ότι προσφέρει σημαντικά ψυχολογικά και σωματικά οφέλη που συντελούν στην ανθρώπινη ευημερία (Jackson, 2012; Robinson, 1995). Από την παιδική κιόλας ηλικία, οι άνθρωποι αποκτούν σχέσεις με τα ζώα. Πέρα από το γεγονός ότι πολλά παιδιά μεγαλώνουν με κατοικίδια ζώα, ερεθίσματα που συνδέονται άμεσα με τα ζώα υπάρχουν σχεδόν παντού. Στα παιχνίδια, στα ρούχα, στα σχολεία και σε πολλά

άλλα, υπάρχουν τα ζώα και τις περισσότερες φορές τραβούν το ενδιαφέρον των παιδιών. Άλλο ένα παράδειγμα είναι οι χαρακτήρες ζώων που προβάλλονται στα κινούμενα σχέδια, στις ταινίες, σε βιντεοπαιχνίδια, στις ιστορίες των βιβλίων και στο διαδίκτυο. Επιπλέον, τα παιδιά μέσα από τις επισκέψεις σε ζωολογικούς κήπους και αγροκτήματα αποκτούν βιωματικές εμπειρίες (Walsh, 2009).

Επιπλέον, η επαφή με τα ζώα επιφέρει οφέλη στους ανθρώπους, όπως για παράδειγμα σημαντικά αποτελέσματα σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, βασίζεται σε ερευνητικά δεδομένα που υποδεικνύουν την ωφελιμότητα της επαφής με τα ζώα, τόσο στην πρόληψη όσο και στη βελτίωση σε ψυχικές διαταραχές και ψυχολογικές εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα: άγχος και κατάθλιψη (Chara et al., 2014).

Επιπροσθέτως, ο Walsh (2009) υποστήριξε ότι στα παιδιά υπάρχει μεγάλη θετική επίδραση από την παρουσία των ζώων, αρχικά στο ανοσολογικό σύστημα με την ισχυροποίηση του ανοσοποιητικού συστήματος και των ανοσολογικών αντιδράσεων και έπειτα σε επίπεδο χρόνιων παθήσεων και κινητικών αναπηριών με την συνακόλουθη ανακουφιστική επίδραση των ζώων (Walsh, 2009).

Ηθική των ζώων

Η προστασία των ζώων είναι μία ανθρώπινη συμπεριφορά και ως εκ τούτου ένα σχεδόν παγκόσμιο φαινόμενο, αν και εξαιρετικά μεταβλητό ως προς την έκφρασή του σε όλη την ανθρώπινη ιστορία και μεταξύ εθνοτικών ομάδων και πολιτισμών (Fraser, 2009). Αυτή η καθολικότητα υποδηλώνει έντονα ότι η πρόθεσή μας να προστατεύσουμε τα ζώα είναι εν μέρει ριζωμένη στη δική μας βιολογία, ωστόσο λίγα είναι γνωστά με βεβαιότητα για την ακριβή φύση αυτών των ριζών (Broom, 2003). Οι περισσότερες σύγχρονες απόψεις για την προστασία των ζώων είναι συναισθηματικού χαρακτήρα (Linzey, 1998). Βασίζονται στην υπόθεση ότι ορισμένα ζώα είναι ικανά να βιώσουν συναισθήματα πόνου και ευημερίας. Η κοινή άποψη των επιστημόνων για την καλή διαβίωση των ζώων είναι επομένως η ίδια η έκφραση της συναισθηματικής ηθικής των ζώων. Η άποψη για τα δικαιώματα των ζώων συνδέεται άμεσα με τα παραπάνω, καθώς οι υποστηρικτές της χρησιμοποιούν συνήθως την ενσυναίσθηση ως σχετικό κριτήριο για την απόδοση των δικαιωμάτων των ζώων (Regan, 2004).

«Δημοφιλή» και «μη δημοφιλή» ζώα

Είναι γεγονός ότι δεν θεωρούνται όλα τα ζώα εξίσου ελκυστικά από τους ανθρώπους. Αντίθετα, υποστηρίζεται ότι υπάρχει ένας εκλεκτός αριθμός ζώων που ευνοούνται από τον γενικό πληθυσμό. Πιθανώς το κύριο παράδειγμα ενός τέτοιου ζώου είναι το πάντα, το οποίο χρησιμοποιείται ως το έμβλημα του Παγκόσμιου Ταμείου Άγριας Ζωής (WWF).

Έρευνες δείχνουν ότι τα θηλαστικά είναι το αγαπημένο είδος ζώου τόσο στον γενικό πληθυσμό (Small, 2012) όσο και στους επισκέπτες του ζωολογικού κήπου (Moss & Esson, 2010). Επιπλέον, έρευνες που έχουν διεξαχθεί σχετικά με το τι κάνει τα ζώα ελκυστικά, δείχνουν ότι οι επισκέπτες του ζωολογικού κήπου και ο γενικός πληθυσμός έχουν δείξει ότι το μέγεθος είναι ένας σημαντικός δείκτης ελκυστικότητας (Bitgood et al., 1998). Ο Small (2012) έχει δηλώσει ότι τα τεράστια πλάσματα προκαλούν μεγάλο σεβασμό, ενώ η πλειοψηφία των ειδών που είναι μικρά, τείνουν να αγνοούνται.

Αντίθετα, οι Balmford et al. (1996) υποστήριξαν ότι η ελκυστικότητα ενός ζώου δεν σχετίζεται με το μέγεθός του. Οι Mitchell et al. (1992) και οι Ruan και Zakaria (2007) έχουν δηλώσει ότι οι επισκέπτες του ζωολογικού κήπου βρίσκουν τα ενεργά ζώα πιο ελκυστικά από αυτά που απλά κάθονται. Η καινοτομία, το ασυνήθιστο ή η εξωτική φύση ενός ζώου έχουν επίσης αναγνωριστεί ως ελκυστικά χαρακτηριστικά των ζώων του ζωολογικού κήπου (Bitgood et al., 1988). Αυτό μπορεί να συνδέεται με το γεγονός ότι οι επισκέπτες, που πολλές φορές είναι τουρίστες, τείνουν να έχουν έντονη επιθυμία να παρατηρήσουν κάτι εξωτικό (Awaritefe, 2004).

Επίσης, η τάση ενός ζώου να αλληλεπιδρά με τους επισκέπτες του ζωολογικού κήπου έχει αναγνωριστεί ως ένα ελκυστικό χαρακτηριστικό των ζώων (Bitgood et al., 1988). Ο Small (2012) έχει επίσης υποστηρίξει ότι το χρώμα ενός ζώου μπορεί να επηρεάσει την ελκυστικότητά του για τον άνθρωπο. Σύμφωνα με τον Sommer (2008), ένα άλλο χαρακτηριστικό των ελκυστικών ζώων είναι ότι είναι δυνατά.

Αντί να προσδιορίζεται η ελκυστικότητα των ζώων από ένα χαρακτηριστικό, ο Carr (2016) πρότεινε ότι είναι δυνατόν ο συνδυασμός κάποιων χαρακτηριστικών να κάνει ένα ζώο ελκυστικό. Πάνω σε αυτή την άποψη, ο Small (2012) υποστήριξε ότι το «χαριτωμένο και χαδιάρικο» είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό της ελκυστικότητας των ζώων, παρά το γεγονός ότι φαινομενικά είναι αντίθετο στην ιδέα ότι τα δυνατά ζώα είναι ελκυστικά. Στο πλαίσιο του «χαριτωμένου και χαδιάρικου» ο Pekarik (2004) και ο Carr (2016) έχουν ισχυριστεί ότι τα μωρά ζώα είναι ιδιαίτερα ελκυστικά για τους επισκέπτες του ζωολογικού κήπου.

Σε αντίθεση με την ελκυστικότητα των θηλαστικών, τα ερπετά και τα ασπόνδυλα έχουν αναγνωριστεί ως μη ελκυστικά (Cushing & Markwell, 2010). Συγκεκριμένα, τα φίδια, οι αράχνες, τα ψάρια και οι βάτραχοι έχουν χαρακτηριστεί ως μη αγαπητά ζώα (Cushing & Markwell, 2010; Small, 2012). Οι Moss & Esson (2010) και Small (2012) υποστήριξαν ότι αυτό συμβαίνει γιατί αυτά τα ζώα δεν μοιάζουν καθόλου με τους ανθρώπους. Εξαιτίας αυτού του χαρακτηριστικού, τα πουλιά έχουν επίσης αναγνωριστεί ως μη ελκυστικά για τον άνθρωπο (Moss & Esson, 2010).

Γενικότερα οι άνθρωποι εκφράζουν περίπλοκες και μερικές φορές αντιφατικές ή παράλογες στάσεις απέναντι στα ζώα (Tisdell & Xiang, 1998). Όσον αφορά τη στάση των παιδιών απέναντι στα ζώα, υποστηρίζεται ότι επηρεάζεται έντονα από διάφορους και συχνά αναμεμιγμένους παράγοντες, όπως η κουλτούρα, οι πεποιθήσεις, τα μέσα ενημέρωσης και η εμφάνιση του ζώου (Prokop & Tunnicliffe, 2008). Στην πράξη, οι ανησυχίες των παιδιών για τα ζώα περιορίζονται σε ένα πολύ στενό φάσμα ειδών (Balmford et al., 2002). Επομένως, απαιτείται εκπαίδευση προσανατολισμένη σε μη δημοφιλή είδη που μπορούν να συμβάλουν στην αποκατάσταση μιας τέτοιας επιβλαβούς ταξινομικής προκατάληψης (Feinsinger, 1987).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα φίδια είναι από τα μη δημοφιλή ζώα, τα οποία υποφέρουν από την αρνητική εικόνα και ο πιο συχνός λόγος που συμβαίνει αυτό, είναι η φοβία απέναντι σε αυτά. Επίσης, σκοτώνονται ή βασανίζονται πολύ συχνά σε πολλές χώρες (Morris & Morris, 1965). Επιπλέον, τα φίδια αντιμετωπίζουν μια ανησυχητική παγκόσμια μείωση (Reading et al., 2010). Έτσι, η βελτίωση της κοινής γνώμης για τα φίδια δεν είναι απαραίτητη μόνο από την άποψη της γενικής στάσης, αλλά και από την άποψη της διατήρησης των ειδών (Morgan & Gramann, 1989). Οι Morris & Morris (1965) πρότειναν ότι ο φόβος για τα φίδια μαθαίνεται ουσιαστικά μέσω του συχνά ασυνείδητου συμβολισμού και της αρνητικής εκπαίδευσης. Για παράδειγμα στις ταινίες και στα βιντεοπαιχνίδια, τα φίδια παρουσιάζονται ως κακά και ως τέρατα, ενώ ακόμα και κάποια ντοκιμαντέρ άγριας ζωής συνήθως παρουσιάζουν τα φίδια ως επιθετικά και επικίνδυνα ζώα.

Ο Arrindell (2000) εντόπισε τέσσερις τύπους ζώων που προκαλούν φόβο: 1. τα δημοφιλή ζώα που προκαλούν φοβίες (π.χ. αρουραίος, νυχτερίδα, φίδι), 2. ξηρά ή μη γλοιώδη ασπόνδυλα (π.χ. σφήκα, σκαθάρι, μέλισσα), 3. ζώα με γλοιώδη ή υγρή όψη (π.χ. σαλιγκάρι, σκουλήκι, χέλι) και 4. ζώα εκτροφής (φάρμας).

1.7 Ζωολογικοί κήποι και εκπαίδευση

Στις μέρες μας υπάρχει η αντίληψη ότι οι σύγχρονοι ζωολογικοί κήποι και τα ενυδρεία υπάρχουν για να εκπαιδεύουν το κοινό. Υπάρχει το κομμάτι της ψυχαγωγίας, υπάρχει το κομμάτι της έρευνας, αλλά ίσως το πιο σημαντικό είναι η εκπαίδευση των νέων. Καθώς οι μαθητές είναι πολύ πιο δεκτικοί στη λήψη πληροφοριών συγκριτικά με τους ενήλικες, θα πρέπει να είναι ένας από τους κύριους στόχους των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Feinsinger, 1987). Η εκπαιδευτική αξία των ζωολογικών κήπων για παιδιά και εφήβους είναι τεράστια (Jensen, 2010).

Για πολλούς ανθρώπους, οι ζωολογικοί κήποι και τα ενυδρεία είναι επίσης μια ευκαιρία για να έρθουν σε επαφή με την άγρια ζωή, εκτός από τις τηλεοράσεις και τους υπολογιστές. Πρέπει όμως να τονιστεί σε αυτό το σημείο και η εξέλιξη στην εκπαίδευση. Τα σημερινά σχολεία παρέχουν τις περισσότερες φορές βοηθητικά μέσα, τα οποία αν χρησιμοποιηθούν κατάλληλα, μπορούν να φέρουν θετικά αποτελέσματα σε θέματα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και όχι μόνο. Μάλιστα, στις σύγχρονες αίθουσες διδασκαλίας (εργαστήρια) τα παιδιά μπορούν να έρθουν σε επαφή με ζώα και να μάθουν για τη γενική βιολογία τους, καθώς και για πιο λεπτομερείς πτυχές, όπως η οικολογία, η βιολογία διατήρησης και τα απειλούμενα είδη, με συγκεκριμένο και άμεσο τρόπο (Didriksen, 1999).

Σε πολλούς ζωολογικούς κήπους, μοιράζονται φύλλα εργασίας που παρακινούν τους μαθητές να κοιτάξουν πιο προσεκτικά τα ζώα και να δομήσουν τις εμπειρίες τους όταν έρχονται αντιμέτωποι με αυτά. Οι ερωτήσεις αυτών των φύλλων εργασίας ενθαρρύνουν τους μαθητές να παρατηρήσουν τα ζώα, να δομήσουν τις παρατηρήσεις τους και να βγάλουν απλά συμπεράσματα. Ένα καλό φύλλο εργασίας εμπεριέχει μόνο ερωτήματα σχετικά με το τι μπορεί να παρατηρηθεί αμέσως και δεν προϋποθέτει καμία βιολογική γνώση (Andersen, 2003). Ένα παράδειγμα τέτοιου ζωολογικού κήπου, είναι αυτός της Κοπεγχάγης, όπου οι οικογένειες που πάνε εκεί, μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα φύλλα εργασίας δωρεάν και κάθε χρόνο μοιράζονται πολλές χιλιάδες από τον πάγκο πληροφοριών στην είσοδο (Andersen, 2003). Εκτός από τα φύλλα εργασίας, πολλοί ζωολογικοί κήποι έχουν δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο σύνολο εκπαιδευτικού υλικού, όπως για παράδειγμα υλικό για εκπαιδευτικούς και για μαθητές, το οποίο θα διευκολύνει τον προγραμματισμό και τη δομή μιας επίσκεψης στον ζωολογικό κήπο.

Εκπαιδευτικά προγράμματα στους ζωολογικούς κήπους

Η συναισθηματική και γνωστική μάθηση ενός μαθητή μπορεί να ωφεληθεί από την προετοιμασία του δασκάλου, το εξωτερικό περιβάλλον και την άμεση εμπειρία της εκδρομής στον

ζωολογικό κήπο. Η προετοιμασία του δασκάλου μπορεί να περιλαμβάνει μαθησιακές δραστηριότητες στην τάξη πριν από την επίσκεψη και μετά την επίσκεψη με ενίσχυση του υλικού του ζωολογικού κήπου. Για παράδειγμα, δραστηριότητες εκμάθησης πριν και μετά την επίσκεψη ήταν ωφέλιμες σε μια μελέτη μαθητών της έκτης τάξης σε έναν ζωολογικό κήπο (White & Jacobson, 1994).

Πολλοί ζωολογικοί κήποι συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς και αποφασίζουν μαζί ποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα ακολουθήσουν. Πολλές φορές η επιλογή είναι εύκολη, αφού οι περισσότεροι ζωολογικοί κήποι χωρίζουν τα προγράμματά τους ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών. Επιπλέον, πολλές φορές στέλνουν εκπαιδευτικό υλικό για να δουλευτεί πριν την επίσκεψη των μαθητών στον ζωολογικό κήπο, όπως πολλές φορές δίνεται και υλικό για μετά την επίσκεψη, σαν κάποιου είδους αξιολόγηση.

Σε κάθε περίπτωση, ο εκπαιδευτικός καλό θα είναι να έχει συζητήσει με τους ανθρώπους του ζωολογικού κήπου για τους μαθησιακούς στόχους που επιθυμεί να επιτευχθούν και σε συνεργασία να αποφασίσουν ποιο είναι το καταλληλότερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Διαδικτυακά εκπαιδευτικά προγράμματα

Κάποιοι ζωολογικοί κήποι του εξωτερικού, όπως για παράδειγμα οι Zoos Victoria στην Αυστραλία, παρέχουν διαδικτυακά εκπαιδευτικά προγράμματα, στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν σχολεία που δεν έχουν τη δυνατότητα να επισκεφτούν τον ζωολογικό κήπο από κοντά ή σχολεία που θέλουν να υλοποιήσουν ένα επιπλέον πρόγραμμα πριν την επίσκεψή τους. Στην ιστοσελίδα των προαναφερθέντων ζωολογικών κήπων αναφέρεται ότι κάθε πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα διαδικτυακό εργαστήριο 30 λεπτών με έναν εκπαιδευτή του ζωολογικού κήπου και επιπλέον παρέχεται ένας οδηγός διδασκαλίας γεμάτος με δραστηριότητες.

Κάποια από τα διαδικτυακά προγράμματα που διαθέτει είναι τα εξής: «Παίξτε στη φύση με τον τρόπο των Wurundjeri» (οι Wurundjeri είναι Αυστραλοί Αβορίγινες της γλωσσικής ομάδας Woiwurrung, στο έθνος Kulin), «Εξέλιξη πρωτευόντων», «Ταξινόμηση και προσαρμογές ζώων», «Γεωγραφία, γορίλες και εμείς», «STEM για τον σχεδιασμό του ζωολογικού οικοτόπου» κ.λπ. Αξίζει να αναφερθεί ότι το κάθε πρόγραμμα είναι ειδικά σχεδιασμένο και προσφέρεται σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες. Επομένως ένας εκπαιδευτικός που θέλει να πάρει μέρος στα διαδικτυακά εργαστήρια με την τάξη του, θα πρέπει πρώτα να αναζητήσει ποια είναι τα προγράμματα που απευθύνονται στην ηλικία των μαθητών του.

Ένα παράδειγμα διαδικτυακού προγράμματος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι το «Γεωγραφία, γορίλες και εμείς». Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα οι μαθητές κάνουν ένα «ταξίδι» στην καρδιά της Αφρικής και ανακαλύπτουν πώς η εξάρτησή μας από τα ηλεκτρονικά είδη επηρεάζει τους γορίλες. Οι μαθητές λοιπόν θα ανακαλύψουν την Αφρική μέσα από τη σκοπιά των γορίλων και θα γνωρίσουν ποιες είναι οι απειλές τους. Επιπλέον θα μάθουν για τους διαφορετικούς βιότοπους και την πανίδα της Αφρικής. Οι γορίλες και το κολτάν βρίσκονται στις ίδιες τοποθεσίες. Το κολτάν είναι ένα ορυκτό που χρησιμοποιείται στην παραγωγή κινητών τηλεφώνων και άλλων ηλεκτρονικών συσκευών. Καθώς η ανάγκη για αυτό το ορυκτό αυξάνεται, οι βιότοποι καταστρέφονται γρήγορα, βάζοντας τον γορίλα σε μεγάλο κίνδυνο. Οι μαθητές θα παίξουν ρόλους για να κατανοήσουν τις επιπτώσεις που αντιμετωπίζουν οι δασοφύλακες, οι αγρότες, οι ανθρακωρύχοι και οι τουρίστες. Επιπλέον θα εξερευνήσουν κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτικά ζητήματα που επηρεάζουν τους γορίλες. Ένας από τους στόχους του συγκεκριμένου προγράμματος είναι να μάθουν οι μαθητές πώς να υποστηρίζουν το έργο για την προστασία αυτού του ζώου. Επιπροσθέτως, παρέχονται δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιηθούν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη διαδικτυακή επίσκεψη.

Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο

Το Αττικό Ζωολογικό Πάρκο που βρίσκεται στην Αθήνα διαθέτει βιωματικά προγράμματα περιβαλλοντικής μάθησης. Όπως συμβαίνει και σε πολλούς ζωολογικούς κήπους του εξωτερικού, έτσι και στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο τα προγράμματα αυτά χωρίζονται ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών στις οποίες απευθύνονται. Άλλο πρόγραμμα θα παρακολουθήσουν τα παιδιά ηλικίας 5 - 7 ετών και άλλο θα παρακολουθήσουν παιδιά ηλικίας 8 - 9 ετών και ούτω καθεξής. Τα προγράμματα αυτά διαρκούν μία ώρα και ισχυρίζονται ότι προσεγγίζουν την κάθε θεματική με βιωματικό τρόπο. Επιπλέον, για να προετοιμαστούν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί και να έχουν δραστηριότητες κατά την επίσκεψή τους στο Πάρκο, είτε θα τους αποσταλεί δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό πριν την επίσκεψή, είτε μπορούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να κατεβάσουν το υλικό που είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα.

Επιπροσθέτως, υπάρχει η δυνατότητα για τα σχολεία που δεν επιθυμούν να πραγματοποιήσουν μια εκπαιδευτική επίσκεψη στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο, να επισκεφθούν άνθρωποι του ζωολογικού κήπου (εξειδικευμένο προσωπικό) τον χώρο του σχολείου. Με μια εκπαιδευτική επίσκεψη στον σχολικό χώρο, οι μαθητές μπορούν να μάθουν για τις αρνητικές επιπτώσεις του εμπορίου εξωτικών κατοικίδιων και να γνωρίσουν ορισμένα εγκαταλελειμμένα

εξωτικά κατοικίδια που περιθάλπονται στο Πάρκο, όπως ο Βασιλικός Πύθωνας, το Γιγάντιο Σαλιγκάρι Αφρικής και η Αμερικανική Νεροχελώνα. Επιπλέον, παρουσιάζονται στην τάξη βιοαντικείμενα όπως οστά, καβούκια, γούνα και φτερά και εξηγείται η σημασία του άγριου, του ήμερου και του εξημερωμένου είδους (atticapark.com).

Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους

Οι Tofield et al. (2003) πήραν συνεντεύξεις από δασκάλους σχετικά με τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν ή όχι τον ζωολογικό κήπο ως προορισμό εκδρομής για τους μαθητές τους. Μερικοί δάσκαλοι ανέφεραν ότι είδαν τους ζωολογικούς κήπους ως χώρους που παρέχουν εκπαιδευτικά οφέλη στους μαθητές τους, αλλά από την άλλη πλευρά η απόσταση από τον ζωολογικό κήπο και το κόστος αναφέρθηκαν ως σημαντικοί λόγοι για να μην επιλέξουν να πάνε εκδρομή στον ζωολογικό κήπο. Επίσης, οι Tofield et al. (2003) διερεύνησαν επίσης τις απόψεις δύο εκπαιδευτικών (εκπαιδευτικός Δημοτικού και εκπαιδευτικός Γυμνασίου) σε μεγαλύτερο βάθος. Ο εκπαιδευτικός του Δημοτικού ανέφερε ότι ο κύριος σκοπός μιας επίσκεψης στον ζωολογικό κήπο ήταν κυρίως για ψυχαγωγία και διασκέδαση. Ο εκπαιδευτικός Γυμνασίου ανέφερε ότι βλέπει τον ζωολογικό κήπο ως ένα μέρος, όπου μπορούμε να βοηθήσουμε τα απειλούμενα είδη και έδειξε ενδιαφέρον για το περιβάλλον των ζωολογικών κήπων και την καλή διαβίωση των ζώων. Για παράδειγμα, αυτός ο εκπαιδευτικός ανέφερε ότι έχει κάποιες ανησυχίες για τους ζωολογικούς κήπους, αλλά ότι ο ζωολογικός κήπος κάνει μεγάλα βήματα για να αλλάξει τον τρόπο λειτουργίας του, οπότε αυτός είναι ένας από τους λόγους που αποφάσισε να πάει με την τάξη του. Επιπλέον, ήλπιζε ότι οι μαθητές θα μπορούσαν να δουν τι γίνεται με τα ζώα. Τα αποτελέσματα των Tofield et al (2003), φαίνεται να υποδηλώνουν ότι αυτοί οι δύο εκπαιδευτικοί είχαν διαφορετική συμπεριφορά και απόψεις σχετικά με τον σκοπό μιας εκπαιδευτικής εκδρομής στον ζωολογικό κήπο και ότι ένας από αυτούς είχε ανησυχίες για τα ζώα του ζωολογικού κήπου και την ευημερία τους.

Κεφάλαιο 2. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

2.1 Ορισμός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι η διαδικασία αναγνώρισης αξιών και αποσαφήνισης εννοιών τέτοιων ώστε να αναπτυχθούν οι αναγκαίες δεξιότητες και στάσεις για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλοσυσχέτισης μεταξύ ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος. Απαιτεί ενεργό ενασχόληση με τη λήψη αποφάσεων και τη διαμόρφωση ενός κώδικα συμπεριφοράς για θέματα που αφορούν την ποιότητα του περιβάλλοντος (IUCN, 1970, όπ. αναφ. στο Δημητρίου, 2014).

2.2 Σκοπός και στόχοι της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, σύμφωνα με τη διακήρυξη της Τιφλίδας είναι (UNESCO, 1978): να επιτύχει να κάνει άτομα και κοινότητες να κατανοήσουν την πολύπλοκη φύση των φυσικών και κατασκευασμένων περιβαλλόντων η οποία είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των βιολογικών, φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών όψεών τους, και να αποκτήσουν τη γνώση, τις αξίες, τις στάσεις και τις πρακτικές δεξιότητες για να συμμετέχουν με υπεύθυνο και αποτελεσματικό τρόπο στην πρόληψη και επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τη διαχείριση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Οι στόχοι της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σύμφωνα με τη διακήρυξη της Τιφλίδας είναι οι εξής (UNESCO, 1978):

- **Συνειδητοποίηση:** να βοηθήσει τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες να αποκτήσουν επίγνωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με το περιβάλλον και τα προβλήματά του.
- **Γνώσεις:** να βοηθήσει τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες να αποκτήσουν ποικιλία εμπειριών, καθώς και μια βασική κατανόηση του περιβάλλοντος και των σχετικών με αυτό προβλημάτων.
- **Στάσεις:** να βοηθήσει τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες να αποκτήσουν ένα σύνολο αξιών και συναισθημάτων ενδιαφέροντος για το περιβάλλον, καθώς και τα κίνητρα για την ενεργό συμμετοχή στη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος.
- **Ικανότητες:** να βοηθήσει τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες να αποκτήσουν τις απαιτούμενες ικανότητες για την αναγνώριση και επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

- **Συμμετοχή:** να δώσει στις κοινωνικές ομάδες και στους πολίτες τη δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά σε όλα τα επίπεδα, εργαζόμενοι για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

2.3 Κατευθυντήριες αρχές για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει (UNESCO, 1978):

- να αποτελεί συνεχή και δια βίου διαδικασία, που θα ξεκινά από την προσχολική ηλικία, θα συνεχίζεται σε όλα τα στάδια της σχολικής και εξωσχολικής εκπαίδευσης.
- να υιοθετεί μια διεπιστημονική προσέγγιση, που χρησιμοποιώντας τις γνώσεις κάθε επιστημονικού τομέα να καθιστά δυνατή μια ολιστική και ισορροπημένη προοπτική.
- να εξετάζει τα κύρια περιβαλλοντικά θέματα από τοπική, εθνική, περιφερειακή και διεθνή σκοπιά, ώστε οι μαθητές να εμβαθύνουν στις περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν σε άλλες γεωγραφικές περιοχές.
- να επικεντρώνεται στις τρέχουσες και μελλοντικές καταστάσεις του περιβάλλοντος, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ιστορική τους διάσταση.
- να επιμένει στην αξία και αναγκαιότητα μιας τοπικής, εθνικής και διεθνούς συνεργασίας με στόχο την αποτροπή και την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- να μελετά συστηματικά τις περιβαλλοντικές πλευρές των σχεδίων ανάπτυξης και οικονομικής μεγέθυνσης.
- να διευκολύνει τη συμμετοχή των διδασκόμενων στον προγραμματισμό των μαθησιακών τους εμπειριών και να τους δίνει τη δυνατότητα να λαμβάνουν αποφάσεις και να αποδέχονται τις συνέπειες τους.
- να συσχετίζει την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, τη γνώση, την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και την αποσαφήνιση των αξιών, απευθυνόμενη σε κάθε ηλικία, δίνοντας όμως ιδιαίτερη έμφαση στην ευαισθητοποίηση των νέων ως προς τα περιβαλλοντικά προβλήματα που εντοπίζονται στην κοινότητα τους.
- να βοηθά τους διδασκόμενους να ανακαλύπτουν τα συμπτώματα και τις πραγματικές αιτίες των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- να τονίζει την πολυπλοκότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων και συνεπώς την ανάγκη ανάπτυξης κριτικής σκέψης και ικανοτήτων για την επίλυση προβλημάτων.

- να χρησιμοποιεί τους διάφορους εκπαιδευτικούς χώρους και ευρεία ποικιλία εκπαιδευτικών προσεγγίσεων για τη διδασκαλία και τη μάθηση σχετικά με το περιβάλλον και από το περιβάλλον, με κατάλληλη έμφαση στις πρακτικές δραστηριότητες και τις προσωπικές εμπειρίες.

2.4 Τυπική, άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση

Σύμφωνα με τους Coombs & Ahmed (1974), οι εκπαιδευτικές διαδικασίες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: τυπική, άτυπη και μη τυπική. Η μεγαλύτερη προσοχή βέβαια, πέφτει στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση, οι οποίες μάλιστα έχουν σημαντικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους. Στόχος και των δύο είναι να αυξάνουν και να βελτιώνουν την άτυπη μαθησιακή διαδικασία. Παρόλα αυτά διαφέρουν στον βαθμό στήριξης και τις θεσμικές ρυθμίσεις και συχνά και στους εκπαιδευτικούς στόχους.

Τυπική εκπαίδευση: είναι το χρονικά οργανωμένο, ιεραρχικά δομημένο και θεσμοθετημένο εκπαιδευτικό σύστημα που επικρατεί σε σχολεία και πανεπιστήμια.

Άτυπη εκπαίδευση: είναι η διά βίου διαδικασία από την οποία ένα άτομο αποκτά και συσσωρεύει γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αντιλήψεις από τις καθημερινές εμπειρίες και την έκθεση στο καθημερινό του περιβάλλον. Γενικότερα είναι μη οργανωμένη και συχνά μη συστηματική και θα μπορούσε να αποτιμηθεί με βάση τον όγκο της συνολικής διά βίου μάθησης ενός ατόμου. Μερικά παραδείγματα είναι τα εξής: το σπίτι, η εργασία, το παιχνίδι, η οικογένεια, οι φίλοι, τα ταξίδια κ.λπ.

Η μη τυπική εκπαίδευση: είναι η κάθε οργανωμένη, συστηματική εκπαιδευτική δραστηριότητα που διεξάγεται εκτός του πλαισίου του τυπικού συστήματος για την παροχή επιλεγμένων τύπων μάθησης σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Τα κύρια χαρακτηριστικά της μη τυπικής εκπαίδευσης είναι τα εξής: αποτελείται από οργανωμένες και δομημένες δραστηριότητες, έχει σχεδιαστεί για μια συγκεκριμένη ομάδα-στόχο, οργανώνεται για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου συνόλου μαθησιακών στόχων και αυτές οι μη θεσμοθετημένες δραστηριότητες πραγματοποιούνται εκτός του καθιερωμένου εκπαιδευτικού συστήματος (Hamadache, 1991). Η μη τυπική εκπαίδευση σχεδιάστηκε για να αντισταθμίσει τις ελλείψεις και τις αντιφάσεις που υπάρχουν στο παραδοσιακό σχολικό σύστημα και να ικανοποιήσει τις συχνά επείγουσες ανάγκες που παραβλέπονται από την επίσημη εκπαίδευση. Αυτό εξηγεί το ενδιαφέρον των κοινωνιών για τη συγκεκριμένη μορφή εκπαίδευσης, η οποία καλύπτει τις ανάγκες τους πιο αποτελεσματικά (Hamadache, 1991).

Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση η οποία κατηγοριοποιείται ανάλογα με το σε ποιους ανθρώπους απευθύνεται, τους τρόπους με τους οποίους εφαρμόζεται και τον χώρο στον οποίο αναπτύσσεται. Επομένως, κατηγοριοποιείται στην Περιβαλλοντική τυπική, Περιβαλλοντική άτυπη και Περιβαλλοντική μη τυπική Εκπαίδευση.

Οι ζωολογικοί κήποι αφορούν κυρίως την μη τυπική και άτυπη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, μπορούν όμως να αξιοποιηθούν στα πλαίσια της τυπικής Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (π.χ. επίσκεψη με την τάξη στα πλαίσια ενός project που υλοποιείται στο σχολείο).

2.5 Περιβαλλοντική ηθική

Η Περιβαλλοντική Ηθική καθιερώθηκε ως φιλοσοφικός κλάδος της εφαρμοσμένης ηθικής στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Επιπλέον, βασική αιτία των περιβαλλοντικών προβλημάτων θεωρήθηκε η ανθρωποκεντρική αντίληψη (Δραγώνα-Μονάχου, 1995). Στην Περιβαλλοντική Ηθική δίνεται μεγάλη έμφαση στις διαφορετικές μορφές ζωής και στην αντιμετώπιση μορφών ζωής πέραν της ανθρώπινης σε συστήματα έμβιων όντων και σε αφηρημένα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, όπως τα είδη, το κλίμα και η βιοποικιλότητα (Κεφαλογιάννη, 2015).

Στις μέρες μας επικρατεί η αντίληψη ότι η αειφορική ανάπτυξη επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό σε τεχνολογικές και επιστημονικές λύσεις περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως και άλλες προσεγγίσεις που τείνουν να μελετούν την αειφορία, όχι ως προσωπική και ατομική προσπάθεια, αλλά ως κοινωνική ανάπτυξη. Η αειφορία έχει μεγάλη σημασία στην αλλαγή του τρόπου ζωής ενός ανθρώπου όταν γίνεται ως προσωπική και ατομική προσπάθεια. Μία τέτοια εικόνα αειφορικής ανάπτυξης έχει τη δυνατότητα να προωθήσει περισσότερη αυτοπραγμάτωση και αυτογνωσία, τους παράγοντες δηλαδή που αποτελούν τη βάση της αειφορίας (Narayanan, 2010).

Ο Gandhi, ένας Ινδός πολιτικός, στοχαστής και επαναστάτης ακτιβιστής, είχε πει ότι είναι αλαζονεία να θεωρεί κανείς ότι οι άνθρωποι είναι οι κύριοι των κατώτερων υπάρξεων. Αντίθετα, επειδή οι άνθρωποι είναι προικισμένοι με περισσότερες δυνάμεις θα πρέπει αναμφισβήτητα να είναι οι προστάτες όλων των κατώτερων υπάρξεων (Thoughts from Gandhi, 1997, όπ. αναφ. στο Μανωλάς & Ταμπάκης, 2012).

Στην καθημερινότητά μας ερχόμαστε πολλές φορές αντιμέτωποι με ζητήματα ηθικής και συχνά αφορούν το περιβάλλον. Για παράδειγμα, ένας άνθρωπος που έχει φοβία απέναντι στα φίδια ενδεχομένως να αποφασίσει να το σκοτώσει εάν νιώσει την απειλή του. Αυτή όμως η συμπεριφορά είναι αποδεκτή; Ο Gandhi για παράδειγμα είχε πει χαρακτηριστικά ότι δεν θέλει να ζει εις βάρος της ζωής ενός φιδιού και είχε δώσει σαφείς οδηγίες να μην θανατώνονται τα φίδια

που έμπαιναν στο δωμάτιό του, ακόμα και αν τον δάγκωναν (Lal, 2000). Γενικότερα πίστευε ότι όλες οι υπάρξεις πρέπει να ζουν σε αρμονία μεταξύ τους. Δεν πίστευε ότι ο άνθρωπος ήταν κυρίαρχος κατώτερων υπάρξεων, αλλά ότι ως ισχυρότερος, υποχρεούται να προστατεύει τις κατώτερες υπάρξεις (Khoshoo & Moolakkattu, 2009). Επιπλέον ήταν πρόθυμος να μοιραστεί τον κόσμο του με τα ζώα, χωρίς να τα θεωρεί ή να τα αντιμετωπίζει σαν αντικείμενα λύπησης, ψυχαγωγίας ή περιέργειας. Από την άλλη πλευρά όμως, έδειχνε υποστήριξη στη θανάτωση ζώων για λόγους συμπόνιας και οίκτου (Lal, 2000).

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία

3.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι αντιλήψεις, οι εμπειρίες και οι πρακτικές των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού της έρευνας εντοπίστηκαν και διαχωρίστηκαν ειδικότεροι στόχοι οι οποίοι και διατυπώθηκαν με τη μορφή των παρακάτω διερευνητικών ερωτημάτων:

- Ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Ελλάδας για τους ζωολογικούς κήπους;
- Ποια είναι η εμπειρία των εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους ως ιδιώτες επισκέπτες;
- Ποιες προτιμήσεις έχουν οι εκπαιδευτικοί ως ιδιώτες επισκέπτες σχετικά με τα ζώα των ζωολογικών κήπων;
- Ποιοι θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι είναι οι καλύτεροι τρόποι επαφής των μαθητών με τα ζώα;
- Για ποιους λόγους θα επισκέπτονταν έναν ζωολογικό κήπο με τη σχολική τάξη;
- Τι θα επιθυμούσαν κατά την επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο με τη σχολική τάξη;
- Ποια είναι εμπειρία των εκπαιδευτικών και της σχολικής τάξης με τους ζωολογικούς κήπους;
- Τι θα επιθυμούσαν να συμβεί με τους ζωολογικούς κήπους;
- Σε ποιο βαθμό όλα τα παραπάνω διαφοροποιούνται ως προς τα δημογραφικά και τυπολογικά τους χαρακτηριστικά;
- Σε ποιο βαθμό όλα τα παραπάνω διαφοροποιούνται ως προς τη σχέση των εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση;
- Σε ποιο βαθμό οι αντιλήψεις, εμπειρίες και πρακτικές τους συσχετίζονται μεταξύ τους;

3.2 Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Το μέσο συλλογής που επιλέχθηκε για την παρούσα έρευνα είναι το ερωτηματολόγιο μέσω διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα μέσω της εφαρμογής Google Forms. Το συγκεκριμένο εργαλείο ανήκει στα εργαλεία του Συνεργατικού Διαδικτύου για τη δομημένη συλλογή δεδομένων. Το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο συλλογής δεδομένων έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα, ότι μπορεί

να απαντηθεί ανώνυμα από τους ερωτώμενους, και αυτό είναι κάτι που τους διευκολύνει ως προς το να είναι απόλυτα ειλικρινείς. Επιπροσθέτως, το ερωτηματολόγιο περιείχε ως επί των πλείστον ερωτήσεις κλειστού τύπου και χρησιμοποιήθηκαν κυρίως κλίμακες τύπου Likert.

Το ερωτηματολόγιο αφού ετοιμάστηκε, δόθηκε σε 10 κριτικούς φίλους, τα σχόλια των οποίων σχετικά με την ευκολία κατανόησης των ερωτήσεων και την έκταση του ερωτηματολογίου, οδήγησαν στην τελική μορφή του. Έπειτα, στάλθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της Ελλάδας. Στη συνέχεια, αυτό το email προωθήθηκε στους δασκάλους που εργάζονται στο σχολείο. Με τη σειρά τους οι δάσκαλοι, εάν επιθυμούσαν, συμμετείχαν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Η χορήγηση και συλλογή των ερωτηματολογίων διήρκησε στο σύνολο 22 ημέρες. Αναλυτικότερα, στάλθηκε για πρώτη φορά στις 28/05/2022 και έπειτα έγιναν δύο ευγενικές υπενθυμίσεις. Η πρώτη πραγματοποιήθηκε στις 08/06/2022 και η δεύτερη στις 19/06/2022.

Επιπροσθέτως, πρέπει να αναφερθεί ότι επισημαίνεται στο ερωτηματολόγιο η ανωνυμία της έρευνας αλλά και το δικαίωμα των εκπαιδευτικών να αρνηθούν σε αυτήν, αφού ερωτώνται στην αρχή του ερωτηματολογίου εάν συναινούν να συμμετάσχουν.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2021 – 2022 και το ερωτηματολόγιο απάντησαν συνολικά 273 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ70). Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα αποτελείται από 197 γυναίκες και 73 άντρες. Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων, το 51,1 % είναι από 50 ετών και άνω, το 22,4 % είναι οι εκπαιδευτικοί που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 30 – 39 ετών, το 17,6 % ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 40 - 49 ετών και τέλος το 8,8 % είναι οι εκπαιδευτικοί με ηλικία έως 29 ετών.

Αφού συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια στην εφαρμογή Google Forms από τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν όλες οι απαντήσεις τους. Έπειτα, δημιουργήθηκε στο στατιστικό πακέτο Statistical Package for Social Sciences (SPSS), μια βάση δεδομένων, στην οποία εισήχθησαν τα ερευνητικά δεδομένα και έγινε η αναλυτική επεξεργασία τους. Για την σύνοψη ταξινόμηση και παρουσίαση των πρωτογενών δεδομένων μας χρησιμοποιήσαμε τις μεθόδους της περιγραφικής στατιστικής. Οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι πίνακες συχνοτήτων, οι γραφικές παραστάσεις και τα στατιστικά μέτρα.

Ως προς τον στατιστικό έλεγχο των δεδομένων που μετρήθηκαν σε ονομαστική κλίμακα, ακολουθήθηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος χ^2 . Ο έλεγχος αυτός έγινε με τη χρησιμοποίηση πινάκων διπλής εισόδου, όπου οι αριθμοί των φαινών είχαν τη μορφή απόλυτων συχνοτήτων (Σιάρδος, 1997). Ο έλεγχος στατιστικών υποθέσεων αναφέρεται στην προσπάθεια επαλήθευσης ή

απόρριψης μιας υπόθεσης. Το ζητούμενο είναι αν η διαφορά τιμών που διαπιστώνεται μεταξύ μιας εκτίμησης δείγματος και της αντίστοιχης παραμέτρου του πληθυσμού είναι στατιστικά ασήμαντη ή σημαντική. Οι μηδενικές υποθέσεις βασίστηκαν στην παραδοχή ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής πάνω στην εξαρτημένη. Η εκτίμηση στο κατά πόσο μια διαφορά μεταξύ της τιμής του δείγματος και της υποτιθέμενης τιμής του πληθυσμού είναι στατιστικά σημαντική ή ασήμαντη προσδιορίστηκε από το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας. Μια στατιστικά σημαντική διαφορά σ' ένα αποδεκτό όριο (0,05 και 0,001), σήμαινε και απόρριψη της μηδενικής μας υπόθεσης (Σκουφά, 2003).

Για τον καθορισμό της συνάφειας των κατηγορικών διμεταβλητών (αυτές στις οποίες οι μετρήσεις και για τις δύο μεταβλητές είναι ποιοτικά δεδομένα), χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης C, ο οποίος στηρίζεται στη σχέση μεταξύ θεωρητικών και πραγματικών συχνοτήτων. Το μέγεθος του C είναι ευθέως ανάλογο του μεγέθους των διαφορών μεταξύ των πραγματικών και των αντίστοιχων θεωρητικών συχνοτήτων (Παρασκευόπουλος, 1993).

3.3 Περιορισμοί της έρευνας

Ο κύριος περιορισμός της συγκεκριμένης έρευνας είναι ο τρόπος με τον οποίο διεξήχθη. Επιλέχθηκε το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο ως εργαλείο της έρευνας και όχι συνεντεύξεις, που θα έδιναν την ευκαιρία για περαιτέρω διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων σε βάθος. Αποφασίστηκε να διεξαχθεί έρευνα κατά αυτόν τον τρόπο, ώστε να συλλέξουμε απαντήσεις από εκπαιδευτικούς από όλες τις περιφέρειες της χώρας. Αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία για την έρευνα, καθώς από περιφέρεια σε περιφέρεια υπάρχουν και διαφορετικά είδη ζωολογικών κήπων.

Άλλος ένας περιορισμός της έρευνας είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό του ερωτηματολογίου, δηλαδή ο περιορισμένος αριθμός ερωτήσεων. Δημιουργήθηκε ένα σύντομο ερωτηματολόγιο με μονοσήμαντες και σαφείς για το κοινό ερωτήσεις, έτσι ώστε να μην κουραστούν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια συμπλήρωσης και το αφήσουν ανολοκλήρωτο.

Επίσης, άλλος ένας σημαντικός περιορισμός της έρευνας είναι ότι διεξήχθη προς το τέλος της σχολικής χρονιάς, διότι θέλαμε να διαπιστώσουμε εάν πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικές επισκέψεις σε ζωολογικούς κήπους τα τελευταία χρόνια. Τα προηγούμενα δύο χρόνια, οι εκπαιδευτικές επισκέψεις δεν πραγματοποιούνταν λόγω του Covid – 19. Γι' αυτόν λοιπόν τον λόγο επιλέξαμε να αφήσουμε ένα μεγάλο σχετικά χρονικό περιθώριο, μέσα στο οποίο κάποιοι εκπαιδευτικοί ενδεχομένως να είχαν πραγματοποιήσει εκπαιδευτική επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο.

Τέλος, περιορισμό της έρευνας, αποτέλεσε η πρωτοτυπία του θέματος, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να βασιστούμε σε ένα μικρό εύρος σχετικής βιβλιογραφίας.

3.4 Πρωτοτυπία της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα θεωρείται πρωτότυπη καθώς αφορά ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα, τους ζωολογικούς κήπους. Δεν υπάρχουν αρκετές σχετικές έρευνες με το θέμα που πραγματεύεται η συγκεκριμένη εργασία, τόσο στην ελληνική, όσο και στην ξένη βιβλιογραφία.

Οι πιο πολλές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, ανήκουν στην ξένη βιβλιογραφία και πραγματεύονται θέματα γύρω από τους ζωολογικούς κήπους και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται εκεί από το εξειδικευμένο προσωπικό. Κάποιες σχετίζονται με την εκπαίδευση, αλλά σπάνια με τις αντιλήψεις, τις εμπειρίες και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους.

Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα

4.1 Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο

273 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης συμμετείχαν στην έρευνα. 270 από αυτούς δήλωσαν το φύλο τους, και σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, οι γυναίκες εκπαιδευτικοί που απάντησαν το ερωτηματολόγιο αποτελούν το 73% (N= 197) και οι άντρες εκπαιδευτικοί το 27% (N=73).

Πίνακας 1. Φύλο εκπαιδευτικών

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Γυναίκα	197	73,0
Άντρας	73	27,0
Σύνολο	270	100,0

Ηλικία

Όσον αφορά την ηλικία των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 51,1% (N=139) είναι 50 ετών και άνω και αρκετοί είναι και όσοι ανήκουν στο ηλικιακό εύρος 30 – 39 ετών 22,4% (N=61). Επιπλέον, λιγότεροι είναι οι εκπαιδευτικοί ηλικίας 40 – 49 ετών 17,6% (N=48) και τέλος ένα μικρό ποσοστό είναι έως 29 ετών 8,8% (N=24).

Πίνακας 2. Ηλικία εκπαιδευτικών

Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό %
Έως 29 ετών	24	8,8
30 - 39 ετών	61	22,4
40 - 49 ετών	48	17,6
50 ετών και άνω	139	51,1
Σύνολο	272	100,0

Τόπος Καταγωγής

Σημαντικό ρόλο στη συγκεκριμένη έρευνα παίζει και ο τόπος καταγωγής των συμμετεχόντων διότι μπορεί κάποιος να μεγάλωσε σε μια περιοχή με ζωολογικό κήπο και να τον έχει επισκεφτεί σαν ιδιώτης επισκέπτης. Αρχικά, το 25,7% (N=65) κατάγεται από την Κεντρική

Μακεδονία και στη συνέχεια το 16,2% (N=41) κατάγεται από την Αττική. Έπειτα το 9,5% (N=24) έχει καταγωγή από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και το 8,7% (N= 22) από τη Θεσσαλία. Το 7,9% (N=20) κατάγεται από τη Δυτική Ελλάδα, το 7,1% (N=18) από τη Δυτική Μακεδονία και το 6,3% (N=16) από την Πελοπόννησο. Στη συνέχεια, το ίδιο ποσοστό καταγωγής 5,1% (N=13) έχουν οι εκπαιδευτικοί που είναι από την Ήπειρό και τη Στερεά Ελλάδα. Το 3,2% (N=8) κατάγεται από την Κρήτη, το 2,4% (N= 6) από το Βόρειο Αιγαίο, το 1,6% (N=4) από το Νότιο Αιγαίο και τέλος το 1,2% (N=2) από τα Ιόνια Νησιά.

Πίνακας 3. Τόπος καταγωγής εκπαιδευτικών (Περιφέρεια)

Τόπος Καταγωγής (Περιφέρεια)	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	24	9,5
Κεντρική Μακεδονία	65	25,7
Δυτική Μακεδονία	18	7,1
Ήπειρος	13	5,1
Θεσσαλία	22	8,7
Ιόνιοι Νήσοι	3	1,2
Δυτική Ελλάδα	20	7,9
Στερεά Ελλάδα	13	5,1
Αττική	41	16,2
Πελοπόννησος	16	6,3
Βόρειο Αιγαίο	6	2,4
Νότιο Αιγαίο	4	1,6
Κρήτη	8	3,2
Σύνολο	253	100,0

Πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς, δηλαδή το 55% (N=126), κατάγονται από οικισμούς με πληθυσμό από 10 έως 100 χιλιάδες. Στη συνέχεια το 44,1% (N= 101) κατάγεται από οικισμούς με περισσότερους από 100.000 κατοίκους, δηλ. αστικά κέντρα και τέλος ένα πολύ μικρό ποσοστό 0,9% (N=2) κατάγεται από αγροτικούς οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο των 2.000. Τα πληθυσμιακά νούμερα, όπως φαίνονται στον παρακάτω πίνακα, έγιναν με βάση την τελευταία απογραφή του 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Πίνακας 4. Τόπος καταγωγής εκπαιδευτικών (Πληθυσμός)

Τόπος Καταγωγής (Πληθυσμός)	Συχνότητα	Ποσοστό %
0 – 2000 κάτοικοι	2	0,9
10000 – 100000 κάτοικοι	126	55

100000 – άνω κάτοικοι	101	44,1
Σύνολο	229	100,0

Τόπος Εργασίας

Ακόμα μεγαλύτερο ρόλο και από τον τόπο καταγωγής των εκπαιδευτικών παίζει ο τόπος εργασίας τους διότι εάν εργάζονται σε έναν τόπο που διαθέτει ζωολογικό κήπο, τότε είναι εφικτό για αυτούς να υλοποιήσουν μία εκπαιδευτική επίσκεψη εκεί. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και κυρίως οι αναπληρωτές, αλλάζουν συχνά τόπο εργασίας. Επομένως μια χρονιά μπορεί να έχουν τη δυνατότητα να πάνε σε ζωολογικό κήπο γιατί υπάρχει στην περιοχή, ενώ μια άλλη χρονιά μπορεί να μην υπάρχει. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών 23,2% (N=60) που έλαβαν μέρος στο ερωτηματολόγιο εργάζεται στην Αττική και με μικρή διαφορά το 21,6% (N=56) εργάζεται στην Κεντρική Μακεδονία. Στη συνέχεια το 9,7% (N=25) εργάζεται στην Πελοπόννησο, το 8,9% (N=23) στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και το 6,9% (N=18) στη Δυτική Ελλάδα. Έπειτα το 5,8% (N=15) έχει ως τόπο εργασίας τη Θεσσαλία, το 4,6% (N=12) τη Δυτική Μακεδονία, το 4,2% (N=11) την Κρήτη και το 3,9% (N=10) τη Στερεά Ελλάδα. Το ίδιο ποσοστό 3,5% (N=9) ισχύει για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στην Ήπειρο και στο Νότιο Αιγαίο. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών 2,7% (N=7) εργάζεται στο Βόρειο Αιγαίο και ένα ακόμα πιο μικρό ποσοστό 1,5% (N=4) εργάζεται στα Ιόνια Νησιά.

Πίνακας 5. Τόπος εργασίας εκπαιδευτικών (Περιφέρεια)

Τόπος Εργασίας (Περιφέρεια)	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	23	8,9
Κεντρική Μακεδονία	56	21,6
Δυτική Μακεδονία	12	4,6
Ήπειρος	9	3,5
Θεσσαλία	15	5,8
Ιόνιοι Νήσοι	4	1,5
Δυτική Ελλάδα	18	6,9
Στερεά Ελλάδα	10	3,9
Αττική	60	23,2
Πελοπόννησος	25	9,7
Βόρειο Αιγαίο	7	2,7
Νότιο Αιγαίο	9	3,5
Κρήτη	11	4,2
Σύνολο	259	100,0

Περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς 51,4% (N=126) εργάζονται σε οικισμούς με περισσότερους από 100.000 κατοίκους, δηλ. αστικά κέντρα. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό 42% (N=103) οι οποίοι εργάζονται σε οικισμούς με πληθυσμό από 10 έως 100 χιλιάδες. Έπειτα, το 4,9% (N=12) εργάζεται σε αγροτικούς οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο των 2000, και ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών 1,6% (N=4) εργάζεται σε ημιαστικές περιοχές, με πληθυσμό έως 10.000 κατοίκων.

Πίνακας 6. Τόπος εργασίας εκπαιδευτικών (Πληθυσμός)

Τόπος Εργασίας (Πληθυσμός)	Συχνότητα	Ποσοστό %
0 – 2000 κάτοικοι	12	4,9
2000 – 10000 κάτοικοι	4	1,6
10000 – 100000 κάτοικοι	103	42,0
100000 – άνω κάτοικοι	126	51,4
Σύνολο	245	100,0

Έτη Προϋπηρεσίας

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν προϋπηρεσία 1 – 4 έτη και οι εκπαιδευτικοί που έχουν 25 – 29 έτη ανέρχονται στο ίδιο ποσοστό 16, 2% (N=44). Με μικρή διαφορά ακολουθεί το ποσοστό 15,4% (N=42) που έχει 20 – 24 έτη προϋπηρεσίας. Στη συνέχεια το 14,3% (N=39) εργάζεται 15 – 19 έτη, το 12,9% (N=35) εργάζεται 30 – 34 έτη και το 10,3% (N=28) εργάζεται 35 – 40 έτη. Τέλος, το 8,5% (N=23) έχει προϋπηρεσία 10 – 14 έτη και το 6,3% (N=17) έχει 5 – 9 έτη.

Πίνακας 7. Έτη προϋπηρεσίας εκπαιδευτικών

Έτη Προϋπηρεσίας	Συχνότητα	Ποσοστό %
1 – 4 έτη	44	16,2
5 – 9 έτη	17	6,3
10 – 14 έτη	23	8,5
15 – 19 έτη	39	14,3
20 – 24 έτη	42	15,4
25 – 29 έτη	44	16,2
30 – 34 έτη	35	12,9
35 – 40 έτη	28	10,3
Σύνολο	272	100,0

4.2 Σχέση των εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Επαφή με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση από το σχολείο

Από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι οι περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς 57,4 % (N=156) δεν έχουν κάνει Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κατά τη διάρκεια των σχολικών τους χρόνων, ενώ το υπόλοιπο 42,6% (N=116) έχει κάνει.

Πίνακας 8. Επαφή εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση από τα σχολικά χρόνια

Έχετε κάνει Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα δικά σας σχολικά χρόνια;	Συχνότητα	Ποσοστό %
Όχι	156	57,4
Ναι	116	42,6
Σύνολο	272	100,0

Σπουδές στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν είχαν κάποιας μορφής σπουδές πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα σημαντικό ποσοστό 37% (N=101) δήλωσε ότι δεν έχει καθόλου σπουδές/επιμορφώσεις πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα ίδιο ακριβώς ποσοστό 37% (N=101) δήλωσε ότι έχει παρακολουθήσει Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας. Στη συνέχεια το 11,4% (N=31) δήλωσε ότι έχει παρακολουθήσει Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μεγάλης Διάρκειας και το 10,3% (N=28) δήλωσε τις Προπτυχιακές σπουδές. Επιπλέον, το 3,7% (N=10) δήλωσε ότι έχει Μεταπτυχιακές σπουδές και το 0,7% (N=2) δήλωσε «Άλλο». Το 90,5% (N = 247) των εκπαιδευτικών επέλεξαν μόνον μία από τις διαθέσιμες επιλογές, το 8,4% (N = 23) επέλεξε δύο, το 1,1% (N = 3) επέλεξε τρεις.

Στον Πίνακα 9. που ακολουθεί απεικονίζεται η ανώτερη επιλογή που δήλωσαν οι εκπαιδευτικοί, δηλ. αν κάποιος δήλωσε «Μεταπτυχιακές σπουδές» και «Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας», τότε η επιλογή μετριέται ως «Μεταπτυχιακές σπουδές» μόνον και δεν μετριέται ως «Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας».

Πίνακας 9. Σπουδές εκπαιδευτικών πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ιεραρχική απεικόνιση)

Έχετε σπουδές πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση;	Συχνότητα	Ποσοστό %
Όχι	101	37,0
Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας	101	37,0
Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μεγάλης Διάρκειας	31	11,4
Προπτυχιακές σπουδές	28	10,3
Μεταπτυχιακές σπουδές	10	3,7
Άλλο...	2	0,7
Σύνολο	273	100,0

Ενασχόληση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν κατά πόσο έχουν ασχοληθεί με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα χρόνια υπηρεσίας τους. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 37,4% (N=102) έχουν ασχοληθεί λίγο με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κατά τα χρόνια της υπηρεσίας τους, ενώ το 26,4% (N=73) έχει ασχοληθεί αρκετά. Το ίδιο ποσοστό εκπαιδευτικών 12,1% (N=33) έχει ασχοληθεί πολύ και αντίστοιχα πάρα πολύ και με πολύ μικρή διαφορά το ποσοστό 11,7% (N=32) δεν έχει ασχοληθεί καθόλου.

Πίνακας 10. Ενασχόληση εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Έχετε ασχοληθεί με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός;	Συχνότητα	Ποσοστό %
Καθόλου	32	11,7
Λίγο	102	37,4
Αρκετά	73	26,7
Πολύ	33	12,1
Πάρα πολύ	33	12,1
Σύνολο	273	100,0

Εξοικείωση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Έπειτα, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν στο ποιος είναι ο βαθμός εξοικείωσης τους σχετικά με τους στόχους, τις τεχνικές και το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Όσον αφορά τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, το 39,9% (N=109) θεωρεί ότι είναι αρκετά εξοικειωμένο με αυτούς, το 25,6% (N=70) θεωρεί ότι είναι λίγο, το 19,4% (N=53)

πιστεύει ότι είναι πολύ, το 11,4% (N=31) ότι είναι πάρα πολύ και ένα μικρό ποσοστό 3,7% (N=10) θεωρεί ότι δεν είναι καθόλου εξοικειωμένο.

Επιπλέον, σχετικά με τις τεχνικές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι φανερό ότι τα ποσοστά διαφέρουν πολύ σε σχέση με τους στόχους και το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Αναλυτικότερα, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 48,4% (N=131) θεωρούν ότι δεν είναι καθόλου εξοικειωμένοι ή είναι ελάχιστα με τις τεχνικές. Το 30,3% (N=82) απάντησε ότι είναι αρκετά εξοικειωμένο και το 21,4% (N=58) είναι πολύ έως πάρα πολύ εξοικειωμένο.

Τέλος, αναφορικά με το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, παρατηρείται μεγάλη ομοιότητα με τα ποσοστά που αφορούν τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, το 34,3% (N=93) θεωρεί ότι είναι αρκετά εξοικειωμένο, το 29,2% (N=79) είναι λίγο εξοικειωμένο, το 22,5% (N=61) πιστεύει ότι είναι πολύ εξοικειωμένο με το περιεχόμενο, το 10,3% (N=28) θεωρεί ότι είναι πάρα πολύ εξοικειωμένο και ένα μικρό ποσοστό 3,7% (N=10) δεν είναι καθόλου εξοικειωμένο με το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Πίνακας 11. Εξοικείωση εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

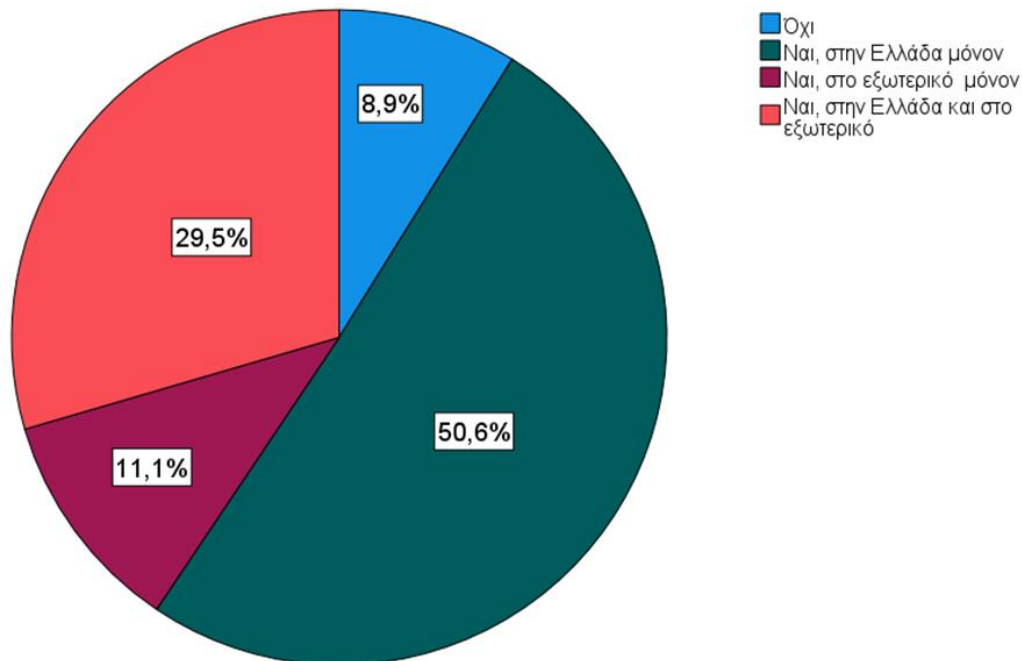
Πόσο θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένοι με...	Καθόλου (%)	Λίγο (%)	Αρκετά (%)	Πολύ (%)	Πάρα πολύ (%)
τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;	3,7	25,6	39,9	19,4	11,4
τις τεχνικές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;	12,2	36,2	30,3	14	7,4
το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;	3,7	29,2	34,3	22,5	10,3

4.3 Σχέση - εμπειρία των εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους

Σχετικά με την σχέση – εμπειρία των εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους, όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα, οι μισοί από τους ερωτηθέντες 50,6% (N=137) έχουν επισκεφθεί σαν ιδιώτες επισκέπτες ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα, ενώ κάποιοι 29,5% (N=80) έχουν επισκεφθεί ζωολογικούς κήπους και της Ελλάδας και του εξωτερικού. Επίσης, κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς έχουν επισκεφθεί μόνο ζωολογικό κήπο του εξωτερικού 11,11% (N=30) και τέλος,

υπάρχουν κάποιοι που δεν έχουν πάει ποτέ ως ιδιώτες επισκέπτες σε κάποιον ζωολογικό κήπο 8,9% (N=24).

Γράφημα 1. Έχετε επισκεφτεί ζωολογικό κήπο (σαν ιδιώτης επισκέπτης);

4.4 Αντιλήψεις για τους ζωολογικούς κήπους

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σχετικά με τις αντιλήψεις τους για τους ζωολογικούς κήπους. Αρχικά, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 37,6% (N=102) ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν με την άποψη ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα προστατεύονται. Το 27,7% (N=75) διαφωνεί με αυτή την άποψη, το 19,2% (N=52) συμφωνεί, ενώ το 14,4% (N=39) διαφωνεί απόλυτα και ένα πολύ μικρό ποσοστό 1,1% (N=3) συμφωνεί απόλυτα.

Στη συνέχεια, το 38,4% (N=103), ποσοστό δηλαδή όμοιο με της προηγούμενης άποψης, έχει πάλι ουδέτερη άποψη, αλλά αυτή τη φορά απέναντι στην άποψη ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα υποφέρουν. Όπως γίνεται αντιληπτό αυτή η άποψη εναντιώνεται στην προηγούμενη. Το 45,5% (N=122) συμφωνεί με αυτή την άποψη, ενώ το 16% (N=43) διαφωνεί, γεγονός που δηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί επιμένουν στις απόψεις τους, εάν συγκρίνουμε τα ποσοστά των 2 προαναφερθέντων απόψεων.

Έπειτα, το 45,4% (N=123) συμφωνεί με τη δήλωση ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα φροντίζονται. Όπως και στις δύο παραπάνω δηλώσεις για τους ζωολογικούς κήπους, έτσι και σε αυτήν, το 38% (N=103) για άλλη μια φορά ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί στην άποψη ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα φροντίζονται. Το 16,6% (N=45) διαφωνεί με αυτή τη δήλωση.

Όσον αφορά τη δήλωση ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα ενοχλούνται, πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς 61,8% (N=168) δήλωσαν ότι συμφωνούν. Το 29,4% (N=80) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με τη συγκεκριμένη δήλωση, ενώ ένα μικρό ποσοστό 8,9% (N=24), συγκριτικά με τα προηγούμενα, διαφωνεί. Παρατηρώντας τα παραπάνω αποτελέσματα, γίνεται φανερό το γεγονός ότι υπάρχει μια σύγχυση στις απόψεις των εκπαιδευτικών, διότι όπως αναφέρθηκε το 45,4% πιστεύει ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα φροντίζονται, αλλά από την άλλη πλευρά, ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 61,8% πιστεύει ότι είναι χώροι όπου τα ζώα ενοχλούνται.

Αναφορικά με τη δήλωση ότι οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες, η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 59,9% (N=161) συμφωνεί με αυτή την άποψη. Το 19,3% (N=52) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 20,9% (N=56) διαφωνεί.

Στη συνέχεια, περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς 57,7% (N=157) συμφωνούν με την άποψη ότι οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα. Πληροφορία που είναι πολύ σημαντική για την παρούσα έρευνα, διότι δείχνει ότι με βάση αυτή την άποψη, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να είναι θετικοί στο να πραγματοποιήσουν μια εκπαιδευτική εκδρομή με τους μαθητές τους σε έναν ζωολογικό κήπο, εφόσον θεωρούν ότι είναι ένας χώρος όπου προσφέρει γνώσεις για τα ζώα. Το 22,4% (N=61) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με αυτή την άποψη και το 19,9% (N=54) διαφωνεί.

Σχετικά με τη δήλωση ότι οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων, το 39,4% (N=106) διαφωνεί με τη συγκεκριμένη άποψη, παρόλα αυτά το 32,4% (N=87) συμφωνεί και το 28,3% (N=76) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 67,1% (N=182) συμφωνεί με την άποψη ότι οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα. Το 17,7% (N=48) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 15,2% (N=41) διαφωνεί με τη συγκεκριμένη άποψη.

Όσον αφορά με τη δήλωση ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι προσελκύουν τους επισκέπτες γιατί τα χρήματα για να διατηρούν τα ζώα, ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών 63,8%

(N=173) συμφωνεί, το 2,9% (N=62) δεν τοποθετείται υπέρ ή κατά απέναντι σε αυτή την άποψη και το 13,3% (N=36) διαφωνεί.

Επιπλέον, ένα πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 81,8% (N=221) συμφωνεί με την άποψη ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι χρησιμοποιούν τα ζώα για να προσελκύσουν επισκέπτες και να κερδίσουν χρήματα. Το συγκεκριμένο ποσοστό έρχεται σε αντίθεση με κάποιες από τις παραπάνω δηλώσεις για τους ζωολογικούς κήπους. Επίσης, το 13,7% (N=37) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και ένα πολύ μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών 4,4% (N=12) διαφωνεί με αυτή την άποψη.

Τέλος, σχετικά με τη δήλωση ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι που προσφέρουν παραστάσεις (shows) καταπατούν τα δικαιώματα των ζώων, το 74,2% (N=202), ποσοστό που θεωρείται σημαντικό, συμφωνεί με αυτή την άποψη. Το 19,5% (N=53) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με τη συγκεκριμένη δήλωση και το 6,3% (N=17) διαφωνεί.

Πίνακας 12. Αντιλήψεις για τους ζωολογικούς κήπους

	Διαφωνώ απόλυτα (%)	Διαφωνώ (%)	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ (%)	Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ απόλυτα (%)
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα προστατεύονται.	14,4	27,7	37,6	19,2	1,1
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα υποφέρουν.	4,1	11,9	38,4	30,6	14,9
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα φροντίζονται.	4,8	11,8	38,0	42,4	3
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα ενοχλούνται.	1,5	7,4	29,4	46	15,8
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες.	12,3	8,6	19,3	48	11,9
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα.	8,5	11,4	22,4	46,3	11,4
Οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία	16	23,4	28,3	26,8	5,6

των ζώων.					
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα.	8,9	6,3	17,7	53,1	14
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι προσελκύουν τους επισκέπτες γιατί χρειάζονται τα χρήματα για να διατηρήσουν τα ζώα.	3,7	9,6	22,9	48,3	15,5
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι χρησιμοποιούν τα ζώα για να προσελκύσουν επισκέπτες και να κερδίσουν χρήματα.	0,7	3,7	13,7	47,4	34,4
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι, που προσφέρουν παραστάσεις (shows), καταπατούν τα δικαιώματα των ζώων.	1,5	4,8	19,5	30,1	44,1

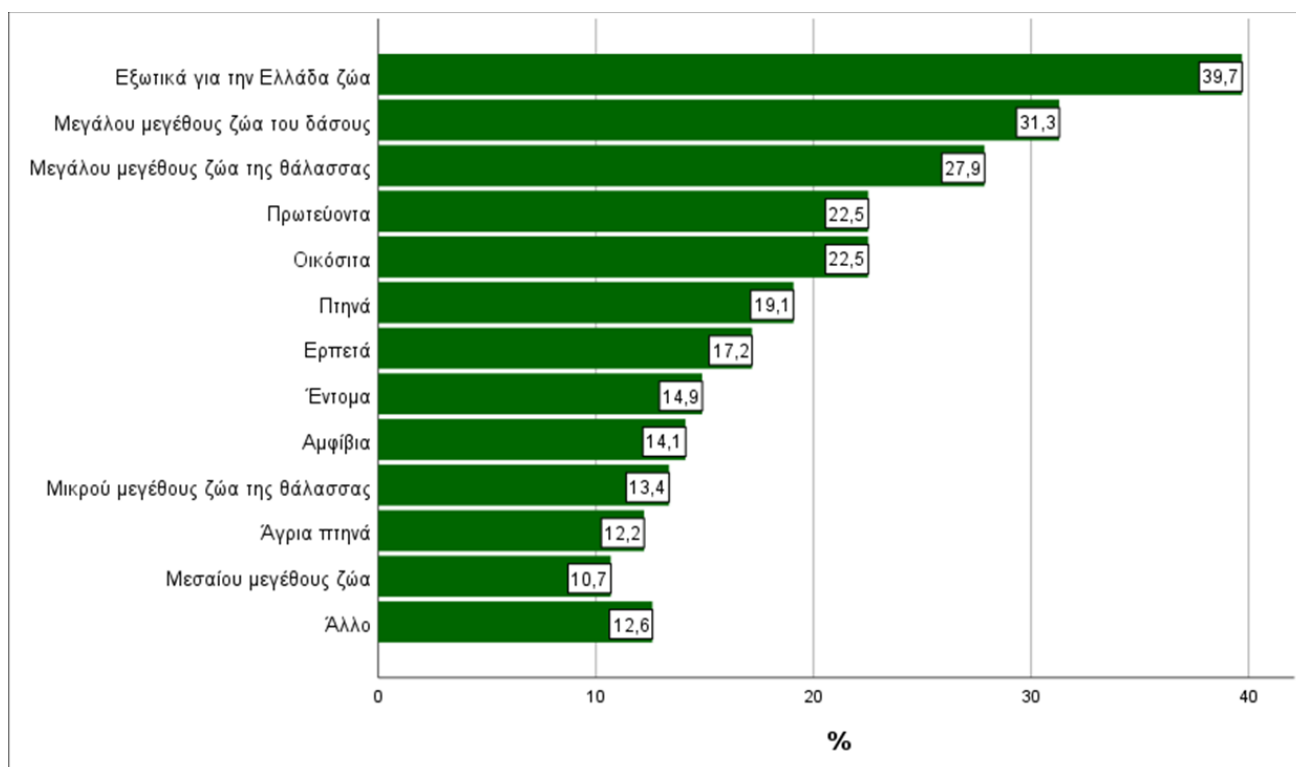
Γενικότερα, αξίζει να αναφερθεί ότι σε πολλές από τις παραπάνω δηλώσεις, παρατηρήθηκε ένα ποσοστό των εκπαιδευτικών που είχε ουδέτερη άποψη, δηλαδή ούτε συμφωνούσε, ούτε διαφωνούσε.

4.5 Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους

Ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα να επιλέξουν ποιες τρεις κατηγορίες ζώων θα ήθελαν να δουν στον ζωολογικό κήπο (Γράφημα 2).

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 39,7% (N=104) έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα. Στη συνέχεια, φαίνεται ότι και τα μεγάλα μεγέθους ζώα του δάσους ενδιαφέρουν πολλούς εκπαιδευτικούς με ποσοστό 31,3% (N=82), όπως και τα μεγάλα μεγέθους ζώα της θάλασσας με ποσοστό 27,9% (N=73). Στο ίδιο ικανοποιητικό ποσοστό 22,5% (N=59) ανέρχονται τα πρωτεύοντα και τα οικόσιτα ζώα. Έπειτα στις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών έρχονται τα πτηνά 19,1% (N=50), τα ερπετά 17,2% (N=45), τα έντομα 14,9% (N=39) και τα αμφίβια 14,1% (N=37). Τα μικρού μεγέθους ζώα ακολουθούν στη συνέχεια με ποσοστό 13,4% (N=35), τα άγρια πτηνά με 12,2% (N=32), τα μεσαίου μεγέθους ζώα 10,7 (N=28) και τέλος ένα ποσοστό 12,6% (N=33) επέλεξε την επιλογή άλλο.

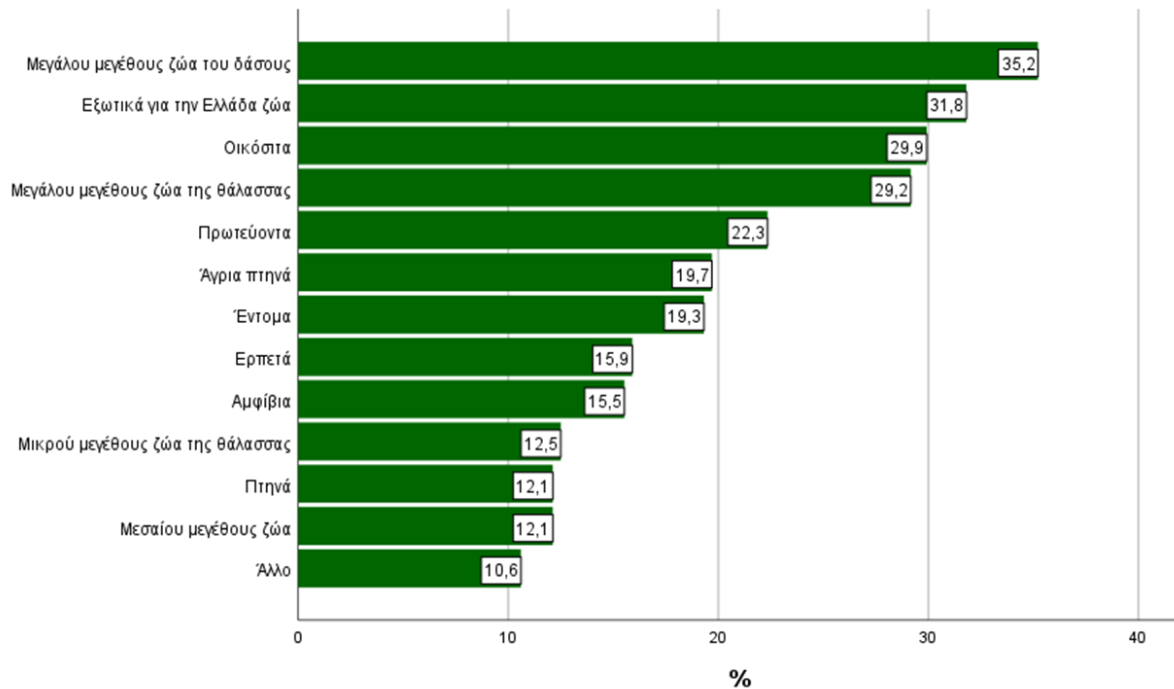
Γράφημα 2. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους (Ζώα που θα ήθελαν να δουν)

Ζητήθηκε επίσης από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα να επιλέξουν ποιες τρεις κατηγορίες ζώων δεν θα ήθελαν να δουν στον ζωολογικό κήπο.

Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα (Γράφημα 3), οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 35,2% (N=93) δεν θα θέλανε να δούνε μεγάλου μεγέθους ζώα στον ζωολογικό κήπο, όπως και το 31,8% (N=84) δεν θα θέλανε να δούνε εξωτικά για την Ελλάδα ζώα. Να σχολιαστεί ότι αυτές οι δύο κατηγορίες ήταν οι πιο δημοφιλείς στις απαντήσεις των εκπαιδευτικών όταν ερωτήθηκαν ποιες κατηγορίες θα θέλανε να δούνε σε μια επίσκεψη. Στη συνέχεια, σειρά έχουν τα οικόσιτα ζώα 29,9 (N=79) και έπειτα τα μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας με ποσοστό 29,2% (N=77). Έπειτα το 22,3% (N=59) δεν θα ήθελε να δει πρωτεύοντα ζώα, το 19,7% (N=52), το 19,3% (N=51) δεν θα επιθυμούσε να δει έντομα και το 15,9% (N=42) δεν θα ήθελε τα ερπετά. Εν συνεχεία, το 15,5% (N=41) δεν έδειξε ενδιαφέρον για τα αμφίβια, όπως και το 12,5% (N=33) για τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας. Επιπλέον, στο ίδιο ποσοστό 12,1% (N=32) βρίσκονται τα πτηνά και τα μεσαίου μεγέθους ζώα και τέλος, ένα ποσοστό 10,6% (N=28) απάντησε «Άλλο».

Γράφημα 3. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους (Ζώα που ΔΕΝ θα ήθελαν να δουν)

4.6 Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την επαφή των μαθητών με τα ζώα

Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν οι εκπαιδευτικοί ποιες είναι οι αντιλήψεις τους για την επαφή των μαθητών με τα ζώα και πιο συγκεκριμένα ρωτήθηκαν ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό.

Σχετικά με τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού, σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί 92,2% (N=248) συμφωνούν ότι είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθουν σε επαφή με τα ζώα. Το 6,3% (N=17) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με αυτή τη μέθοδο και μόνο το 1,5% (N=4) διαφωνεί.

Αναφορικά με την άμεση επαφή στο ύπαιθρο, το 96,3% (N=260) θεωρεί ότι είναι ένας καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, το 3,3% (N=9) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και ένα πολύ μικρό ποσοστό 0,4% (N=1) διαφωνεί απόλυτα.

Συνεχίζοντας, παρατηρείται ότι η επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο, ως τρόπος επαφής των μαθητών με τα ζώα, προκαλεί διαφοροποιήσεις στις απόψεις των εκπαιδευτικών. Ενώ παραπάνω παρατηρήθηκε ότι υποστηρίζεται η άμεση επαφή στο ύπαιθρο, εδώ γίνεται αντιληπτό ότι δεν υποστηρίζεται στον ίδιο βαθμό η επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο. Αναλυτικότερα, το 47,9% (N=129)

θεωρεί την επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο έναν καλό τρόπο, το 30,1% (N=81) διαφωνεί και το 21,9% (N=59) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Πίνακας 13. Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την επαφή των μαθητών με τα ζώα

Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα;	Διαφωνώ απόλυτα (%)	Διαφωνώ (%)	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ (%)	Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ απόλυτα (%)
Οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο, εικόνες)	0	1,5	6,3	61,7	30,5
Άμεση επαφή (π.χ. παρατήρηση) στο ύπαιθρο	0,4	0	3,3	39,3	57
Επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο	16,7	13,4	21,9	35,3	12,6
Βιβλίο	0,7	3,4	12,4	59,9	23,6
Σχολικό εγχειρίδιο	1,5	6,7	19	54,6	18,2
Εκπαιδευτική δραστηριότητα (στο σχολείο)	0	1,5	6,7	58,4	33,5
Τραγούδι	1,1	4,1	18,7	51,5	24,6
Θεατρικό παιχνίδι	0,4	3	8,9	56,5	31,2

Ένα σημαντικό ποσοστό 83,5% (N=223) θεωρεί ότι το βιβλίο είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, το 12,4% (N=33) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό 4,1% (N=11) διαφωνεί με αυτόν τον τρόπο.

Στη συνέχεια, το 72,8% (N=196), πιστεύει ότι το σχολικό εγχειρίδιο μπορεί να φέρει σε επαφή τους μαθητές με τα ζώα. Το 19% (N=51) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 8,2% (N=22) διαφωνεί. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σχολιαστεί το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί προτιμούν ένα βιβλίο από ένα σχολικό εγχειρίδιο για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα.

Σχετικά με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο σχολείο, σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί 91,9% (N=247) πιστεύουν ότι είναι ένας καλός τρόπος, το 6,7% (N=18) κρατά ουδέτερη στάση και το 1,5% (N=4) διαφωνεί.

Το 76,1% (N=204) πιστεύει ότι το τραγούδι είναι καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, το 18,7% (N=50) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί, ενώ το 5,2% (N=14) διαφωνεί.

Επιπλέον, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 87,7% (N=236) θεωρούν το θεατρικό παιχνίδι έναν καλό τρόπο για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, το 8,9% (N=24) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και ένα μικρό ποσοστό 3,4% (N=9) διαφωνεί με αυτόν τον τρόπο.

Άξιο σχολιασμού είναι το γεγονός ότι μόνο στην επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο εμφανίζεται τόσο μεγάλο ποσοστό 30,1% αρνητικότητας. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους, που αναφέρθηκαν στον Πίνακα 12.

4.7 Προτιμήσεις εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν ποιες είναι οι προτιμήσεις τους σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους και πιο συγκεκριμένα, για ποιους λόγους θα τους επισκεπτόντουσαν με τη σχολική τους τάξη. Το 41,7% (N=111) δεν θα πήγαινε στον ζωολογικό κήπο για να δουν οι μαθητές τη φυσική συμπεριφορά των ζώων, κάτι το οποίο συμφωνεί με πολλές απόψεις ερευνητών που αναφέρονται στο θεωρητικό μέρος αυτής της εργασίας. Το 36,5% (N=97) συμφωνούν με αυτόν τον λόγο και το 21,8% (N=58) κρατά ουδέτερη στάση.

Στη συνέχεια, ένα μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 73,7% (N=196) διαφωνεί στο ότι το να αγγίξουν οι μαθητές τα ζώα είναι λόγος για να επισκεφθούν έναν ζωολογικό κήπο. Το 14,7% (N=39) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 11,6% (N=31) είναι υπέρ.

Επιπλέον, το 68,2% (N=182) θεωρεί ότι το να παρατηρήσουν οι μαθητές τα ζώα από κοντά είναι ένας λόγος για να πάνε στον ζωολογικό κήπο με τους μαθητές τους, το 18,3% (N=49) διαφωνεί και το 13,5% (N=36) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Σχετικά με την ενημέρωση των μαθητών για τα ζώα από ειδικούς, το 67,9% (N=182) είναι υπέρ, το 18,3% (N=49) είναι κατά και το 13,8% (N=37) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Το 59,1% (N=157) πιστεύει ότι το τάισμα των ζώων από τους μαθητές δεν είναι λόγος για να επισκεφθούν τον ζωολογικό κήπο, το 22,6% (N=60) θα πήγαινε σε ζωολογικό κήπο με την σχολική τάξη γι' αυτόν τον λόγο και το 18,4% (N=49) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Επιπροσθέτως, το 47,8% (N=127) δεν θεωρεί ότι το να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο είναι λόγος επίσκεψης με τους μαθητές, το 31,2% (N=83) πιστεύει ότι είναι ένας λόγος και το 21,1% (N=56) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Έπειτα, ένα μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 60% (N=159) θεωρεί ότι ένας καλός λόγος για να επισκεφτεί με τους μαθητές έναν ζωολογικό κήπο είναι γιατί θα μάθουν για τα ζώα. Το 21,8% (N=58) διαφωνεί με αυτόν τον λόγο και το 18,1% (N=48) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Τέλος, πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς 55,5% (N=147) διαφωνεί ότι ένας λόγος επίσκεψης είναι για να δουν τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων, γεγονός που πάλι συνδέεται με την βιβλιογραφία. Επιπλέον το 29% (N=77) τον βρίσκει καλό λόγο και το 15,5% (N=41) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Πίνακας 14. Λόγοι επίσκεψης σε έναν ζωολογικό κήπο με την σχολική τάξη

Για ποιους λόγους θα επισκεπτόσασταν έναν ζωολογικό κήπο με την σχολική σας τάξη;	Διαφωνώ απόλυτα (%)	Διαφωνώ (%)	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ (%)	Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ απόλυτα (%)
Για να δουν οι μαθητές τη φυσική συμπεριφορά των ζώων.	19,5	22,2	21,8	29,7	6,8
Για να αγγίξουν οι μαθητές τα ζώα.	36,5	37,2	14,7	8,6	3
Για να παρατηρήσουν οι μαθητές από κοντά τα ζώα.	13,1	5,2	13,5	49,8	18,4
Για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς.	13,1	5,2	13,8	47,4	20,5
Για να ταΐσουν οι μαθητές τα ζώα	32	27,1	18,4	17,3	5,3
Για να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο.	26,7	21,1	21,1	24,1	7,1
Για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα.	14,3	7,5	18,1	45,3	14,7
Για να δουν τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων.	29,1	26,4	15,5	21,5	7,5

Έπειτα οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν ποιες είναι οι προτιμήσεις τους κατά την επίσκεψή τους. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 80,6% (N=216) θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν με τους μαθητές σε μία ομαδική ξενάγηση από εξειδικευμένο προσωπικό. Το 12,3% (N=33) δεν θα ήθελε και το 7,1% (N=19) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Σχετικά με τη δήλωση να υπάρχουν πινακίδες με πληροφορίες για το κάθε ζώο, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 83,5% (N=222) θα ήθελαν να υπάρχουν, το 11,7% (N=31) δεν θα ήθελε και ένα μικρό ποσοστό 4,9% (N=13) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Το 66,6% (N=178) θα ήθελε να παρέχεται η δυνατότητα περιήγησης με ακουστικά (τύπου Walkman), που περιέχουν πληροφορίες. Το 19,1% (N=51) κρατάει ουδέτερη στάση σε αυτή τη δυνατότητα και το 14,2% (N=38) δεν θα ήθελε αυτήν την παροχή στον ζωολογικό κήπο.

Στη συνέχεια, το 74,9% (N=200) θα επιθυμούσε να δει κάποια ζώα που δεν υπάρχουν στον ζωολογικό κήπο που επισκέφθηκε, σε εικονική μορφή (π.χ. ολογράμματα). Επιπλέον, το 14,6% (N=39) δεν θα επιθυμούσε και το 10,5% (N=28) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Όσον αφορά την προβολή βίντεο σε έναν χώρο υποδοχής των επισκεπτών, το 71,2% (N=188) θα επιθυμούσε να υπάρχει αυτή η δυνατότητα, το 15,5% (N=41) κρατά ουδέτερη στάση και το 13,2% (N=35) δεν θα επιθυμούσε.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 82,7% (N=219), θα ήθελαν να τους παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό πριν την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη. Το 9% (N=24) διαφωνεί και το 8,3% (N=22) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Σχετικά με την παροχή δωρεάν εκπαιδευτικού υλικού κατά την επίσκεψη των εκπαιδευτικών στον ζωολογικό κήπο, το 80,9% (N=216) είναι σύμφωνο με αυτή την παροχή. Το 9,7% (N=26) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 9,3% (N=25) διαφωνεί.

Το 86,2% (N=230) θα ήθελε να τους παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό μετά την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη, το 7,9% (N=21) δεν θα ήθελε και το 6% (N=16) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών 81,7% (N=218) θα επιθυμούσε να υπάρχουν εκπαιδευτές που βοηθούν να υλοποιηθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Το 9,7% (N=26) δεν θα επιθυμούσε και το 8,6% (N=23) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Αναφορικά με την προβολή των εκθεμάτων (εικόνες, μοντέλα, διοράματα), το 73,5% (N=195) συμφωνεί. Το 15,1% (N=40) είναι ουδέτεροι απέναντι σε αυτή την προβολή και το 11,3% (N=30) διαφωνεί.

Το 48% (N=127) θα ήθελε να παρακολουθήσει μια επίδειξη (π.χ. τάισμα ζώων), ενώ το 31,3% (N=83) δεν θα ήθελε και το 20,8% (N=55) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Τέλος, το να παραβρίσκονται και οι γονείς των μαθητών στην επίσκεψη, γιατί θα είναι ωφέλιμο για την εκπαιδευτική διαδικασία, βρίσκει τους περισσότερους εκπαιδευτικούς 46%

(N=123) αντίθετους, το 31,8% (N=85) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 22,1% (N=59) σύμφωνο.

Πίνακας 15. Προτιμήσεις εκπαιδευτικών κατά την επίσκεψή τους σε ζωολογικό κήπο (κατά την επίσκεψη σας, ως εκπαιδευτικός, θα θέλατε...)

	Διαφωνώ απόλυτα (%)	Διαφωνώ (%)	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ (%)	Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ απόλυτα (%)
Να συμμετέχετε με τους μαθητές σε μία ομαδική ξενάγηση από εξειδικευμένο προσωπικό.	9,7	2,6	7,1	49,6	31
Να υπάρχουν πινακίδες με πληροφορίες για το κάθε ζώο.	9,4	2,3	4,9	50	33,5
Να παρέχεται η δυνατότητα περιήγησης με ακουστικά (τύπου Walkman) που παρέχουν πληροφορίες.	11,2	3	19,1	46,4	20,2
Να δείτε κάποια ζώα, που δεν υπάρχουν στον ζωολογικό κήπο που επισκεφτήκατε, σε εικονική μορφή (π.χ. ολογράμματα).	10,1	4,5	10,5	47,9	27
Προβολή βίντεο σε έναν χώρο υποδοχής των επισκεπτών.	8,7	4,5	15,5	47	24,2
Να σας παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό πριν την	7,5	1,5	8,3	49,1	33,6

επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη.					
Να σας παρέχειο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό κατά την επίσκεψή σας.	8,2	1,1	9,7	52,1	28,8
Να σας παρέχειο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό μετά την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη.	7,9	0	6	52,1	34,1
Να υπάρχουν εκπαιδευτές που βοηθούν να υλοποιηθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της επίσκεψης.	8,6	1,1	8,6	49,1	32,6
Με προβολή των εκθεμάτων (εικόνες, μοντέλα, διοράματα).	8,3	3	15,1	47,5	26
Με επίδειξη (π.χ. τάισμα ζώων).	17,7	13,6	20,8	35,5	12,5
Να παραβρίσκονται και οι γονείς των μαθητών στην επίσκεψη, γιατί θα είναι ωφέλιμο για την εκπαιδευτική διαδικασία.	23,2	22,8	31,8	16,1	6

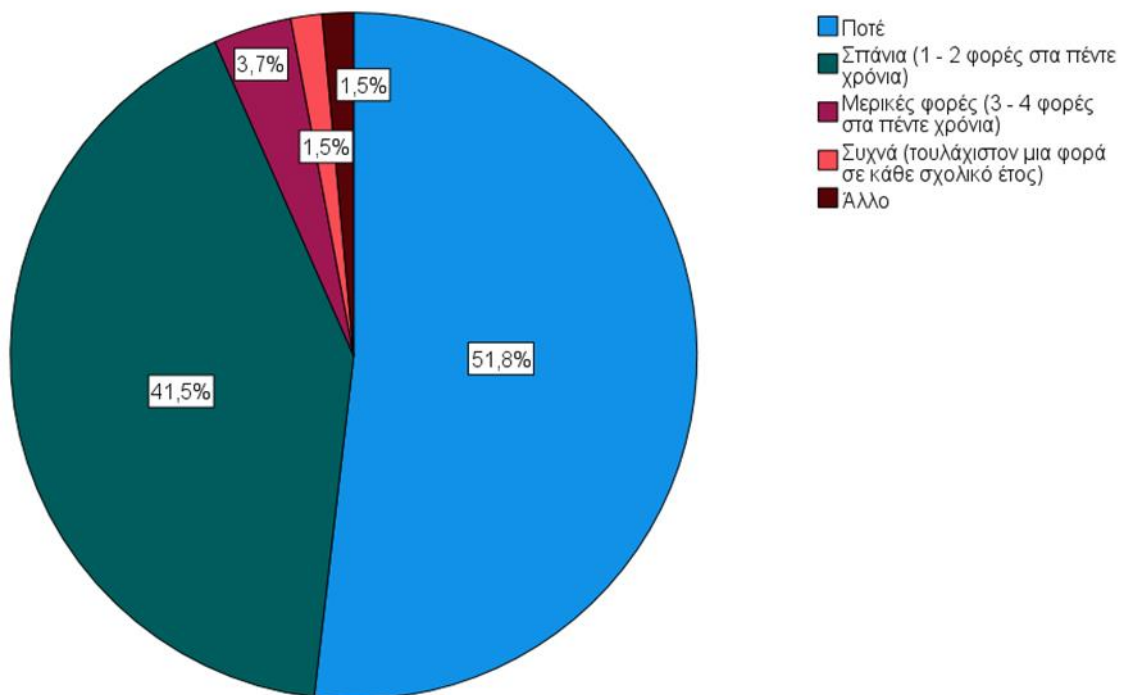
4.8 Εμπειρία εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους

Επιπλέον, ρωτήθηκαν οι εκπαιδευτικοί πόσες φορές έχουν επισκεφθεί με τη σχολική τους τάξη έναν ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα, κατά τα χρόνια προϋπηρεσίας τους.

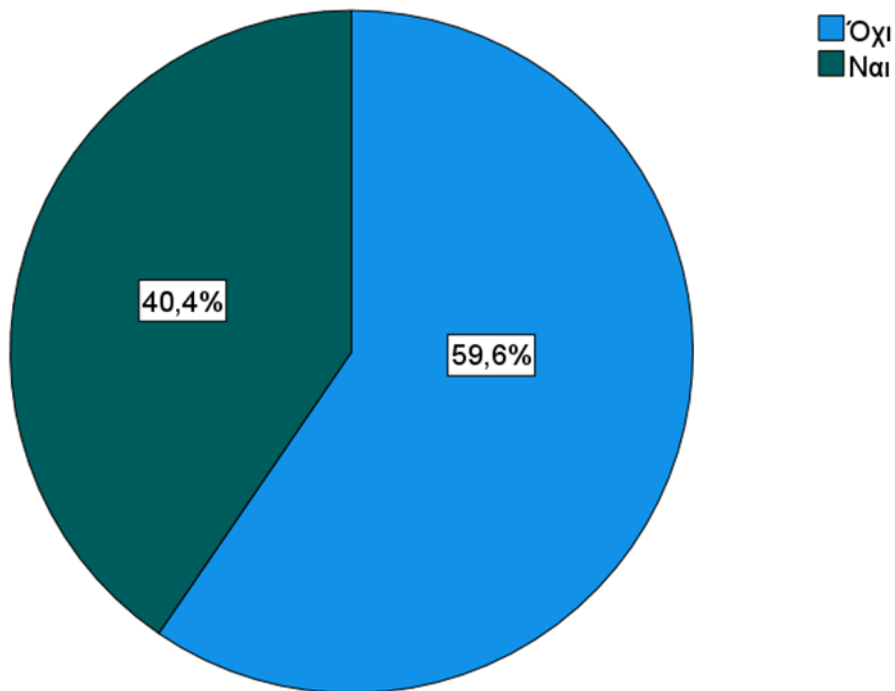
Κατά τη διάρκεια των χρόνων προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών, περισσότεροι από τους μισούς 51,8% (N=141) δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ τους ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη. Ένα εξίσου πολύ μεγάλο ποσοστό 41,5% (N=113) έχει επισκεφτεί 1- 2 φορές στα πέντε χρόνια, δηλαδή σπάνια. Στη συνέχεια ακολουθεί το ποσοστό 3,7% (N=10) που έχει πάει μερικές φορές στον ζωολογικό κήπο και τέλος το ίδιο ποσοστό 1,5% (N=4) ισχύει για τους εκπαιδευτικούς που έχουν πάει τουλάχιστον μια φορά σε κάθε σχολικό έτος, δηλαδή συχνά και για αυτούς που απάντησαν «άλλο».

Όταν ρωτήθηκαν οι εκπαιδευτικοί για το αν είναι πρόθυμοι απέναντι σε μια μελλοντική επίσκεψη με τη σχολική τους τάξη στον ζωολογικό κήπο, τότε το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης 59,6% (N=162) απάντησε αρνητικά. Το υπόλοιπο 40,4% (N=110) απάντησε ότι σκοπεύει να πάει στο μέλλον στον ζωολογικό κήπο με τη σχολική του τάξη.

Γράφημα 4. Η συχνότητα με την οποία έχουν επισκεφτεί με τη σχολική τους τάξη έναν ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα, κατά τα χρόνια εμπειρίας τους ως εκπαιδευτικοί

Γράφημα 5. Προθυμία εκπαιδευτικών για μελλοντική επίσκεψη (σε επόμενες σχολικές χρονιές) με τη σχολική τάξη στον ζωολογικό κήπο

Ζητήθηκε από τους ερωτώμενους εκπαιδευτικούς να περιγράψουν την επίσκεψη που πήγαν μαζί με τους μαθητές τους σε ζωολογικό κήπο. Αρχικά, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί 85,5% (N=112) δήλωσαν ότι πέρασαν ευχάριστα στον ζωολογικό κήπο, στη συνέχεια το 11,5% (N=15) έχει ουδέτερη άποψη και μόνο ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών 3,1% (N=4) δήλωσε ότι δεν πέρασε ευχάριστα.

Στη συνέχεια, το 74,1% (N=97) δήλωσε ότι δεν βαρέθηκε στον ζωολογικό κήπο, το 17,6% (N=23) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 8,4% (N=11) δήλωσε ότι βαρέθηκε.

Επιπλέον, ένα μεγάλο ποσοστό 84,7% (N=111) δήλωσε ότι ενθουσιάστηκε από την άμεση επαφή με τα ζώα, το 13,7% (N=18) κράτησε ουδέτερη στάση και το 1,5% (N=2) δεν ενθουσιάστηκε.

Αναφορικά με το αν απογοητεύτηκαν οι μαθητές που δεν είχαν καλή οπτική επαφή κάποιων ζώων, το 43,9% (N=57) δεν αντιμετώπισε κάτι τέτοιο, το 28,4% (N=37) απογοητεύτηκε και το 27,7% (N=36) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Το 48,1% (N=63) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με το αν οι μαθητές προτιμούσαν τα θηλαστικά ζώα από άλλες κατηγορίες ζώων, το 27,4% (N=36) συμφωνεί με αυτή την άποψη και το

24,3% (N=32) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν προτιμούσαν τα θηλαστικά ζώα από άλλες κατηγορίες ζώων.

Περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς 57,3% (N=74) δήλωσαν ότι οι μαθητές προτιμούσαν τα μεγαλόσωμα ζώα από τα μικρόσωμα, το 26,4% (N=34) είχε ουδέτερη άποψη και το 16,3% (N=21) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν έδειξαν αυτή την προτίμηση.

Σχετικά με το αν οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν για την ανάγκη προστασίας των ζώων, το 61,6% (N=80) συμφωνεί με αυτή τη δήλωση, το 20% (N=26) έχει ουδέτερη άποψη, ενώ το 18,4% (N=24) διαφωνεί.

Το 67,7% (N=88) δήλωσε ότι οι μαθητές απέκτησαν θετικά συναισθήματα για τα ζώα, το 26,2% (N=34) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και ένα μικρό ποσοστό 6,1% (N=8) δήλωσε ότι διαφωνεί.

Επίσης, πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς 54,7% (N=70) δήλωσαν ότι ενδυναμώθηκε η υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά των μαθητών, το 25,8% (N=3) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί και το 19,6% (N=25) δήλωσε ότι δεν συνέβη κάτι τέτοιο.

Το 56,6% (N=73) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν τάισαν τα ζώα με τις κατάλληλες τροφές, το 28,7% (N=37) δήλωσε ότι όντως οι μαθητές τα τάισαν με τις κατάλληλες τροφές και το 23,3% (N=30) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί.

Εν συνεχεία, το 45% (N=58) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν γνώριζαν πώς να συμπεριφερθούν στα ζώα, το 32,6% (N=42) έχει ουδέτερη άποψη και το 22,5% (N=29) δήλωσε ότι οι μαθητές γνώριζαν πώς να συμπεριφερθούν.

Όσον αφορά το αν οι μαθητές ενοχλούσαν τα ζώα σκόπιμα, το 46,5% (N=59) δήλωσε ότι δεν συνέβη κάτι τέτοιο, το 29,1% (N=37) έχει ουδέτερη άποψη και το 24,4% (N=31) επιβεβαίωσε ότι αυτό είναι κάτι που συνέβη στην επίσκεψή τους.

Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 80,6% (N=104) δήλωσε ότι οι μαθητές είχαν την τάση να θέλουν να ακουμπήσουν τα ζώα, το 14,7% (N=19) ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί, ενώ ένα μικρό ποσοστό 4,7% (N=6) δήλωσε ότι τα παιδιά δεν είχαν αυτή την τάση.

Το 80,6% (N=104) δήλωσε ότι οι μαθητές παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον κατά την επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο, το 17,1% (N=22) έχει ουδέτερη άποψη και το 2,3% (N=3) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον.

Τέλος, το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών 64,3% (N=83) δήλωσε ότι οι μαθητές έμαθαν για τα ζώα μέσα από την επίσκεψή τους, το 27,9% (N=36) έχει ουδέτερη άποψη και το 7,8% (N=10) δήλωσε ότι οι μαθητές δεν έμαθαν για τα ζώα.

Πίνακας 16. Περιγραφή επίσκεψης των εκπαιδευτικών με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο

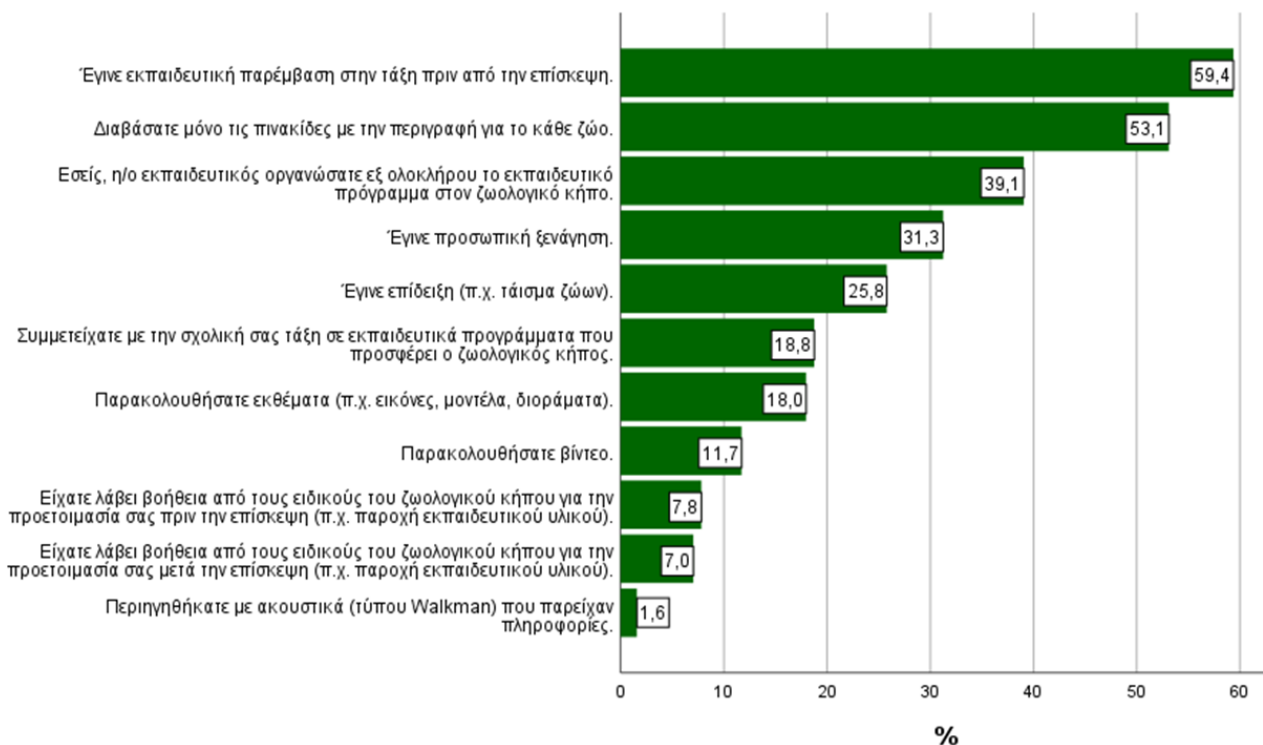
Κατά την επίσκεψή σας με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο, ποια από τα παρακάτω περιγράφουν αυτή την επίσκεψη;	Διαφωνώ απόλυτα (%)	Διαφωνώ (%)	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ (%)	Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ απόλυτα (%)
Οι μαθητές πέρασαν ευχάριστα στον ζωολογικό κήπο.	0,8	2,3	11,5	64,9	20,6
Οι μαθητές βαρέθηκαν στον ζωολογικό κήπο.	11,5	62,6	17,6	6,1	2,3
Οι μαθητές ενθουσιάστηκαν από την άμεση επαφή με τα ζώα.	0	1,5	13,7	64,9	19,8
Οι μαθητές απογοητεύτηκαν που δεν είχαν καλή οπτική επαφή κάποιων ζώων.	6,2	37,7	27,7	24,6	3,8
Οι μαθητές προτιμούσαν τα θηλαστικά ζώα από άλλες κατηγορίες ζώων.	2,3	22,1	48,1	22,1	5,3
Οι μαθητές προτιμούσαν τα μεγαλόσωμα ζώα από τα μικρόσωμα.	2,3	14	26,4	45,7	11,6
Οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν για την ανάγκη προστασίας των ζώων.	4,6	18,5	20	48,5	13,1
Οι μαθητές απέκτησαν θετικά συναισθήματα για τα ζώα.	1,5	4,6	26,2	50	17,7
Ενδυναμώθηκε η υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά των μαθητών.	5,5	14,1	25,8	41,4	13,3

Οι μαθητές τάισαν τα ζώα με τις κατάλληλες τροφές.	20,9	35,7	14,7	23,3	5,4
Οι μαθητές γνώριζαν πώς να συμπεριφερθούν στα ζώα.	10,9	34,1	32,6	19,4	3,1
Οι μαθητές ενοχλούσαν τα ζώα σκόπιμα.	13,4	33,1	29,1	19,7	4,7
Οι μαθητές είχαν την τάση να θέλουν να ακουμπήσουν τα ζώα.	1,6	3,1	14,7	67,4	13,2
Οι μαθητές παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον.	0	2,3	17,1	65,1	15,5
Οι μαθητές έμαθαν για τα ζώα.	0,8	7	27,9	52,7	11,6

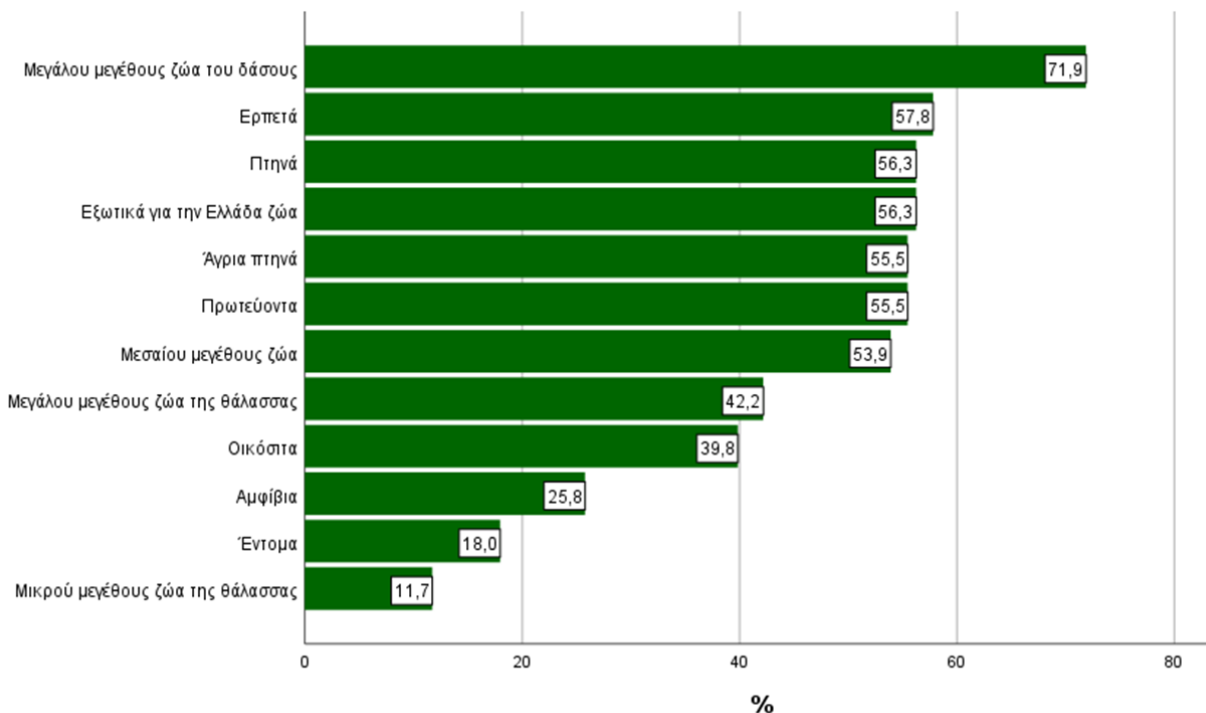
Επιπλέον, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να περιγράψουν με ποιον τρόπο έγινε η επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών 59,4% (N=76) δήλωσε ότι πριν από την επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο, έγινε παρέμβαση στην τάξη. Έπειτα, ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 53,1% (N=68) δήλωσε ότι κατά την επίσκεψή τους, διάβασαν μόνο τις πινακίδες με την περιγραφή για το κάθε ζώο. Στη συνέχεια, το 39,1% (N=50) δήλωσε ότι οργάνωσε εξ ολοκλήρου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον ζωολογικό κήπο και το 31,3% (N= 40) δήλωσε ότι έγινε προσωπική ξενάγηση. Επιπλέον, το 25,7% (N=33) δήλωσε ότι έγινε κάποια επίδειξη (π.χ. τάισμα ζώων) και το 18,8% (N=24) δήλωσε ότι συμμετείχε με τη σχολική τάξη σε εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρει ο ζωολογικός κήπος. Το 18% (N=23) παρακολούθησε εκθέματα (π.χ. εικόνες, μοντέλα, διοράματα) και το 11,7% (N=15) παρακολούθησε βίντεο. Επίσης, το 7,8% (N=10) έλαβε βοήθεια από τους ειδικούς του ζωολογικού κήπου για την προετοιμασία πριν την επίσκεψη (π.χ. παροχή εκπαιδευτικού υλικού) και το 7% (N=9) δήλωσε ότι έλαβε βοήθεια από τους ειδικούς του ζωολογικού κήπου για την προετοιμασία μετά την επίσκεψη. Τέλος, το 1,6% (N=2) δήλωσε ότι περιηγήθηκε με ακουστικά (τύπου Walkman) που παρείχαν πληροφορίες.

Γράφημα 6. Περιγραφή επίσκεψης των εκπαιδευτικών με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο

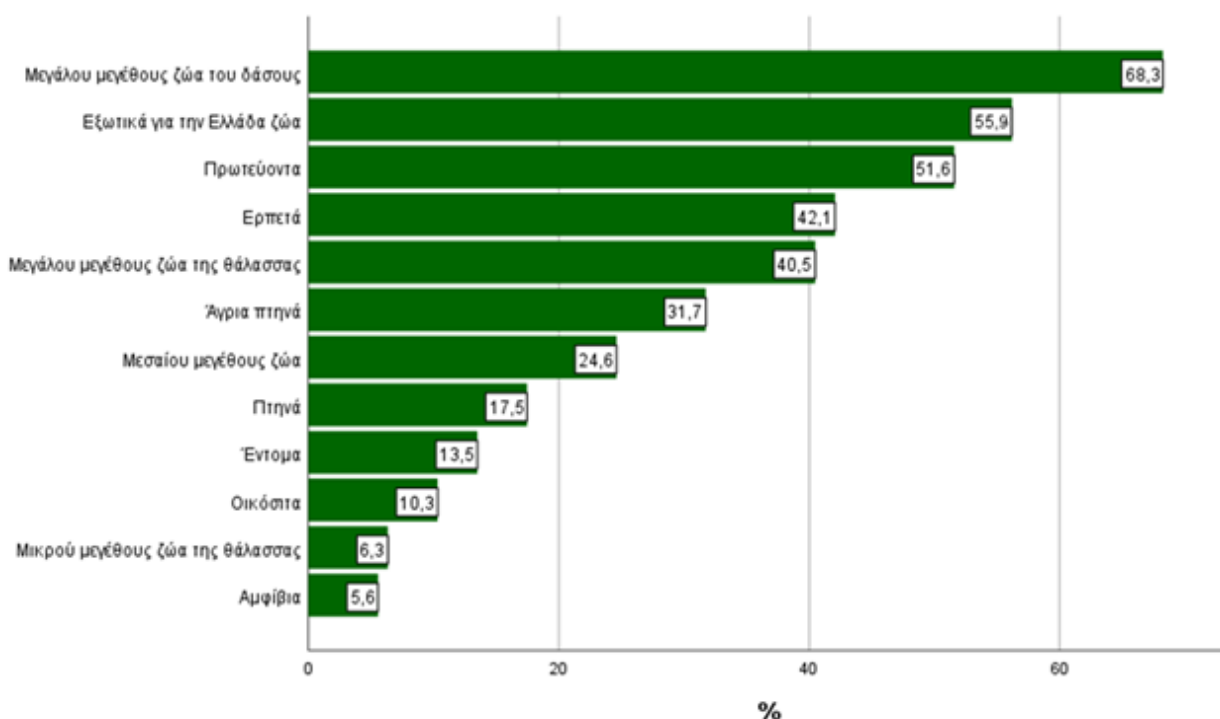
Γράφημα 7. Κατηγορίες ζώων που παρατηρήθηκαν κατά την επίσκεψη

Κατά την επίσκεψή τους οι εκπαιδευτικοί με τη σχολική τους τάξη παρατήρησαν στον ζωολογικό κήπο (Γράφημα 7): μεγάλου μεγέθους ζώα σε ένα μεγάλο ποσοστό 71,9% (N=92). Έπειτα ένα επίσης μεγάλο ποσοστό 57,8% (N=74) κατέχουν τα ερπετά. Στη συνέχεια, το ίδιο ποσοστό παρατήρησης 56,3% (N=72) έχουν τα πτηνά και τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα. Με πολύ μικρή διαφορά ακολουθούν πάλι με ίδιο ποσοστό 55,5% (N= 71) τα άγρια πτηνά και τα πρωτεύοντα. Μετά παρατηρήθηκαν με ποσοστό 53,9% (N=69) μεσαίου μεγέθους ζώα και με ποσοστό 42,2% (N=54). Ύστερα με ποσοστό 39,8% (N=51) παρατηρήθηκαν τα οικόσιτα ζώα και με 25,8% (N=33) τα αμφίβια. Τέλος με μικρότερα ποσοστά 18% (N=23) παρατηρήθηκαν τα έντομα και με 11,7% (N=15) τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας.

Στη συνέχεια κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί να απαντήσουν για ποιες κατηγορίες ζώων έδειξαν ενδιαφέρον οι μαθητές τους κατά την επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο (Γράφημα 8).

Γράφημα 8. Κατηγορίες ζώων που έδειξαν ενδιαφέρον οι μαθητές σας

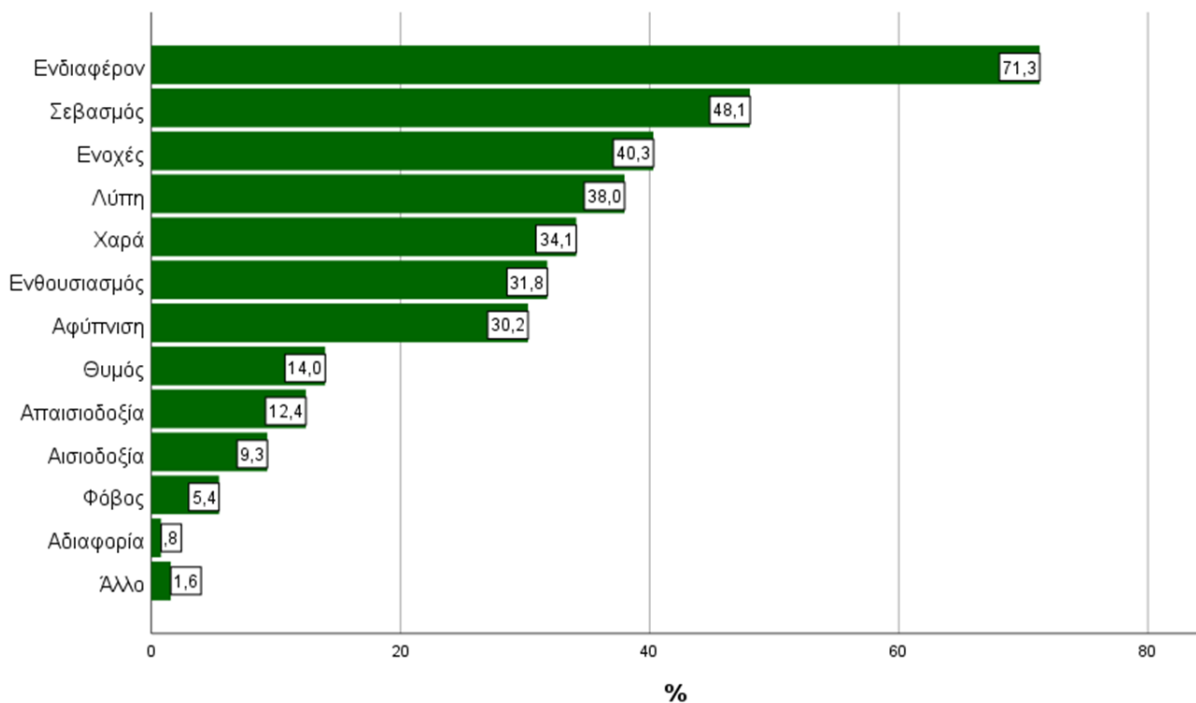

Οι περισσότεροι μαθητές 68,3% (N=86) έδειξαν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους. Μεγάλο ενδιαφέρον έδειξαν επίσης για τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα 55,9% (N=71) και για τα πρωτεύοντα 51,6% (N=65). Έπειτα ακολουθούν, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, τα ερπετά 42,1% (N=53), τα μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας 40,5% (N=51), τα άγρια πτηνά 31,7% (N=40) και τα μεσαίου μεγέθους ζώα 24,6% (N=31). Μικρότερο ενδιαφέρον

έδειξαν οι μαθητές για τα πτηνά 17,5% (N=22), τα έντομα 13,5% (N=17), τα οικόσιτα ζώα 10,3% (N=13), τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας 6,3% (N=8) και τα αμφίβια 5,6% (N=7).

Από το παρακάτω Γράφημα 9, γίνεται αντιληπτό ότι η επίσκεψη στον ζωολογικό κήπο για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς 71,3% (N=92) είχε ενδιαφέρον. Ένα μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών 48,1% (N=62) ένιωσε σεβασμό απέναντι στα ζώα του ζωολογικού κήπου ενώ το 40,3% (N=52) ένιωσε ενοχές. Το συναίσθημα της λύπης έρχεται στη συνέχεια με ποσοστό 38% (N=49) και της χαράς με 34,1% (N=44). Το 31,8% (N=41) ενθουσιάστηκε κατά την επίσκεψη του και το 30,2% (N=39) ένιωσε αφύπνιση. Έπειτα θυμό ένιωσε το 14% (N=18) και το 12,4% (N=16) ένιωσε το συναίσθημα της απαισιοδοξίας. Τέλος, το 5,4% (N=7) ένιωσε φόβο, το 0,8% (N=1) ένιωσε αδιαφορία και ένα ποσοστό 1,6% (N=2) ένιωσε κάποιο άλλο συναίσθημα. Ως «άλλο» δηλώθηκαν τα: «Αγάπη για τα ζώα» και «διάθεση προστασίας τους (αλλαγή νοοτροπίας μαθητών)».

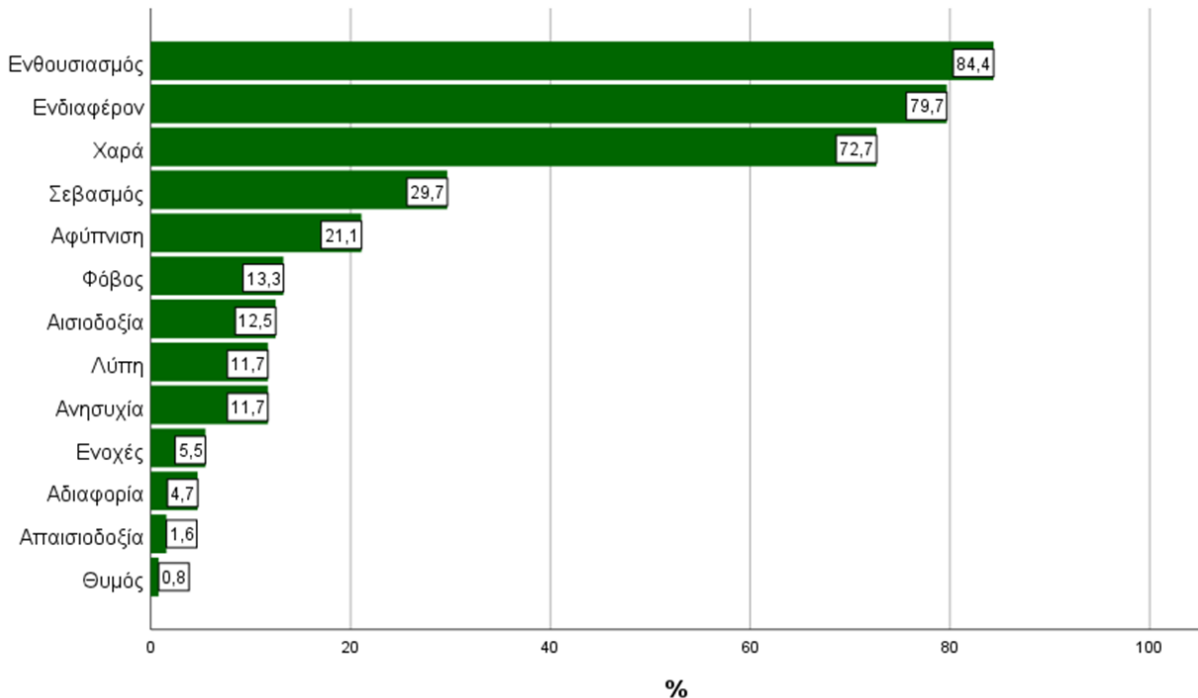
Γράφημα 9. Περιγραφή συναισθημάτων εκπαιδευτικών κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη

Οι εκπαιδευτικοί (Γράφημα 10) θεωρούν ότι ο ενθουσιασμός 84,4% (N=108), το ενδιαφέρον 79,7% (N=102) και η χαρά 72,7% (N=93) είναι οι καταλληλότερες λέξεις για να περιγράψουν τα συναισθήματα των μαθητών τους, κατά την εκπαιδευτική τους επίσκεψη. Στη συνέχεια έρχεται ο σεβασμός 29,7% (N=38), η αφύπνιση 21,1% (N=27) και ο φόβος 13,3% (N=17). Έπειτα, οι εκπαιδευτικοί περιγράφουν τα συναισθήματα των μαθητών τους με την λέξη αισιοδοξία

12,5% (N=16). Με το ίδιο ποσοστό 11,7% (N=15) ανέρχονται οι λέξεις λύπη και ανησυχία. Σειρά έχουν οι ενοχές 5,5% (N=7) και η αδιαφορία 4,7% (N=6). Τέλος σε ένα μικρό ποσοστό 1,6% (N=2) έρχεται η απαισιοδοξία και ο θυμός 0,8% (N=1).

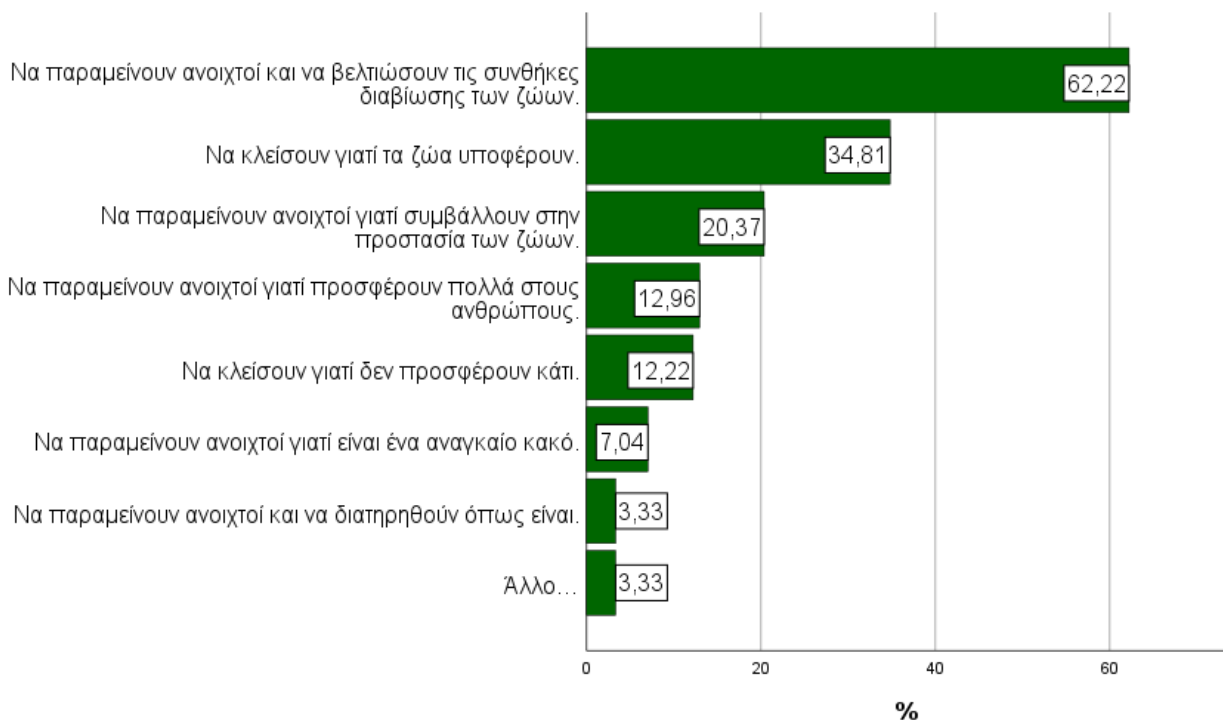
Γράφημα 10. Περιγραφή συναισθημάτων των μαθητών κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη

4.9 Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συνέχιση της λειτουργίας των ζωολογικών κήπων

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα, ρωτήθηκαν τι θα ήθελαν να συμβεί με τους ζωολογικούς κήπους. Η μεγάλη πλειοψηφία επιθυμεί να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων 62,2% (N=168). Το 34,8% (N=94) επιθυμεί να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν. Ακολουθούν εκείνοι που θεωρούν ότι πρέπει να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων 20,4% (N=55), εκείνοι που θεωρούν ότι πρέπει να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους 13% (N=35), εκείνοι που θεωρούν ότι πρέπει να κλείσουν γιατί δεν προσφέρουν κάτι 12,2% (N=33), εκείνοι που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί είναι ένα αναγκαίο κακό 7% (N=19), και τέλος εκείνοι που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί και να διατηρηθούν όπως είναι 3,3% (N=9).

Γράφημα 11. Επιθυμίες των εκπαιδευτικών για τη συνέχιση της λειτουργίας των ζ.κ.

Στην κατηγορία Άλλο συμπλήρωσαν 9 εκπαιδευτικοί (3,3%) τις επιθυμίες τους που δεν περιλαμβάνονται στις παραπάνω κατηγορίες και οι απαντήσεις τους αφορούν: το να παραμείνουν ανοικτοί αλλά μόνον με συγκεκριμένες κατηγορίες ζώων όπως τα οικόσιτα, να παραμείνουν ανοικτοί και να βελτιωθεί το οπτικοακουστικό υλικό τουλάχιστον για κάποιες ευαίσθητες κατηγορίες ζώων, να παραμείνουν ανοικτοί μόνον εφόσον συμβάλλουν ως κέντρα φροντίδας και αποκατάστασης τραυματισμένων ή ανήμπορων ζώων με σκοπό την επανένταξή τους στο φυσικό τους περιβάλλον, να παραμείνουν ανοιχτοί ως χώροι ενημέρωσης χωρίς ζώα, με ολογράμματα και εικονικό υλικό, να παραμείνουν ανοιχτοί μόνο όσοι λειτουργούν ως καταφύγια για ζώα που δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνα τους στη φύση λόγω ειδικών συνθηκών, να κλείσουν ώστε να μην κερδίζουν οι επιχειρηματίες των ζωολογικών κήπων εις βάρος της κακοποίησης των ζώων, να κλείσουν και τα ζώα να μεταφερθούν στο φυσικό τους περιβάλλον, και τέλος, 'ανάλογα τον κήπο που τα φιλοξενεί, αν τα ζώα κακομεταχειρίζονται ή είναι εξαθλιωμένα, να κλείνει, και ανάλογα με τα είδη, γιατί ορισμένα δεν επιτρέπεται να «φυλακίζονται» και οι κήποι να διατηρούν τη λειτουργία τους υπό συνθήκες και νόμους και όταν υπάρχει φροντίδα, ενδιαφέρον και ενασχόληση με τις ανάγκες των ζώων που φιλοξενούνται'.

4.10 Στατιστικοί έλεγχοι

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς το φύλο

Ο στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας όλων των μεταβλητών σε σχέση με το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσο αυτό διαφοροποιεί τις απαντήσεις τους, έδωσε στατιστικά σημαντικές σχέσεις με τις ακόλουθες μεταβλητές:

A. Εξοικείωση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Αν και δεν παρατηρήθηκε κάποια στατιστική σημαντική διαφοροποίηση ως προς το φύλο για την εξοικείωση με τους σκοπούς και το περιεχόμενο της ΠΕ, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μια τάση, αν και ισχνή, σχετικά περισσότερες γυναίκες από ότι άντρες, να θεωρούν ότι είναι λιγότερο εξοικειωμένες με τις τεχνικές της ΠΕ (Πίνακας 17).

Πίνακας 17. Εξοικείωση με τις τεχνικές της ΠΕ σε σχέση με το φύλο

		Θεωρώ ότι είμαι εξοικειωμένος με τις τεχνικές της ΠΕ;					
		Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ	
Φύλο	Γυναίκα	Count	24	80	56	22	14
		% within	12,2%	40,8%	28,6%	11,2%	7,1%
	Άντρας	Count	8	16	26	16	6
		% within	11,1%	22,2%	36,1%	22,2%	8,3%

B. Απόψεις και επιθυμίες για τους ζωολογικούς κήπους και εμπειρίες από αυτούς

Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις των γυναικών και των αντρών που συμμετείχαν στην έρευνα για τις απόψεις τους για τους ζωολογικούς κήπους, πέραν από δύο μόνον απόψεις ως προς τα ζώα που επιθυμούν ή δεν επιθυμούν να δουν στο ζωολογικό κήπο (μεγάλου μεγέθους ζώα (Πίν. 18) και άγρια πτηνά (Πίν. 19)).

Σχετικά περισσότερες επίσης γυναίκες από ότι άντρες έχουν επισκεφτεί ζωολογικό κήπο μόνον στο εξωτερικό (Πίν. 20), αλλά σχετικά περισσότεροι άντρες δηλώνουν ότι έχουν επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (Πίν. 21). Επίσης, σχετικά περισσότεροι άντρες από ότι γυναίκες επιθυμούν να παραμείνουν οι ζωολογικοί κήποι ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων (Πίν. 22) και γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους (Πίν. 23). Επιπλέον, σχετικά περισσότερες γυναίκες από ότι άντρες επιθυμούν να κλείσουν οι ζωολογικοί κήποι γιατί τα

ζώα υποφέρουν (Πίν. 24). Σχετικά περισσότεροι άντρες από ότι γυναίκες ένιωσαν χαρά κατά την επίσκεψή τους σε ζωολογικό κήπο (Πίν. 25).

Πίνακας 18. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

			(επιθυμώ να δω) Μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.018} = 5,558, CC = 0,145$				
Φύλο	Γυναίκα	Count	137	52
		% within	72,5%	27,5%
	Άντρας	Count	40	30
		% within	57,1%	42,9%

Πίνακας 19. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

			(δεν επιθυμώ να δω) Άγρια πτηνά	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.003} = 8,599, CC = 0,179$				
Φύλο	Γυναίκα	Count	162	29
		% within	84,8%	15,2%
	Άντρας	Count	48	22
		% within	68,6%	31,4%

Πίνακας 20. Έχω επισκεφτεί ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

			Έχω επισκεφτεί ζ.κ. στο εξωτερικό μόνον	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.009} = 6,790, CC = 0,157$				
Φύλο	Γυναίκα	Count	168	27
		% within	86,2%	13,8%
	Άντρας	Count	71	2
		% within	97,3%	2,7%

Πίνακας 21. Έχω επισκεφτεί ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

			Έχω επισκεφτεί ζ.κ. στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.031} = 4,672, CC = 0,131$				
Φύλο	Γυναίκα	Count	144	51
		% within	73,8%	26,2%
	Άντρας	Count	44	29
		% within	60,3%	39,7%

Πίνακας 22. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

		Επιθυμώ οι ζ.κ. να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.005} = 7,758, CC = 0,168$			
Φύλο Γυναίκα	Count	163	32
	% within	83,6%	16,4%
Άντρας	Count	49	23
	% within	68,1%	31,9%

Πίνακας 23. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

		Επιθυμώ οι ζ.κ. να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.002} = 9,547, CC = 0,186$			
Φύλο Γυναίκα	Count	177	18
	% within	90,8%	9,2%
Άντρας	Count	55	17
	% within	76,4%	23,6%

Πίνακας 24. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

		Επιθυμώ οι ζ.κ. να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.007} = 7,285, CC = 0,163$			
Φύλο Γυναίκα	Count	117	78
	% within	60%	40%
Άντρας	Count	56	16
	% within	77,8%	22,2%

Πίνακας 25. Εμπειρία από τους ζ.κ. σε σχέση με το φύλο

		Κατά την επίσκεψη μου σε ζ.κ. ένιωσα χαρά	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.006} = 7,422, CC = 0,236$			
Φύλο Γυναίκα	Count	70	27
	% within	72,2%	27,8%
Άντρας	Count	13	16
	% within	44,8%	55,2%

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς την ηλικία

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που προέκυψαν σε σχέση με την ηλικία.

Περισσότεροι εκπαιδευτικοί έως 39 ετών έχουν κάνει ΠΕ στα δικά τους σχολικά χρόνια, σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που είναι 40 ετών και άνω (Πίν. 26). Σχετικά όμως περισσότεροι εκπαιδευτικοί 40 ετών και άνω από ότι οι εκπαιδευτικοί έως 39 ετών έχουν ασχοληθεί με ΠΕ ως εκπαιδευτικοί (Πίν. 27), θεωρούν ότι είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνικές της ΠΕ (Πίν. 28) και ένιωσαν λύπη κατά τη διάρκεια της επίσκεψης σε ζ.κ. (Πίν. 29). Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί έως 39 ετών από ότι εκπαιδευτικοί 40 ετών και άνω επιθυμούν να δουν μεγάλα ζώα της θάλασσας (Πίν. 30).

Πίνακας 26. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία

$\chi^2_{1, 0.001} = 12,595$			Έχω κάνει ΠΕ στα δικά μου σχολικά χρόνια;	
			Όχι	Ναι
Ηλικία	Έως 39 ετών	Count	35	49
		% within	41,7%	58,3%
	40 ετών και άνω	Count	121	66
		% within	64,7%	35,3%

Πίνακας 27. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία

$\chi^2_{4, 0.002} = 17,526$			Έχω ασχοληθεί με την ΠΕ ως εκπαιδευτικός				
			Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Ηλικία	Έως 39 ετών	Count	13	42	22	3	5
		% within	15,3%	49,4%	25,9%	3,5%	5,9%
	40 ετών και άνω	Count	19	60	50	30	28
		% within	10,2%	32,1%	26,7%	16,0%	15,0%

Πίνακας 28. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την ηλικία

$\chi^2_{4, 0.013} = 12,615$			Θεωρώ ότι είμαι εξοικειωμένος με τις τεχνικές της ΠΕ				
			Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Ηλικία	Έως 39 ετών	Count	11	42	21	9	2
		% within	12,9%	49,4%	24,7%	10,6%	2,4%
	40 ετών	Count	22	56	61	29	18
		% within	10,2%	32,1%	26,7%	16,0%	15,0%

και άνω	% within	11,8%	30,1%	32,8%	15,6%	9,7%
---------	----------	-------	-------	-------	-------	------

Πίνακας 29. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την ηλικία

		(ένιωσα) Λύπη		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1,0.019} = 5,493$				
Ηλικία	Έως 39 ετών	Count	22	5
		% within	81,5%	18,5%
	40 ετών και άνω	Count	58	44
		% within	56,9%	43,1%

Πίνακας 30. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την ηλικία

		(επιθυμώ να δω) Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1,0.010} = 6,655$				
Ηλικία	Έως 39 ετών	Count	49	31
		% within	61,3%	38,8%
	40 ετών και άνω	Count	139	42
		% within	76,8%	23,2%

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς τον τόπο καταγωγής

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που προέκυψαν σε σχέση με τον τόπο καταγωγής.

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που κατάγονται από άλλες περιφέρειες από εκείνους που κατάγονται από Αττική ή Κεντρική Μακεδονία επιθυμούν οι ζ.κ. να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων (Πίν. 31). Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που κατάγονται από την Αττική από ότι αυτούς που κατάγονται εκτός Αττικής επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 32).

Πίνακας 31. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση τον τόπο καταγωγής

		Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{2,0.002} = 12,568$				
Τόπος Καταγωγής	Αττική	Count	23	17
		% within	57,5%	42,5%

(Περιφέρεια) Κεντρική Μακεδονία	Count	27	38
	% within	41,5%	58,5%
Άλλες Περιφέρειες	Count	41	104
	% within	28,3%	71,7%

Πίνακας 32. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση τον τόπο καταγωγής

$\chi^2_{1,0.023} = 5,135, CC = 0,142$			Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
			Όχι	Ναι
Τόπος Καταγωγής (Περιφέρεια)	Αττική	Count	20	20
		% within	50,0%	50,0%
	Εκτός Αττικής	Count	144	66
		% within	68,6%	31,4%

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς τα έτη προϋπηρεσίας

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που προέκυψαν σε σχέση με τα έτη προϋπηρεσίας.

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί με προϋπηρεσία 30 – 39 έτη (Πίν. 33), και εκπαιδευτικοί με προϋπηρεσία πάνω από 20 έτη (Γράφ. 12) έχουν ασχοληθεί με την ΠΕ ως εκπαιδευτικοί. Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί με προϋπηρεσία 1 – 19 έτη από ότι αυτούς με 20 – 39 έτη προϋπηρεσίας έχουν κάνει ΠΕ στα δικά τους σχολικά χρόνια (Πίν. 34), δηλώνουν όμως ότι δεν είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνικές της ΠΕ (Πίν. 35).

Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί με προϋπηρεσία 20 – 39 έτη από ότι αυτούς με 1 – 19 έτη δηλώνουν ότι ένιωσαν χαρά (Πίν. 36), ενδιαφέρον (Πίν. 37) αλλά και λύπη (Πίν. 38) κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους σε ζ.κ.

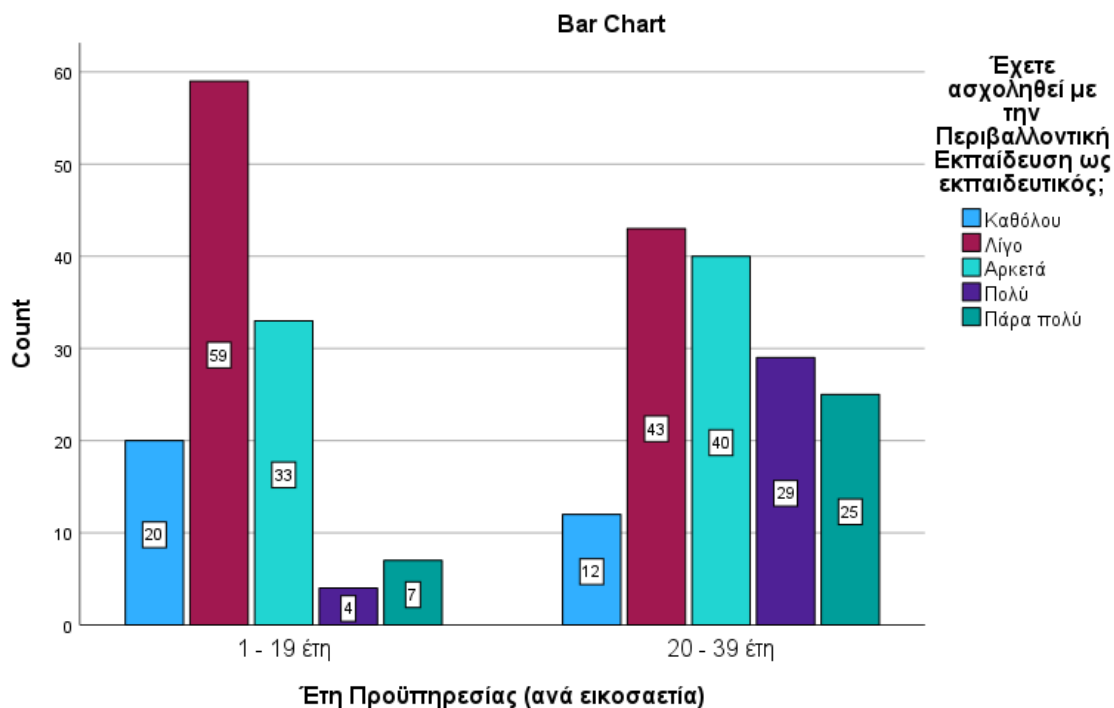
Πίνακας 33. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία

$\chi^2_{12,0.001} = 54,158$			Έχω ασχοληθεί με την ΠΕ ως εκπαιδευτικός				
			Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Έτη Προϋπηρεσίας	1 – 9 έτη	Count	14	29	15	1	2
		% within	23,0%	47,5%	24,6%	1,6%	3,3%
	10 - 19 έτη	Count	6	30	18	3	5
		% within	9,7%	48,4%	29,0%	4,8%	8,1%
	20 - 29 έτη	Count	10	29	23	17	7
		% within	11,6%	33,7%	26,7%	19,8%	8,1%
	30 - 39	Count	2	14	17	12	18

έτη	% within	3,2%	22,2%	27,0%	19,0%	28,6%
-----	----------	------	-------	-------	-------	-------

(και για ανά εικοσαετία) $\chi^2_{4,0.001} = 32,053$,

Γράφημα 12. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία

Πίνακας 34. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία

		Έχω κάνει ΠΕ στα δικά μου σχολικά χρόνια		
		Όχι	Ναι	
Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 19 έτη	Count	62	60
		% within	50,8%	49,2%
	20 - 39 έτη	Count	94	55
		% within	63,1%	36,9%

$\chi^2_{1,0.042} = 4,132$

Πίνακας 35. Εμπειρία/επαφή με την ΠΕ σε σχέση με την προϋπηρεσία

		Θεωρώ ότι είμαι εξοικειωμένος με τις τεχνικές της ΠΕ					
		Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ	
Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 19 έτη	Count	16	60	29	15	3
		% within	13,0%	48,8%	23,6%	12,2%	2,4%
	20 - 39 έτη	Count	17	38	52	23	17
		% within	11,6%	25,9%	35,4%	15,6%	11,6%

$\chi^2_{4,0.001} = 21,017$

Πίνακας 36. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία

				(ένιωσα) Χαρά	
				Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.045} = 4,032$					
Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 19 έτη	Count	34	10	
		% within	77,3%	22,7%	
	20 - 39 έτη	Count	50	34	
		% within	59,5%	40,5%	

Πίνακας 37. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία

				(ένιωσα) Ενδιαφέρον	
				Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.010} = 6,649$					
Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 19 έτη	Count	19	25	
		% within	43,2%	56,8%	
	20 - 39 έτη	Count	18	66	
		% within	21,4%	78,6%	

Πίνακας 38. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την προϋπηρεσία

				(ένιωσα) Λύπη	
				Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.034} = 4,470$					
Έτη Προϋπηρεσίας	1 - 19 έτη	Count	33	11	
		% within	75,0%	25,0%	
	20 - 39 έτη	Count	47	37	
		% within	56,0%	44,0%	

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς την εμπειρία ή την επιμόρφωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών με την ΠΕ

Ο στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας όλων των μεταβλητών σε σχέση με την εμπειρία ή την επιμόρφωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών με την ΠΕ, προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσο αυτό διαφοροποιεί τις απαντήσεις τους, έδωσε στατιστικά σημαντικές σχέσεις με τις ακόλουθες μεταβλητές:

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν κάνει ΠΕ στα σχολικά τους χρόνια από ότι οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν κάνει πιστεύουν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα (Πίν. 39), ότι οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων (Πίν. 40), επιθυμούν να δουν μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας (Πίν. 41), θα πήγαιναν σε ζ.κ. για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς (Πίν. 42) και θέλουν να

παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων (Πίν. 43). Από την άλλη πλευρά, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν κάνει ΠΕ στα σχολικά τους χρόνια από ότι αυτούς που έχουν κάνει, επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 44).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν σπουδές/επιμορφώσεις πάνω στην ΠΕ από ότι αυτούς που έχουν, δεν επιθυμούν να δουν εξωτικά για την Ελλάδα ζώα (Πίν. 45). Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν σπουδές/επιμορφώσεις πάνω στην ΠΕ από ότι αυτούς που δεν έχουν, θα πήγαιναν στον ζ.κ. με την τάξη τους για να δουν τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων (Πίν. 46).

Στη συνέχεια, περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν ασχοληθεί πάρα πολύ με την ΠΕ ως εκπαιδευτικοί από ότι αυτούς που έχουν ασχοληθεί λιγότερο, δεν επιθυμούν να δουν άγρια πτηνά στους ζ.κ. (Πίν. 47) και επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 48).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που θεωρούν ότι δεν είναι καθόλου εξοικειωμένοι με τις τεχνικές της ΠΕ επιθυμούν να δουν μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας (Πίν. 49). Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που θεωρούν ότι είναι πολύ εξοικειωμένοι με τις τεχνικές της ΠΕ επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 50), όχι όμως αυτοί που θεωρούν ότι είναι πάρα πολύ εξοικειωμένοι.

Πίνακας 39. Απόψεις για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

		Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα					
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
Έχω κάνει ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	Όχι	Count	18	19	33	78	8
		% within	11,5%	12,2%	21,2%	50,0%	5,1%
	Ναι	Count	5	12	28	48	22
		% within	4,3%	10,4%	24,3%	41,7%	19,1%

$\chi^2_{4, 0.002} = 17,205$

Πίνακας 40. Απόψεις για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

		Οι ζ.κ. ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων					
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
Έχω κάνει ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	Όχι	Count	27	36	45	43	3
		% within	11,5%	12,2%	21,2%	50,0%	5,1%

$\chi^2_{4, 0.050} = 9,489$

ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	% within		17,5%	23,4%	29,2%	27,9%	1,9%
	Ναι	Count	16	27	31	28	12
	% within		14,0%	23,7%	27,2%	24,6%	10,5%

Πίνακας 41. Απόψεις για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

(επιθυμώ να δω) Μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας

$\chi^2_{1,0.019} = 5,528, CC = 0,144$

			Όχι	Ναι
Έχω κάνει ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	Όχι	Count	138	14
		% within	90,8%	9,2%
	Ναι	Count	88	21
		% within	80,7%	19,3%

Πίνακας 42. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

Για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς

$\chi^2_{4,0.027} = 10,945$

			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Έχω κάνει ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	Όχι	Count	23	10	22	79	21
		% within	14,8%	6,5%	14,2%	51,0%	13,5%
	Ναι	Count	12	4	15	48	33
		% within	10,7%	3,6%	13,4%	42,9%	29,5%

Πίνακας 43. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων

$\chi^2_{1,0.029} = 4,779, CC = 0,132$

			Όχι	Ναι
Έχω κάνει ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	Όχι	Count	67	87
		% within	43,5%	56,5%
	Ναι	Count	35	80
		% within	30,4%	69,6%

Πίνακας 44. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν

$\chi^2_{1,0.018} = 5,638, CC = 0,143$

			Όχι	Ναι
Έχω κάνει	Όχι	Count	91	63

ΠΕ στα σχολικά μου χρόνια	% within		59,1%	40,9%
	Ναι	Count	84	31
	% within		73,0%	27,0%

Πίνακας 45. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

(δεν επιθυμώ να δω) Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα

$\chi^2_{1, 0.020} = 5,382$, CC = 0,141

		Όχι	Ναι
Έχω σπουδές/ επιμόρφ. πάνω στην ΠΕ	Όχι	Count	59
		% within	59%,6
	Ναι	Count	121
		% within	73,3%
			40
			40,4%
			44
			26,7%

Πίνακας 46. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

Για να δουν τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων

$\chi^2_{4, 0.034} = 10,442$

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Έχω σπουδές/ επιμόρφ. πάνω στην ΠΕ	Όχι	Count	40	52	28	31
		% within	24,2%	31,5%	17,0%	18,8%
	Ναι	Count	37	18	13	26
		% within	29,1	26,4	15,5	21,5

Πίνακας 47. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

(δεν επιθυμώ να δω) Άγρια Πτηνά

$\chi^2_{4, 0.002} = 17,352$

		Όχι	Ναι
Έχω ασχοληθεί με την ΠΕ ως εκπαιδευτικός	Καθόλου	Count	30
		% within	93,8%
	Λίγο	Count	77
		% within	77%
	Αρκετά	Count	62
		% within	89,9%
	Πολύ	Count	24
		% within	77,4%
	Πάρα πολύ	Count	19
		% within	59,4%
			2
			6,3%
			23
			23%
			7
			10,1%
			7
			22,6%
			13
			40,6%

Πίνακας 48. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

			Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{4, 0.026} = 11,060$				
Έχω ασχοληθεί με την ΠΕ ως εκπαιδευτικός	Καθόλου	Count	19	13
		% within	59,4%	40,6%
	Λίγο	Count	78	23
		% within	77,2%	22,8%
	Αρκετά	Count	40	31
		% within	56,3%	43,7%
	Πολύ	Count	21	12
		% within	63,6%	36,4%
	Πάρα πολύ	Count	18	15
		% within	54,5%	45,5%

Πίνακας 49. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

			Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{4, 0.027} = 11,000$				
Θεωρώ ότι είμαι εξοικειωμένος με τις τεχνικές της ΠΕ	Καθόλου	Count	19	14
		% within	57,6%	42,4%
	Λίγο	Count	65	30
		% within	68,4%	31,6%
	Αρκετά	Count	56	22
		% within	71,8%	28,2%
	Πολύ	Count	32	3
		% within	91,4%	8,6%
	Πάρα πολύ	Count	15	4
		% within	78,9%	21,1%

Πίνακας 50. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την εμπειρία/επαφή με την ΠΕ

			Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{4, 0.036} = 10,258$				
Θεωρώ ότι είμαι εξοικειωμένος με τις τεχνικές της ΠΕ	Καθόλου	Count	18	14
		% within	56,3%	43,8%
	Λίγο	Count	72	25
		% within	74,2%	25,8%
	Αρκετά	Count	54	27
		% within	66,7%	33,3%
	Πολύ	Count	18	20

	% within	47,4%	52,6%
Πάρα πολύ	Count	14	6
	% within	70,0%	30,0%

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς την επίσκεψη των συμμετεχόντων στην έρευνα σε ζωολογικούς κήπους

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που προέκυψαν σε σχέση με την επίσκεψη των εκπαιδευτικών σε ζωολογικούς κήπους.

Αρχικά, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν επισκεφθεί ζωολογικό κήπο από ότι αυτούς που δεν έχουν επισκεφθεί, επιθυμούν να δουν εξωτικά για την Ελλάδα ζώα (Πίν. 51) και να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων (Πίν. 52). Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν επισκεφθεί ζ.κ. μόνο στην Ελλάδα από ότι αυτούς που δεν έχουν, πιστεύουν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες (Πίν. 53), τους ευαισθητοποιούν για την προστασία των ζώων (Πίν. 54), προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα (Πίν. 55), δεν επιθυμούν να δουν οικόσιτα (Πίν. 56) και επιθυμούν να δουν εξωτικά για την Ελλάδα ζώα (Πίν. 57). Επιπλέον, σχετικά περισσότερο με την άλλη ομάδα, θα πήγαιναν σε ζ.κ. με την τάξη τους για να παρατηρήσουν οι μαθητές από κοντά τα ζώα (Πίν. 60), για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς (Πίν. 61), για να ταΐσουν οι μαθητές τα ζώα (Πίν. 62), για να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο (Πίν. 63), και για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα (Πίν. 64). Επίσης, επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων (Πίν. 65) και δεν επιθυμούν να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 66).

Στη συνέχεια, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν επισκεφθεί ζ.κ. μόνο στο εξωτερικό, δεν επιθυμούν να δουν μεγάλο μεγέθους ζώα του δάσους (Πίν. 58) και έντομα (Πίν. 59), επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν (Πίν. 68) και δεν επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων (Πίν. 67).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν επισκεφθεί ζ.κ. στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, θεωρούν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες (Πίν. 69), γνώσεις για τα ζώα (Πίν. 70), ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα (Πίν. 71). Επιπλέον, θεωρούν σχετικά περισσότερο από την άλλη ομάδα, ότι η επίσκεψη σε ζ.κ. είναι ένας καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα (Πίν. 72), επιθυμούν να δουν οικόσιτα ζώα (Πίν. 73), θα επισκεπτόντουσαν ζ.κ. με την τάξη για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα (Πίν. 74), επιθυμούν να

παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων (Πίν. 75) και επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους (Πίν. 76). Παρόλα αυτά ένωσαν θυμό κατά την επίσκεψή τους (Πίν. 78). Από την άλλη πλευρά σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν επισκεφθεί ζ.κ. στην Ελλάδα και στο εξωτερικό από ότι αυτούς που έχουν, επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί δεν προσφέρουν κάτι (Πίν. 77).

Πίνακας 51. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		(επιθυμώ να δω) Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1, 0.030} = 4,705, CC = 0,133$			
Έχω επισκεφτεί	Όχι	Count	18
		% within	81,8%
ζωολογικό κήπο	Ναι	Count	139
		% within	58,2%
			4
			18,2%
			100
			41,8%

Πίνακας 52. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1, 0.031} = 4,665, CC = 0,131$			
Έχω επισκεφτεί	Όχι	Count	14
		% within	58,3%
ζωολογικό κήπο	Ναι	Count	88
		% within	35,9%
			10
			41,7%
			157
			64,1%

Πίνακας 53. Άποψη για τον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες					
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
$\chi^2_{4, 0.025} = 11,120$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	18	11	25	55	24
		% within	13,5%	8,3%	18,8%	41,4%	18,0%
	Ναι	Count	15	12	26	74	8
		% within	11,1%	8,9%	19,3%	54,8%	5,9%

Πίνακας 54. Άποψη για τον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Οι ζ.κ. ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.005} = 14,938$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	28	31	37	26	12
		% within	20,9%	23,1%	27,6%	19,4%	9,0%
	Ναι	Count	15	31	39	46	3
		% within	11,2%	23,1%	29,1%	34,3%	2,2%

Πίνακας 55. Άποψη για τον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Οι ζ.κ. προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.004} = 15,270$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	16	8	22	60	28
		% within	11,9%	6,0%	16,4%	44,8%	20,9%
	Ναι	Count	8	9	26	83	10
		% within	5,9%	6,6%	19,1%	61,0%	7,4%

Πίνακας 56. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			(επιθυμώ να δω) Οικόσιτα	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1, 0.043} = 4,098, CC = 0,124$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	93	36
		% within	72,1%	27,9%
	Ναι	Count	109	23
		% within	82,6%	17,4%

Πίνακας 57. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			(επιθυμώ να δω) Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1, 0.034} = 4,515, CC = 0,130$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	86	43
		% within	66,7%	33,3%
	Ναι	Count	71	61
		% within	53,8%	46,2%

Πίνακας 58. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			(επιθυμώ να δω) Μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους	
			Όχι	Ναι
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στο εξωτερικό μόνον	Όχι	Count	152	80
		% within	65,5%	34,5%
	Ναι	Count	27	2
		% within	93,1%	6,9%

$\chi^2_{1,0.003} = 9,104, CC = 0,184$

Πίνακας 59. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			(επιθυμώ να δω) Έντομα	
			Όχι	Ναι
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στο εξωτερικό μόνον	Όχι	Count	185	50
		% within	78,7%	21,3%
	Ναι	Count	27	1
		% within	96,4%	3,6%

$\chi^2_{1,0.025} = 5,017, CC = 0,137$

Πίνακας 60. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Για να παρατηρήσουν οι μαθητές από κοντά τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	27	7	18	51	27
		% within	20,6%	5,3%	13,7%	38,9%	21,4%
	Ναι	Count	8	7	18	81	21
		% within	5,9%	5,2%	13,3%	60,0%	15,6%

$\chi^2_{4,0.001} = 18,076$

Πίνακας 61. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	26	9	15	56	26
		% within	19,7%	6,8%	11,4%	42,4%	19,7%
	Ναι	Count	9	5	22	70	29
		% within	6,7%	3,7%	16,3%	51,9%	21,5%

$\chi^2_{4,0.015} = 12,411$

Πίνακας 62. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Για να ταΐσουν οι μαθητές τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.005} = 14,698$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	52	32	21	15	10
		% within	40,0%	24,6%	16,2%	11,5%	7,7%
	Ναι	Count	32	40	28	31	4
		% within	23,7%	29,6%	20,7%	23,0%	3,0%

Πίνακας 63. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Για να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.045} = 9,764$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	44	24	25	25	12
		% within	33,8%	18,5%	19,2%	19,2%	9,2%
	Ναι	Count	27	32	31	38	7
		% within	20,0%	23,7%	23,0%	28,1%	5,2%

Πίνακας 64. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.003} = 16,345$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	27	10	26	44	23
		% within	20,8%	7,7%	20,0%	33,8%	17,7%
	Ναι	Count	11	10	22	75	16
		% within	8,2%	7,5%	16,4%	56,0%	11,9%

Πίνακας 65. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	
			Όχι	Ναι
$\chi^2_{1, 0.031} = 4,639, CC = 0,130$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	59	74
		% within	44,4%	55,6%
	Ναι	Count	43	93
		% within	31,6%	68,4%

Πίνακας 66. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

				Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
				Όχι	Ναι
		$\chi^2_{1,0.015} = 5,934, CC = 0,147$			
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα μόνον	Όχι	Count	77	56	
		% within	57,9%	42,1%	
	Ναι	Count	98	38	
		% within	72,1%	27,9%	

Πίνακας 67. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

				Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	
				Όχι	Ναι
		$\chi^2_{1,0.001} = 11,855, CC = 0,205$			
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στο εξωτερικό μόνον	Όχι	Count	82	157	
		% within	34,3%	65,7%	
	Ναι	Count	20	10	
		% within	66,7%	33,3%	

Πίνακας 68. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

				Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν	
				Όχι	Ναι
		$\chi^2_{1,0.001} = 18,253, CC = 0,252$			
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στο εξωτερικό μόνον	Όχι	Count	166	73	
		% within	69,5%	30,5%	
	Ναι	Count	9	21	
		% within	30,0%	70,0%	

Πίνακας 69. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

				Οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες			
				Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ
		$\chi^2_{4,0.001} = 30,628$					
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	29	18	35	97	10
		% within	15,3%	9,5%	18,5%	51,3%	5,3%
	Ναι	Count	4	5	16	32	22
		% within	5,1%	6,3%	20,3%	40,5%	27,8%

Πίνακας 70. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Οι ζ.κ. προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
$\chi^2_{4, 0.004} = 15,190$	Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	20	20	41	96	14
			% within	10,5%	10,5%	21,5%	50,3%	7,3%
	Ναι	Count	3	11	19	30	17	
		% within	3,8%	13,8%	23,8%	37,5%	21,3%	

Πίνακας 71. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Οι ζ.κ. προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
$\chi^2_{4, 0.001} = 24,696$	Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	20	13	35	108	14
			% within	10,5%	6,8%	18,4%	56,8%	7,4%
	Ναι	Count	4	4	13	35	24	
		% within	5,0%	5,0%	16,3%	43,8%	30,0%	

Πίνακας 72. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			Επαφή με τα ζώα: Επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
$\chi^2_{4, 0.040} = 10,003$	Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	38	24	43	68	18
			% within	19,9%	12,6%	22,5%	35,6%	9,4%
	Ναι	Count	7	12	15	27	16	
		% within	9,1%	15,6%	19,5%	35,1%	20,8%	

Πίνακας 73. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

			(επιθυμώ να δω) Οικόσιτα		
			Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1, 0.040} = 4,238, CC = 0,126$	Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	148	35
			% within	80,9%	19,1%
	Ναι	Count	54	24	
		% within	69,2%	30,8%	

Πίνακας 74. Πρακτική για τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα					
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
$\chi^2_{4, 0.025} = 11,117$							
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	28	14	34	91	19
		% within	15,1%	7,5%	18,3%	48,9%	10,2%
	Ναι	Count	10	6	14	28	20
		% within	12,8%	7,7%	17,9%	35,9%	25,6%

Πίνακας 75. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1, 0.009} = 6,785, CC = 0,157$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	159	31
		% within	83,7%	16,3%
	Ναι	Count	55	24
		% within	69,6%	30,4%

Πίνακας 76. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1, 0.002} = 9,440, CC = 0,184$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	173	17
		% within	91,1%	8,9%
	Ναι	Count	61	18
		% within	77,2%	22,8%

Πίνακας 77. Επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		Να κλείσουν γιατί δεν προσφέρουν κάτι		
		Όχι	Ναι	
$\chi^2_{1, 0.020} = 5,394, CC = 0,140$				
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	161	29
		% within	84,7%	15,3%
	Ναι	Count	75	4
		% within	94,9%	5,1%

Πίνακας 78. Εμπειρία με τον ζ.κ. σε σχέση με την επίσκεψη στον ζ.κ.

		(ένωσα) θυμό	
		Όχι	Ναι
$\chi^2_{1,0.047} = 3,935, CC = 0,172$			
Έχω επισκεφτεί ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Όχι	Count	76
		% within	90,5%
	Ναι	Count	35
		% within	77,8%
		8	
		9,5%	
		10	
		22,2%	

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς τις προθέσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές σχέσεις που προέκυψαν σε σχέση με τις προθέσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους.

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που σκοπεύουν να πάνε στο μέλλον με τη σχολική τάξη στον ζωολογικό κήπο από ότι αυτούς που δεν σκοπεύουν, πιστεύουν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες (Πίν. 79), γνώσεις για τα ζώα (Πίν. 80), τους ευαισθητοποιούν για την προστασία των ζώων (Πίν. 81), προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα (Πίν. 82) και τέλος θεωρούν ότι η επίσκεψη σε ζ.κ. είναι καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα (Πίν. 83).

Επιπλέον, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που σκοπεύουν να πάνε στο μέλλον με τη σχολική τάξη στον ζωολογικό κήπο από ότι αυτούς που δεν σκοπεύουν, επιθυμούν να δουν (Γράφημα 13): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1,0.001} = 26,059, CC = 0,301$), μεσαίου μεγέθους ζώα ($\chi^2_{1,0.010} = 6,639, CC = 0,157$), εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1,0.001} = 18,375, CC = 0,256$), άγρια πτηνά ($\chi^2_{1,0.010} = 6,552, CC = 0,156$) και μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1,0.001} = 10,572, CC = 0,197$). Λιγότερο επιθυμούν να δουν τα οικόσιτα ($\chi^2_{1,0.002} = 10,014, CC = 0,192$).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που σκοπεύουν να πάνε στο μέλλον με τη σχολική τάξη στον ζωολογικό κήπο από ότι αυτούς που δεν σκοπεύουν, δεν επιθυμούν να δουν (Γράφημα 14): οικόσιτα ζώα ($\chi^2_{1,0.001} = 12,628, CC = 0,214$), αμφίβια ($\chi^2_{1,0.001} = 10,546, CC = 0,196$), έντομα ($\chi^2_{1,0.001} = 17,915, CC = 0,252$) και μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1,0.004} = 8,354, CC = 0,175$). Λιγότερο επιθυμούν να μην δουν τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1,0.001} = 11,097, CC = 0,201$) και τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1,0.001} = 12,328, CC = 0,211$).

Πίνακας 79. Άποψη σχετικά με τον ζ.κ. σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

			Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 23,302$							
Σκοπεύω να πάω στο μέλλον (σε επόμενες σχ. χρονιές) με τη σχ. μου τάξη στον ζ. κ.	Όχι	Count	31	16	29	71	13
		% within	19,4%	10,0%	18,1%	44,4%	8,1%
	Ναι	Count	2	7	23	58	19
		% within	1,8%	6,4%	21,1%	53,2%	17,4%

Πίνακας 80. Άποψη σχετικά με τον ζ.κ. σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

			Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 51,074$							
Σκοπεύω να πάω στο μέλλον (σε επόμενες σχ. χρονιές) με τη σχ. μου τάξη στον ζ. κ.	Όχι	Count	23	26	43	64	6
		% within	14,2%	16,0%	26,5%	39,5%	3,7%
	Ναι	Count	0	5	18	62	25
		% within	0,0%	4,5%	16,4%	56,4%	22,7%

Πίνακας 81. Άποψη σχετικά με τον ζ.κ. σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

			Οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 74,271$							
Σκοπεύω να πάω στο μέλλον (σε επόμενες σχ. χρονιές) με τη σχ. μου τάξη στον ζ. κ.	Όχι	Count	43	50	41	24	2
		% within	26,9%	31,3%	25,6%	15,0%	1,3%
	Ναι	Count	0	13	35	48	13
		% within	0,0%	11,9%	32,1%	44,0%	11,9%

Πίνακας 82. Άποψη σχετικά με τον ζ.κ. σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

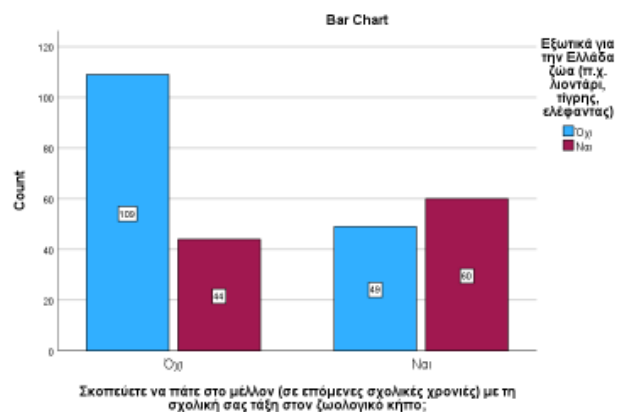
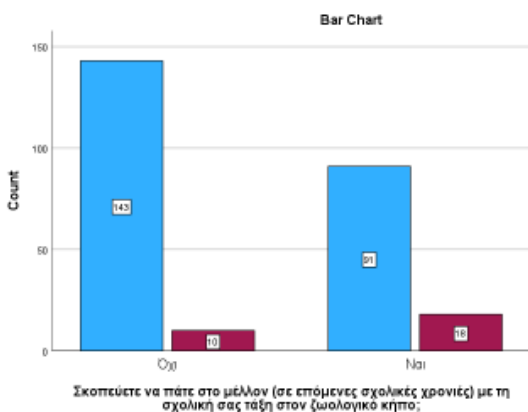
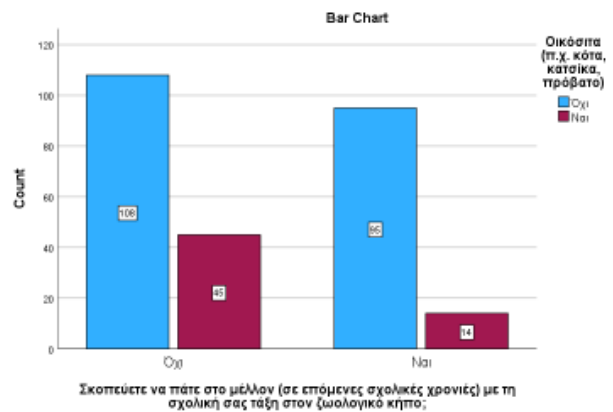
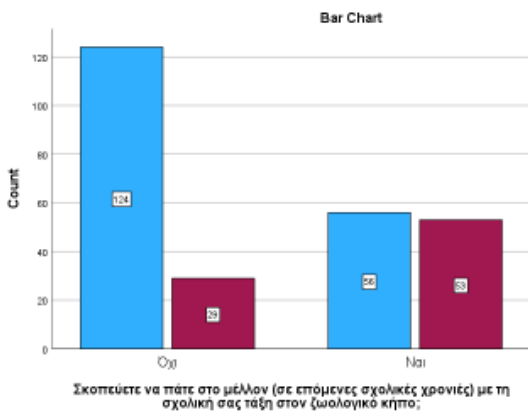
			Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 48,408$							
Σκοπεύω να	Όχι	Count	24	13	39	75	10
		% within					

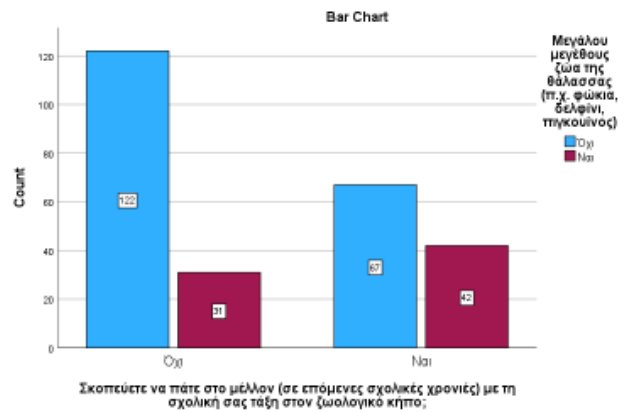
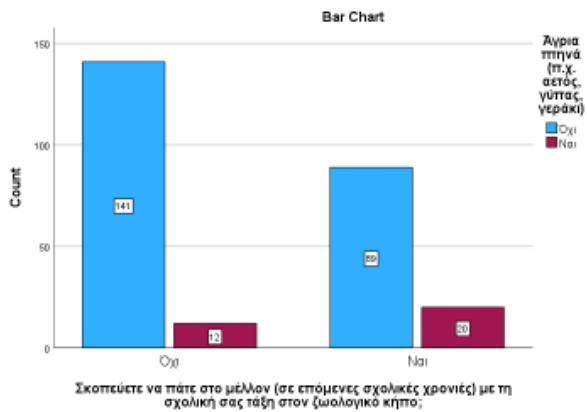
πάω στο μέλλον (σε επόμενες σχ. χρονιές) με τη σχ. μου τάξη στον ζ.κ.	% within	14,9%	8,1%	24,2%	46,6%	6,2%	
	Ναι	Count	0	4	9	69	28
	% within	0,0%	3,6%	8,2%	62,7%	25,5%	

Πίνακας 83. Άποψη σχετικά με τον ζ.κ. σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

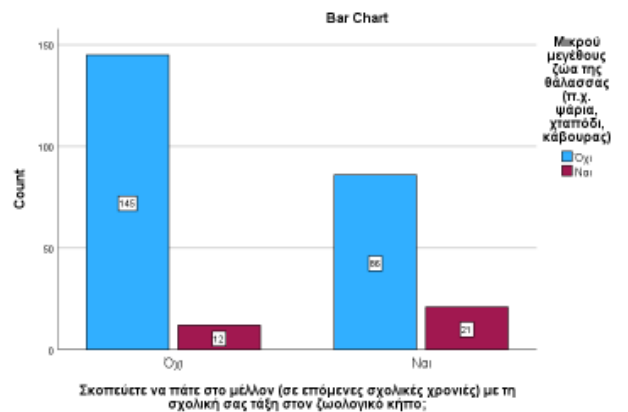
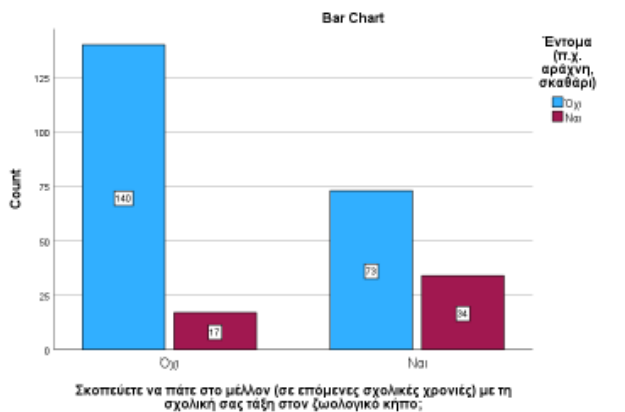
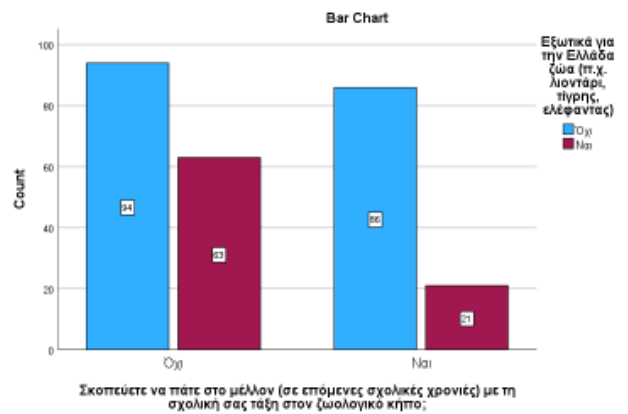
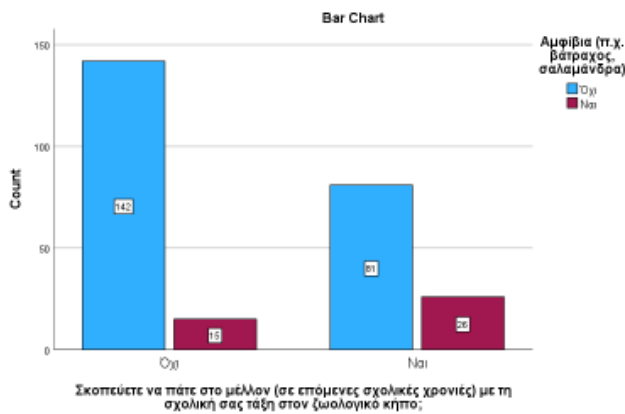
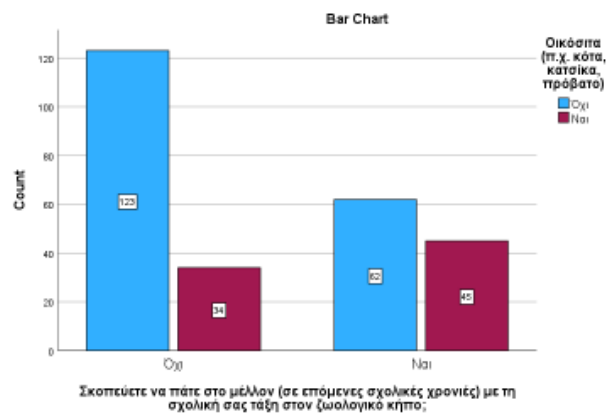
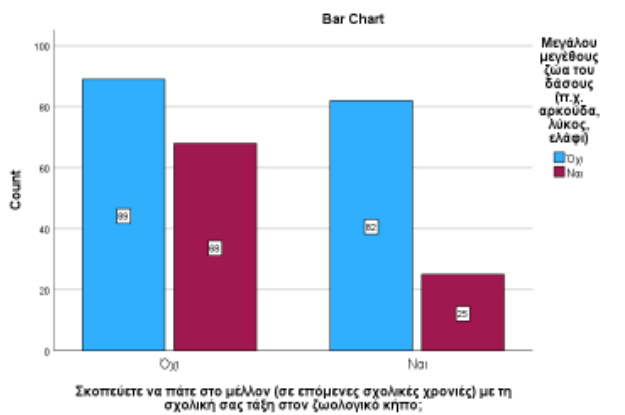
		Επαφή με τα ζώα: Επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο						
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα		
$\chi^2_{4,0.001} = 103,206$	Σκοπεύω να πάω στο μέλλον (σε επόμενες σχ. χρονιές) με τη σχ. μου τάξη στον ζ.κ.	Όχι	Count	45	35	41	33	6
		% within	28,1%	21,9%	25,6%	20,6%	3,8%	
	Ναι	Count	0	1	18	62	28	
		% within	0,0%	0,9%	16,5%	56,9%	25,7%	

Γράφημα 13. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

Γράφημα 14. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την πρόθεση για επίσκεψη σε ζ.κ.

Στατιστικός έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών ως προς τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους

Παρακάτω παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που προέκυψαν σε σχέση με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους.

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, πιστεύουν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες (Πίν. 84), τους προσφέρουν γνώσεις για τα ζώα (Πίν. 85), τους ευαισθητοποιούν για την προστασία των ζώων (Πίν. 86), προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα (Πίν. 87), και θεωρούν ότι η επίσκεψη στον ζ.κ. είναι καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα (Πίν. 88).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, επιθυμούν να δουν (Γράφημα 15): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 23,209$, $CC = 0,286$), μεσαίου μεγέθους ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 11,441$, $CC = 0,205$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.001} = 23,324$, $CC = 0,281$), τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 25,780$, $CC = 0,300$), άγρια πτηνά ($\chi^2_{1, 0.001} = 14,137$, $CC = 0,227$) και μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.001} = 10,125$, $CC = 0,194$). Λιγότερο επιθυμούν να δουν τα οικόσιτα ($\chi^2_{1, 0.001} = 10,912$, $CC = 0,200$).

Από την άλλη πλευρά σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, δεν επιθυμούν να δουν (Γράφημα 16): οικόσιτα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 23,123$, $CC = 0,285$), ερπετά ($\chi^2_{1, 0.001} = 13,535$, $CC = 0,222$), αμφίβια ($\chi^2_{1, 0.001} = 12,176$, $CC = 0,211$), έντομα ($\chi^2_{1, 0.004} = 8,237$, $CC = 0,175$) και μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.005} = 7,746$, $CC = 0,169$). Λιγότερο επιθυμούν να μην δουν μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 12,028$, $CC = 0,210$).

Επίσης, σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων, θεωρούν ότι η επίσκεψη στον ζ.κ. είναι καλός τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα (Πίν. 89).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων επιθυμούν να δουν (Γράφημα 17): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 20,669$, $CC = 0,271$), και εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.004} = 8,180$, $CC = 0,175$).

Λιγότερο επιθυμούν να δουν οικόσιτα ζώα ($\chi^2_{1, 0.047} = 3,949$, $CC = 0,122$) και άγρια πτηνά ($\chi^2_{1, 0.001} = 14,474$, $CC = 0,230$).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων δεν επιθυμούν να δουν (Γράφημα 18): οικόσιτα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 14,240$, $CC = 0,227$). Λιγότερο επιθυμούν να μην δουν μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 10,742$, $CC = 0,198$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.020} = 5,378$, $CC = 0,142$), εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.031} = 4,649$, $CC = 0,132$), πτηνά ($\chi^2_{1, 0.035} = 4,452$, $CC = 0,035$) και μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.001} = 13,622$, $CC = 0,222$).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους, επιθυμούν να δουν (Γράφημα 19): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 15,691$, $CC = 0,239$) και εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 11,516$, $CC = 0,206$). Λιγότερο επιθυμούν να δουν οικόσιτα ($\chi^2_{1, 0.032} = 4,597$, $CC = 0,132$) και μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.010} = 6,560$, $CC = 0,157$).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους, δεν επιθυμούν να δουν (Γράφημα 20): οικόσιτα ($\chi^2_{1, 0.001} = 24,257$, $CC = 0,291$). Λιγότερο δεν επιθυμούν να μην δουν μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.002} = 9,947$, $CC = 0,191$), αμφίβια ($\chi^2_{1, 0.019} = 5,527$, $CC = 0,144$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.003} = 8,951$, $CC = 0,182$), και εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.005} = 7,895$, $CC = 0,171$).

Σχετικά λιγότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να παραμείνουν ανοιχτοί οι ζ.κ. γιατί είναι ένα αναγκαίο κακό, δεν επιθυμούν να δουν εξωτικά για την Ελλάδα ζώα (Γράφημα 21) ($\chi^2_{1, 0.048} = 3,895$, $CC = 0,121$).

Σχετικά λιγότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί δεν προσφέρουν κάτι, επιθυμούν να δουν (Γράφημα 22): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 10,552$, $CC = 0,197$), ερπετά ($\chi^2_{1, 0.026} = 4,942$, $CC = 0,137$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.005} = 7,964$, $CC = 0,172$), Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 13,950$, $CC = 0,226$) και μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.013} = 6,115$, $CC = 0,152$). Σχετικά λιγότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί δεν προσφέρουν κάτι, δεν επιθυμούν να δουν οικόσιτα ζώα (Γράφημα 23) ($\chi^2_{1, 0.006} = 7,472$, $CC = 0,167$).

Σχετικά λιγότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν, θεωρούν ότι οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες (Πίν. 90), γνώσεις για τα ζώα (Πίν. 91), ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων (Πίν. 92),

προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα (Πίν. 93) και τέλος θεωρούν την επίσκεψη σε ζ.κ. έναν καλό τρόπο για να έρθουν οι μαθητές σε άμεση επαφή με τα ζώα (Πίν. 94).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν, επιθυμούν να δουν (Γράφημα 24): οικόσιτα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 20,017$, $CC = 0,267$). Λιγότερο επιθυμούν να δουν μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 26,397$, $CC = 0,304$), μεσαίου μεγέθους ζώα ($\chi^2_{1, 0.002} = 9,762$, $CC = 0,190$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.002} = 9,346$, $CC = 0,186$), εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.001} = 22,028$, $CC = 0,279$), άγρια πτηνά ($\chi^2_{1, 0.001} = 12,136$, $CC = 0,211$), μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.001} = 19,651$, $CC = 0,265$).

Σχετικά περισσότεροι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν, δεν επιθυμούν να δουν (Γράφημα 24): μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους ($\chi^2_{1, 0.001} = 17,610$, $CC = 0,251$). Λιγότερο δεν επιθυμούν να μην δουν: οικόσιτα ($\chi^2_{1, 0.001} = 20,928$, $CC = 0,272$), ερπετά ($\chi^2_{1, 0.001} = 13,672$, $CC = 0,223$), αμφίβια ($\chi^2_{1, 0.015} = 5,944$, $CC = 0,149$), πρωτεύοντα ($\chi^2_{1, 0.007} = 7,398$, $CC = 0,166$), εξωτικά για την Ελλάδα ζώα ($\chi^2_{1, 0.011} = 6,498$, $CC = 0,156$), έντομα ($\chi^2_{1, 0.001} = 16,921$, $CC = 0,246$), και μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας ($\chi^2_{1, 0.004} = 8,273$, $CC = 0,175$).

Πίνακας 84. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

			Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 41,228$							
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	Όχι	Count	29	9	16	38	9
		% within	28,7%	8,9%	15,8%	37,6%	8,9%
	Ναι	Count	4	13	36	90	23
		% within	2,4%	7,8%	21,7%	54,2%	13,9%

Πίνακας 85. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

			Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα				
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
$\chi^2_{4, 0.001} = 56,648$							
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	Όχι	Count	22	18	27	31	4
		% within	21,6%	17,6%	26,5%	30,4%	3,9%
	Ναι	Count	1	13	33	94	27
		% within	0,6%	7,7%	19,6%	56,0%	16,1%

Πίνακας 86. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων						
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα		
$\chi^2_{4, 0.001} = 73,632$	Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	Όχι	Count	39	26	24	9	3
			% within	38,6%	25,7%	23,8%	8,9%	3,0%
	Ναι	Count	4	37	51	62	12	
		% within	2,4%	22,3%	30,7%	37,3%	7,2%	

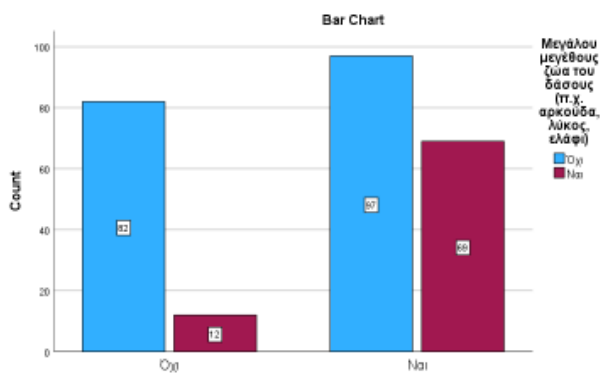
Πίνακας 87. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα						
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα		
$\chi^2_{4, 0.001} = 58,369$	Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	Όχι	Count	23	6	28	38	6
			% within	22,8%	5,9%	27,7%	37,6%	5,9%
	Ναι	Count	1	11	20	104	32	
		% within	0,6%	6,5%	11,9%	61,9%	19,0%	

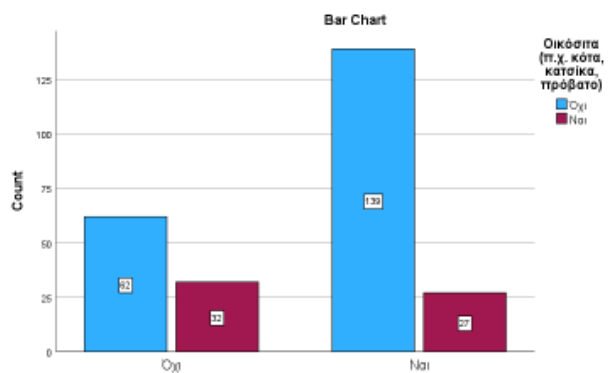
Πίνακας 88. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Επαφή με τα ζώα: Επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο						
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα		
$\chi^2_{4, 0.001} = 109,705$	Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων	Όχι	Count	40	26	22	10	3
			% within	39,6%	25,7%	21,8%	9,9%	3,0%
	Ναι	Count	5	10	36	84	31	
		% within	3,0%	6,0%	21,7%	50,6%	18,7%	

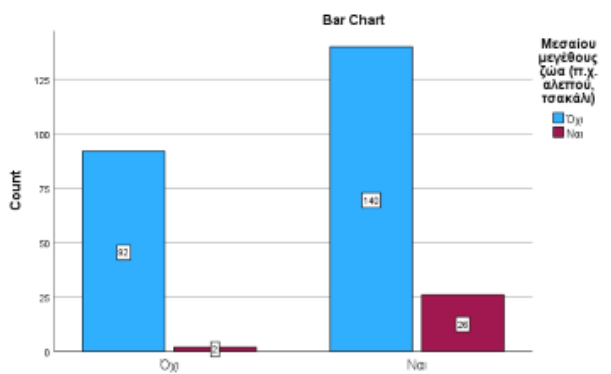
Γράφημα 15. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x7) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..

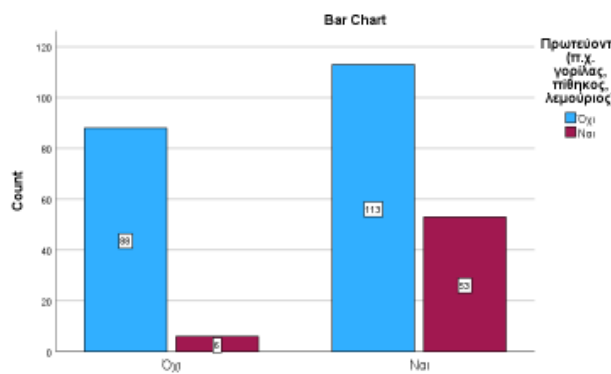
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

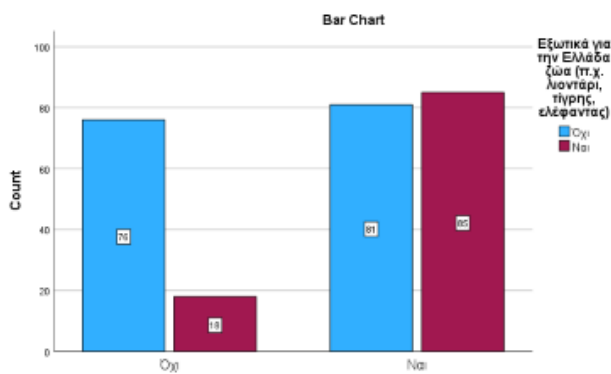
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

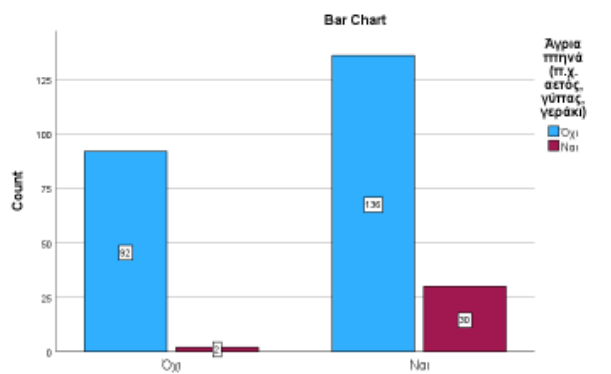
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

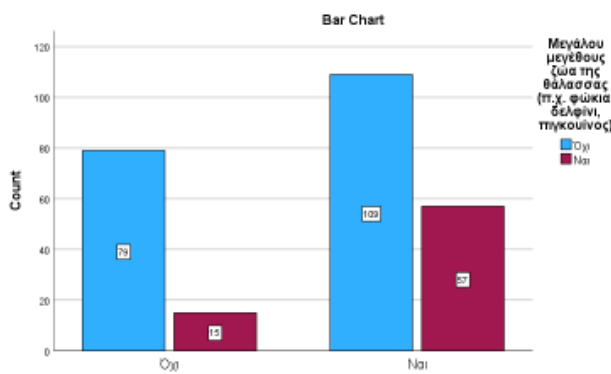
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

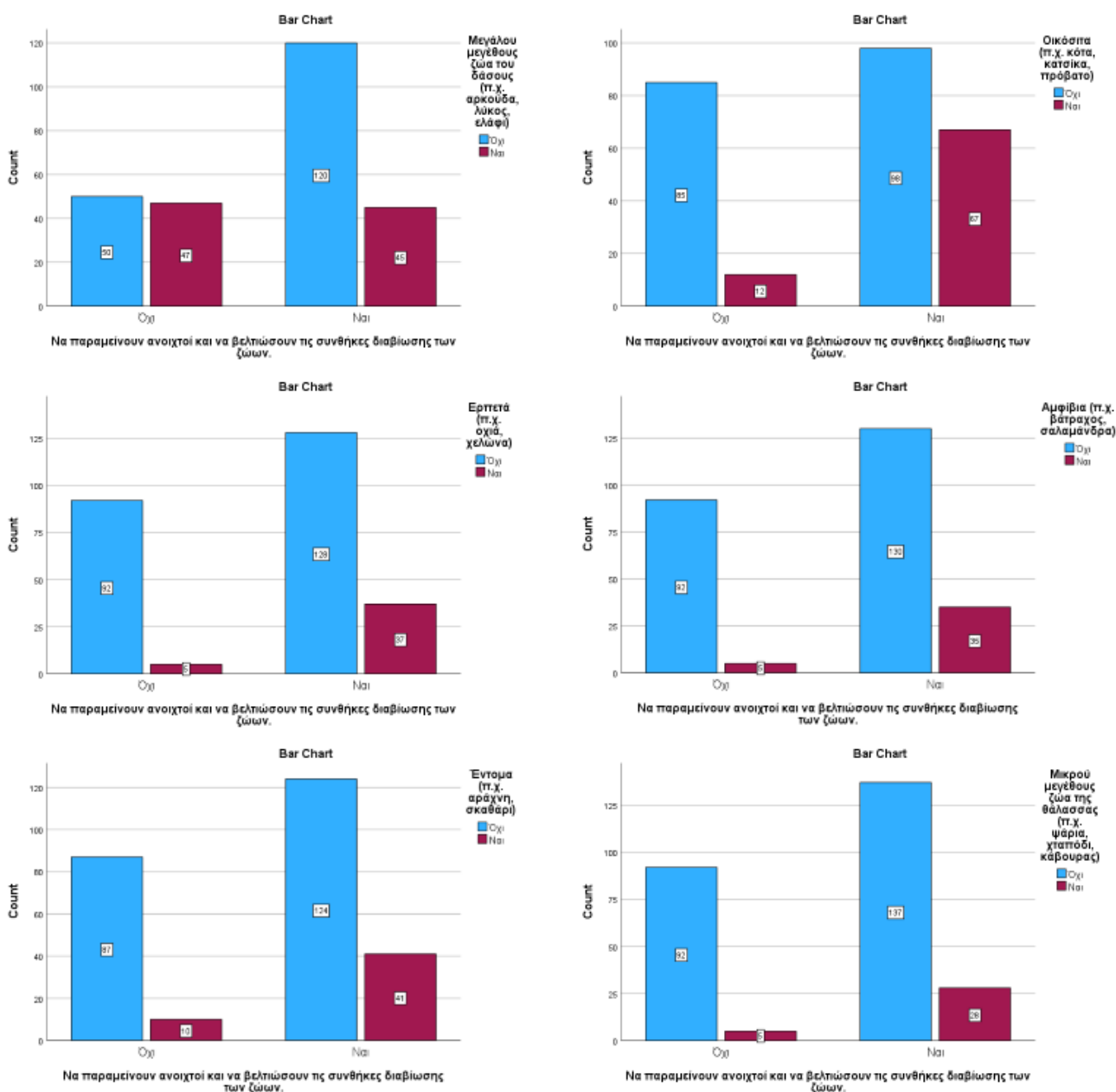

Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

Γράφημα 16. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..

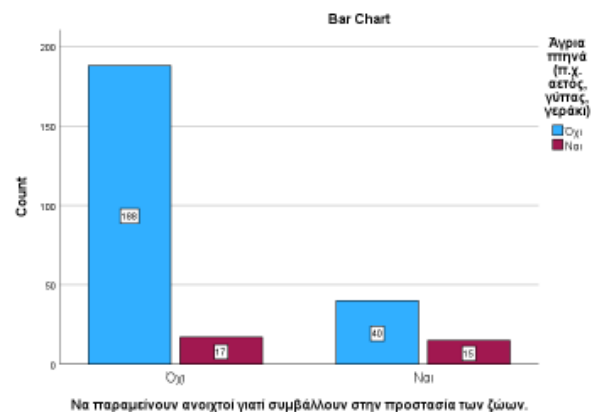
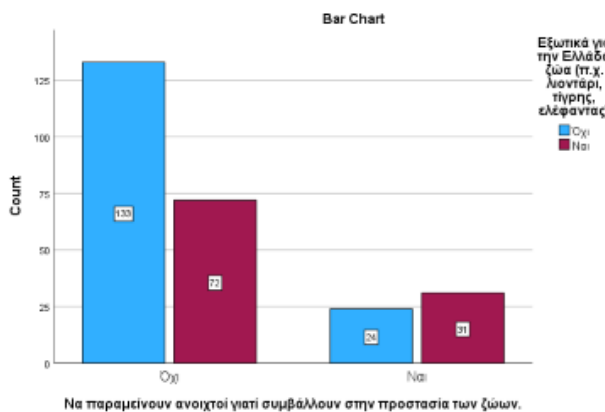
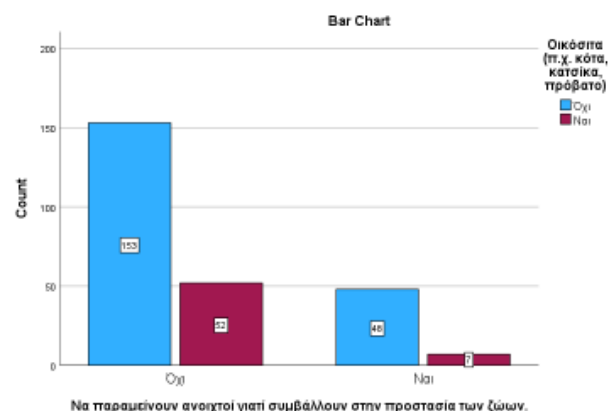
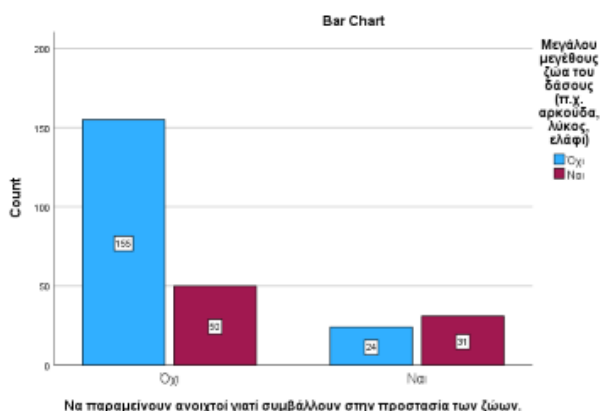
Πίνακας 89. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Επαφή με τα ζώα: Επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο					
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	
Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην	Όχι	Count	44	34	54	62	19
		% within	20,7%	16,0%	25,4%	29,1%	8,9%
	Ναι	Count	1	2	4	32	15
		% within	1,0%	2,0%	4,0%	29,1%	13,9%

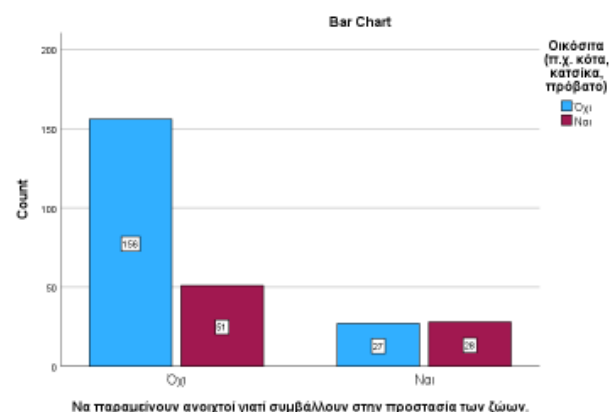
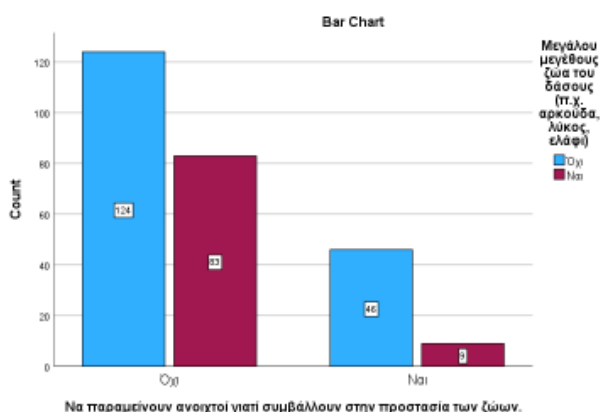
$\chi^2_{4, 0.040} = 10,003$

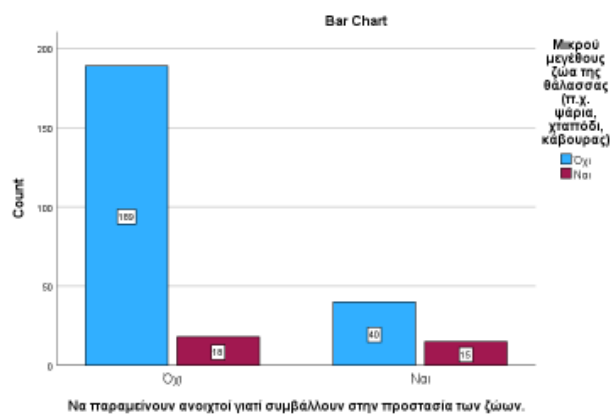
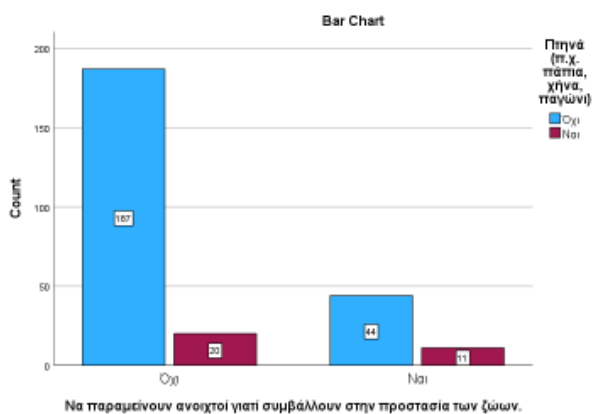
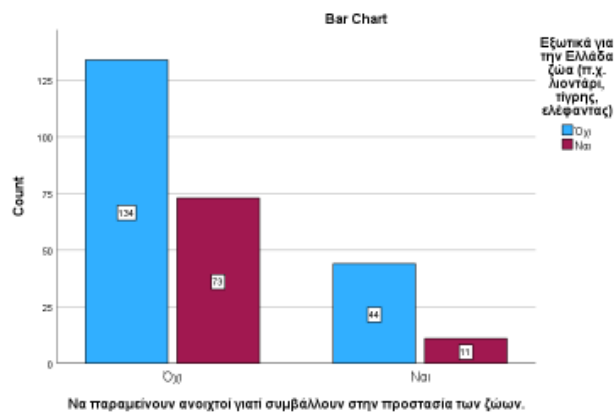
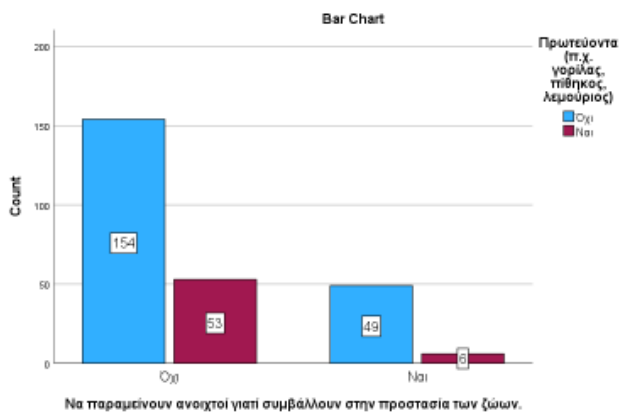
προστασία των ζώων	% within	1,9%	3,7%	7,4%	59,3%	27,8%
--------------------	----------	------	------	------	-------	-------

Γράφημα 17. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x4) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..

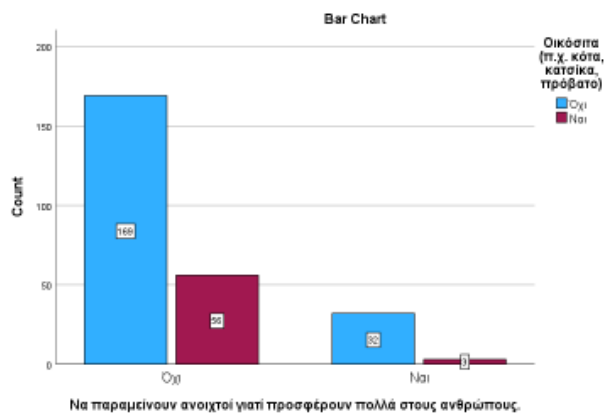
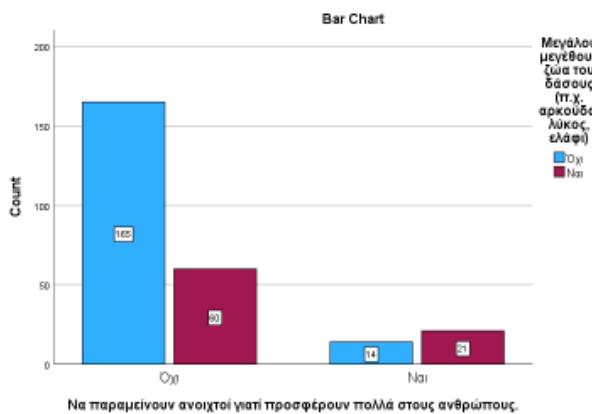

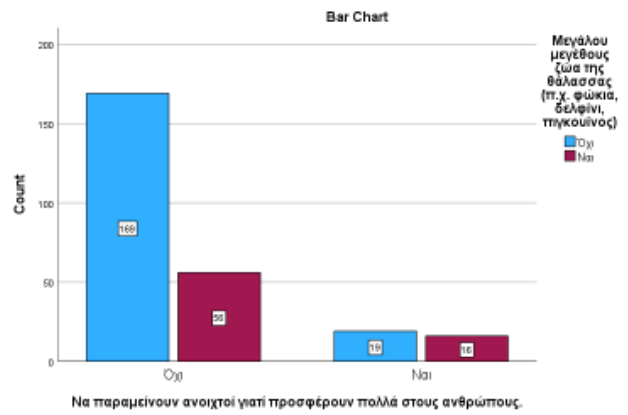
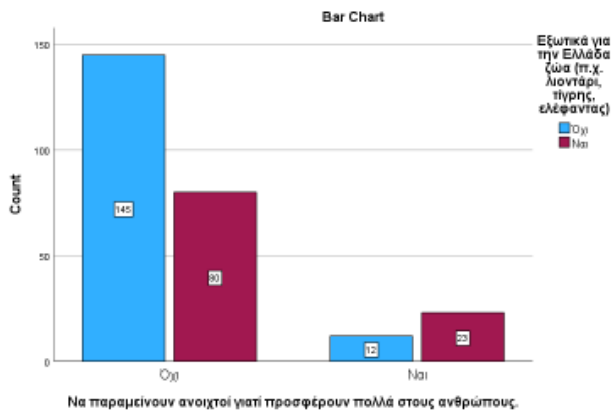
Γράφημα 18. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x6) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..

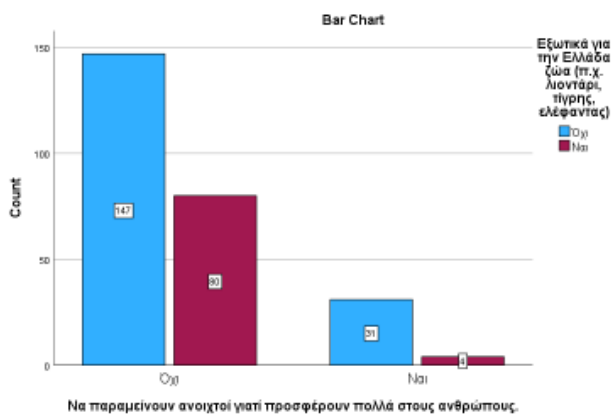
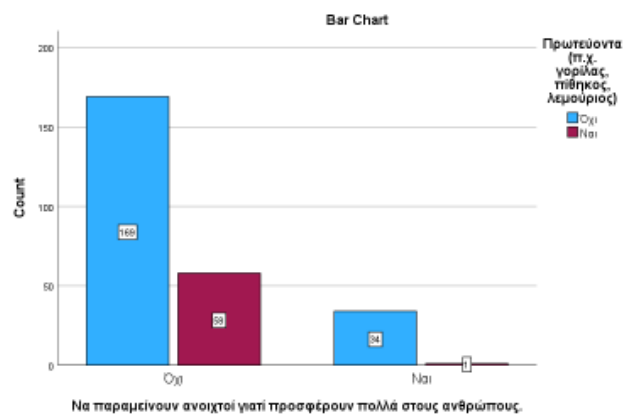
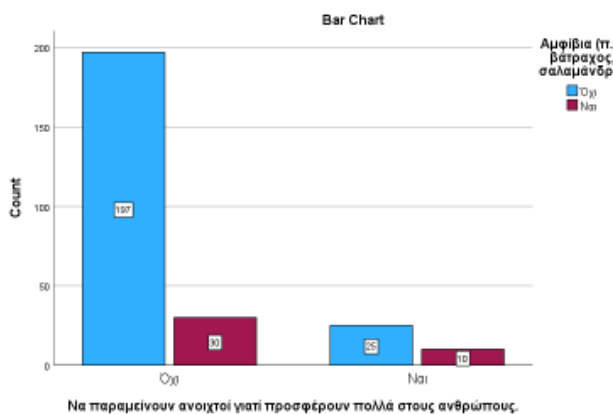
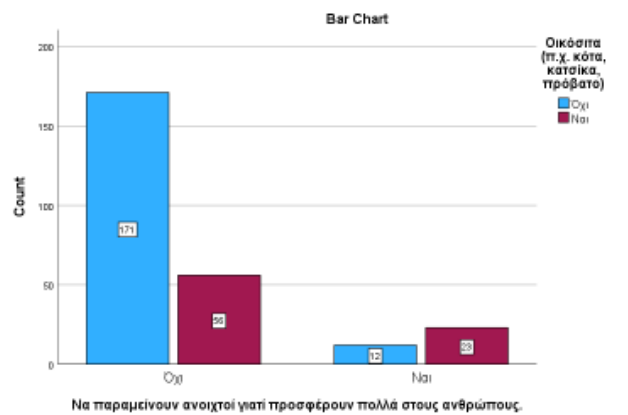
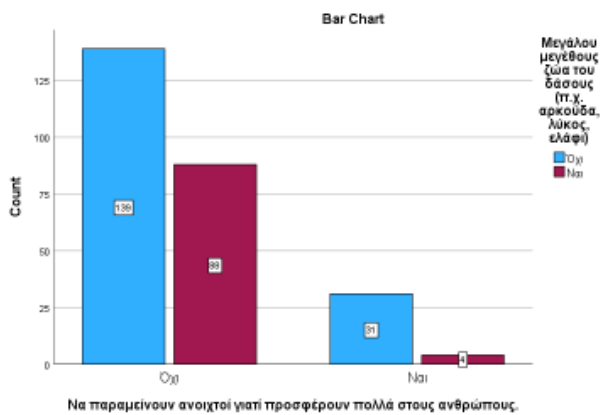

Γράφημα 19. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x4) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ..

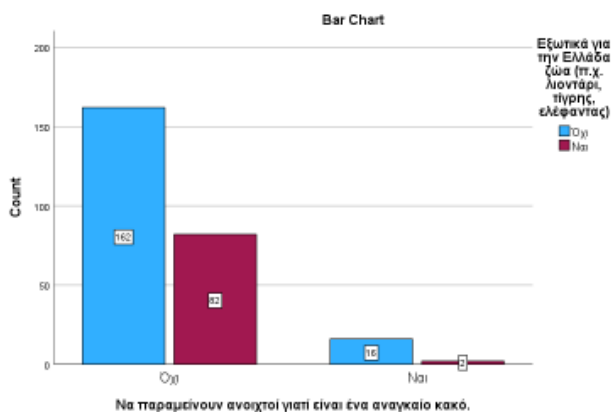

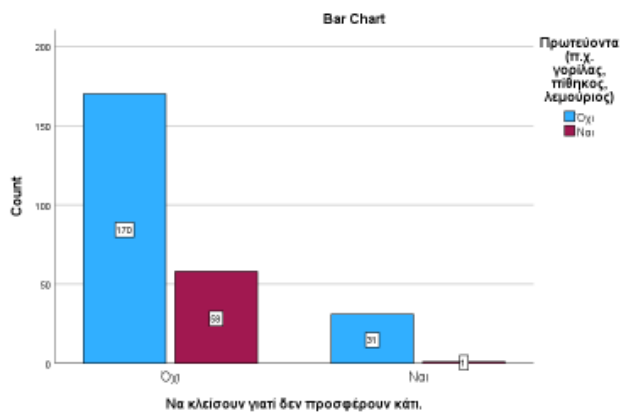
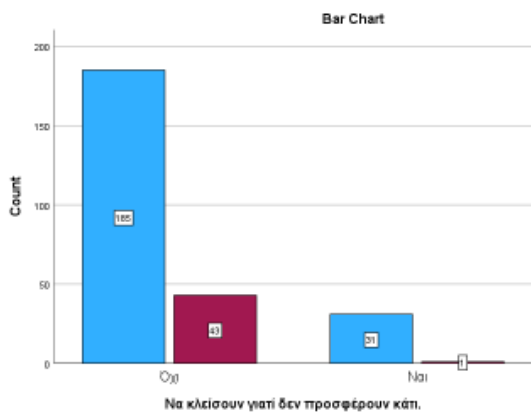
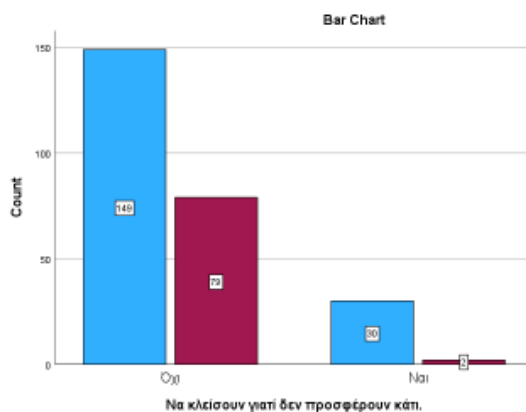
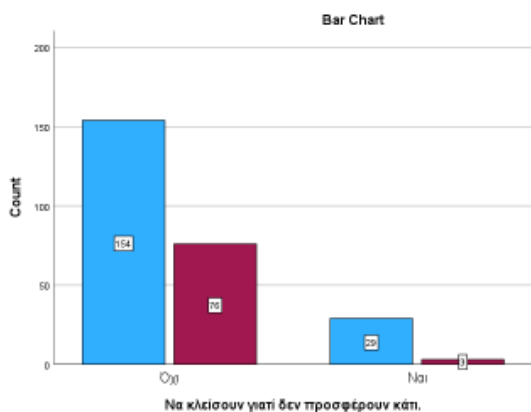
Γράφημα 20. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x5) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

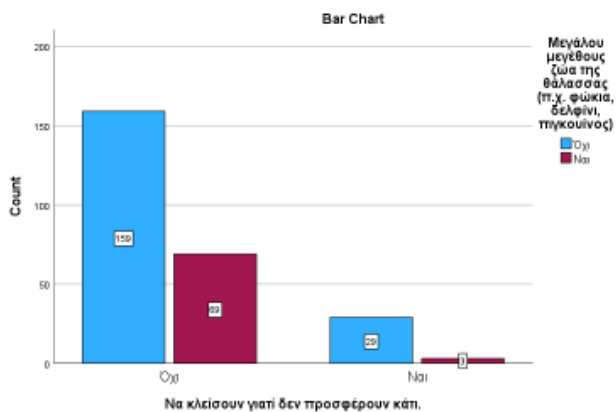

Γράφημα 21. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x1) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

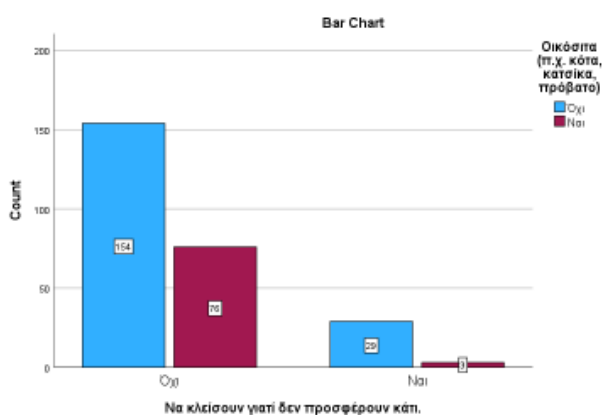

Γράφημα 22. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x5) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

Γράφημα 23. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x1) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

Πίνακας 90. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζ.κ. προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες						
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα		
χ²_{4,0.001} = 37,709	Να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν	Όχι	Count	8	9	38	94	25
			% within	4,6%	5,2%	21,8%	54,0%	14,4%
	Ναι	Count	25	13	14	34	7	
		% within	26,9%	14,0%	15,1%	36,6%	7,5%	

Πίνακας 91. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζ.κ. προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα						
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα		
χ²_{4,0.001} = 71,497	Να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα	Όχι	Count	3	11	31	101	30
			% within	1,7%	6,3%	17,6%	57,4%	17,0%
	Ναι	Count	20	20	29	24	1	
		% within	20,0%	20,0%	29,0%	24,0%	1,0%	

υποφέρουν	% within	21,3%	21,3%	30,9%	25,5%	1,1%
-----------	----------	--------------	--------------	--------------	--------------	-------------

Πίνακας 92. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζ.κ. ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα	
Να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν	Όχι	Count	5	34	58	64	14
		% within	2,9%	19,4%	33,1%	36,6%	8,0%
	Ναι	Count	38	29	17	7	1
		% within	41,3%	31,5%	18,5%	7,6%	1,1%

$\chi^2_{4,0.001} = 87,851$

Πίνακας 93. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

		Οι ζ.κ. προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα	
Να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν	Όχι	Count	3	10	23	104	35
		% within	1,7%	5,7%	13,1%	59,4%	20,0%
	Ναι	Count	21	7	25	38	3
		% within	22,3%	7,4%	26,6%	40,4%	3,2%

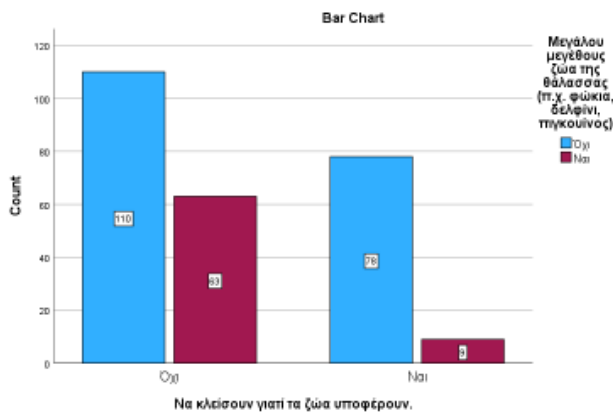
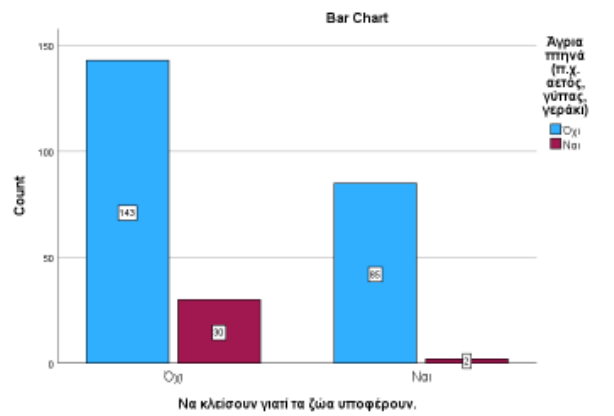
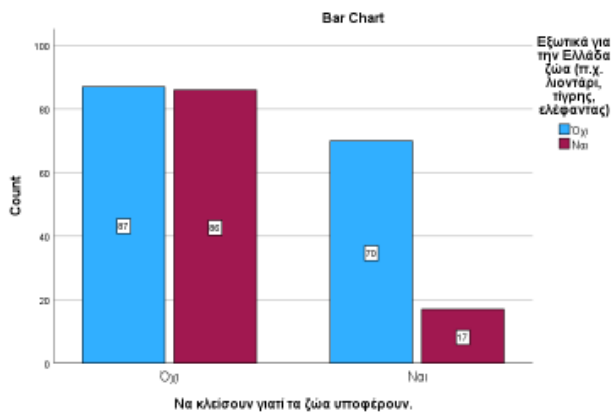
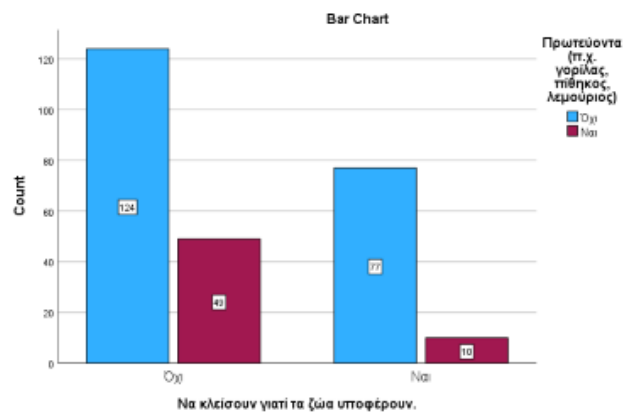
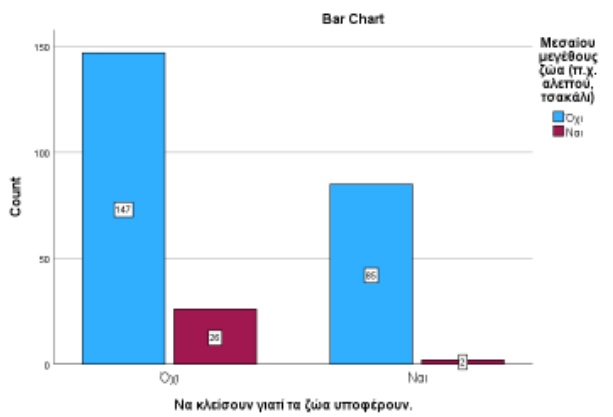
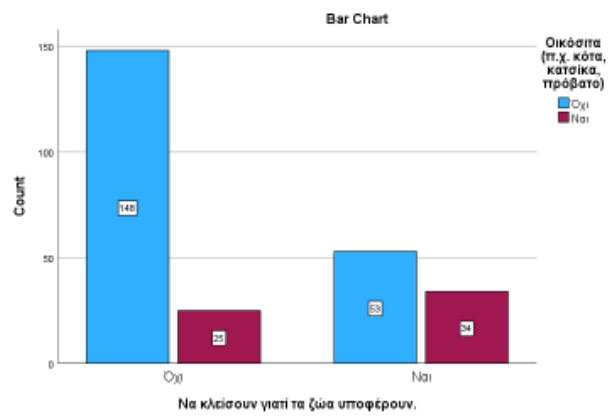
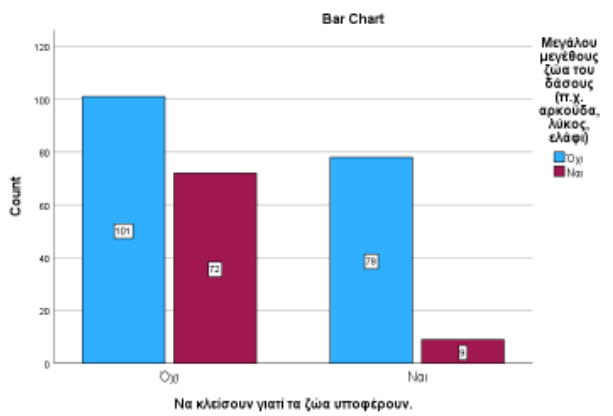
$\chi^2_{4,0.001} = 52,067$

Πίνακας 94. Άποψη για τους ζ.κ. σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

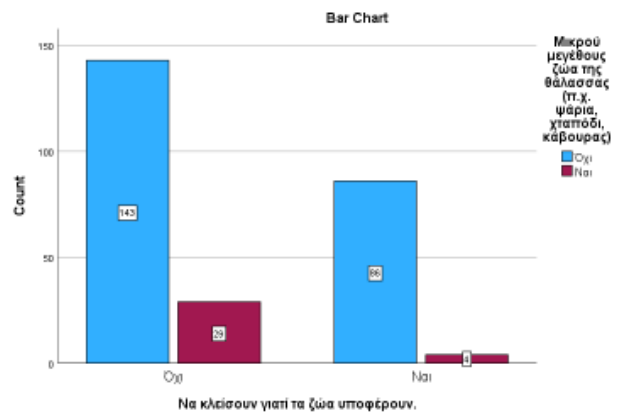
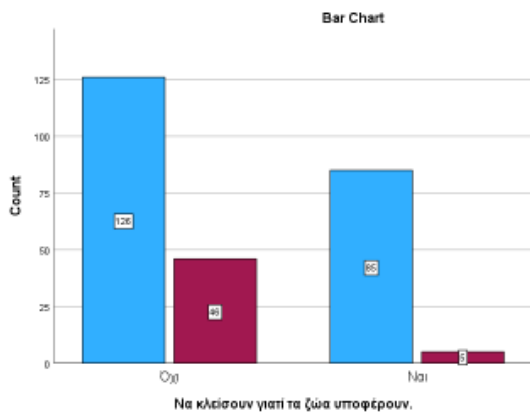
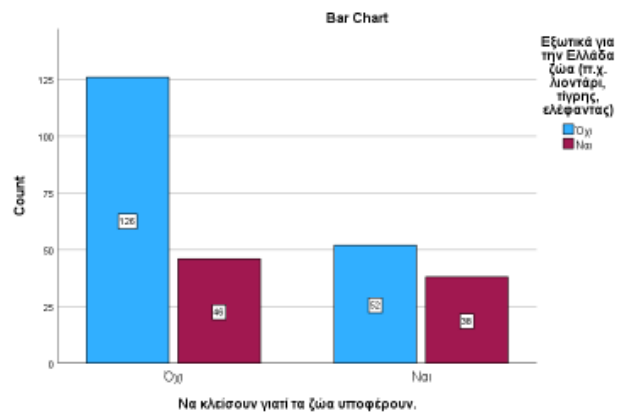
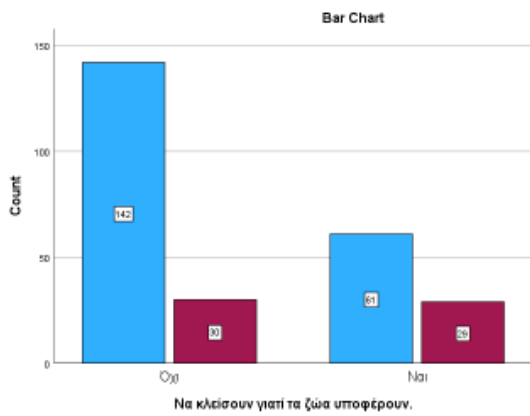
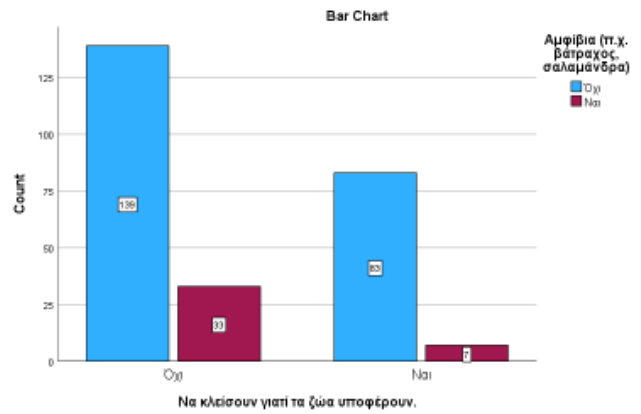
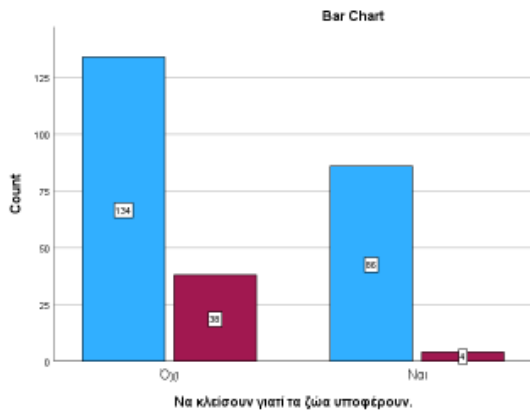
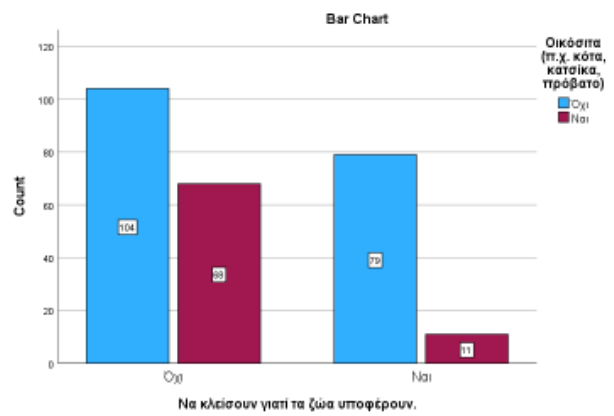
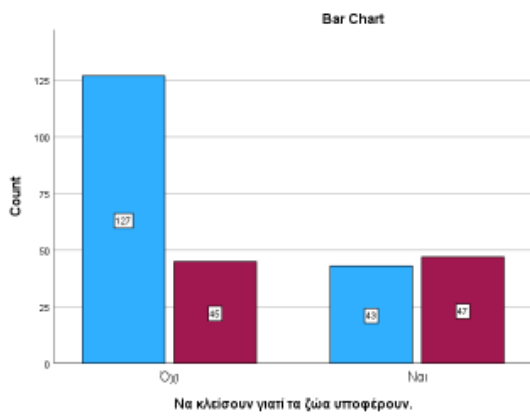
		Επαφή με τα ζώα: Επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο					
			Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφ., ούτε διαφ.	Συμφωνώ απόλυτα	
Να κλείσουν οι ζ.κ. γιατί τα ζώα υποφέρουν	Όχι	Count	7	15	33	87	32
		% within	4,0%	8,6%	19,0%	50,0%	18,4%
	Ναι	Count	38	21	25	7	2
		% within	40,9%	22,6%	26,9%	7,5%	2,2%

$\chi^2_{4,0.001} = 102,913$

Γράφημα 24. Επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x7) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

Γράφημα 25. Δεν επιθυμώ να δω στον ζ.κ. (x8) σε σχέση με την επιθυμία σχετικά με τους ζ.κ.

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση - Συμπέρασμα

Στην παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε η διερεύνηση των αντιλήψεων, των εμπειριών και των πρακτικών των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Μάιο μέχρι τον Ιούνιο του 2022 και το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας είναι το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο (Google Forms). Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο στάλθηκε στους διευθυντές όλων των Δημοτικών Σχολείων της Ελλάδας και οι διευθυντές με την σειρά τους, το προώθησαν στους δασκάλους του σχολείου τους. Συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα 273 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ70).

Αναφορικά με το δείγμα, συμμετείχαν στην έρευνα περισσότερες γυναίκες, με σημαντική διαφορά (73%) σε σχέση με τους άντρες που πήραν μέρος. Επιπλέον, οι μισοί από τους ερωτηθέντες είναι 50 ετών και άνω. Οι υπόλοιποι είναι ηλικιακά μικρότεροι από τους προαναφερθέντες και μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων είναι έως 29 ετών. Επίσης, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί κατάγονται από την Κεντρική Μακεδονία και την Αττική. Το ίδιο ισχύει και για τον τόπο στον οποίο εργάζονται. Να αναφερθεί ότι σε αυτές τις περιοχές υπάρχουν ζωολογικοί κήποι, κάτι το οποίο μπορεί να συνέβαλλε στα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

Αρχικά, εξετάστηκε η σχέση των εκπαιδευτικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Όσον αφορά τη σχέση τους, διαπιστώθηκε ότι περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς που πήραν μέρος στην έρευνα δεν είχαν κάνει Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα δικά τους σχολικά χρόνια. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν παρακολουθήσει κάποιο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας, και επίσης έχουν ασχοληθεί λίγο έως αρκετά με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κατά τα χρόνια άσκησης του επαγγέλματός τους.

Σχετικά με την εξοικείωση των ερωτηθέντων με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης δήλωσαν ότι έχουν μια μέτρια εξοικείωση απέναντι στους στόχους, τις τεχνικές και το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά, διαπιστώθηκε μεγαλύτερη εξοικείωση απέναντι στο περιεχόμενο και έπειτα στους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Έπειτα εξετάστηκε στην έρευνα η σχέση και η εμπειρία των ερωτηθέντων με τους ζωολογικούς κήπους. Οι μισοί εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που πήραν μέρος στην έρευνα, έχουν επισκεφθεί σαν ιδιώτες επισκέπτες ζωολογικό κήπο μόνο στην Ελλάδα. Αρκετοί

είναι και αυτοί που έχουν επισκεφθεί ζωολογικό κήπο και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ενώ λιγότεροι είναι αυτοί που έχουν επισκεφθεί μόνο στο εξωτερικό. Επιπροσθέτως, μόνο μια μικρή μερίδα των ερωτηθέντων δεν έχει επισκεφθεί ποτέ του κάποιον ζωολογικό κήπο. Αυτό σημαίνει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν εμπειρία από τις προηγούμενες επισκέψεις τους.

Ένας από τους κυριότερους στόχους αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τους ζωολογικούς κήπους. Αναφορικά με αυτό, οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες πιστεύουν ότι οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα. Παρά το γεγονός αυτό, ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών πιστεύει ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα ενοχλούνται. Αυτό είναι ένα σημείο όπου τονίζονται οι διαφορετικές απόψεις των εκπαιδευτικών, κάτι που υποδηλώνει το πόσο αμφιλεγόμενο είναι το συγκεκριμένο ζήτημα. Επιπλέον, πολλοί εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία και γνώσεις για τα ζώα στους επισκέπτες. Από την άλλη πλευρά όμως, υπάρχουν και αυτοί που πιστεύουν ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα υποφέρουν. Η μειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα προστατεύονται.

Συμπληρωματικά, οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι προσελκύουν το κοινό με σκοπό να κερδίσουν χρήματα, ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι που προσφέρουν παραστάσεις (shows) καταπατούν τα δικαιώματα των ζώων, όπως επίσης και ότι οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι προσελκύουν το κοινό διότι χρειάζονται τα χρήματα για να διατηρήσουν τα ζώα.

Σχετικά με τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών για τα ζώα στους ζωολογικούς κήπους, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα. Τα ζώα όμως αυτά μεταφέρθηκαν με κάποιους τρόπους και υπό κάποιες συνθήκες στην Ελλάδα, κάτι το οποίο μπορεί να μην έχουν λάβει υπόψιν τους οι εκπαιδευτικοί. Στη συνέχεια, έδειξαν επίσης μεγάλο ενδιαφέρον για τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους και της θάλασσας. Τα πρωτεύοντα, τα οικόσιτα, τα πτηνά, τα ερπετά, τα έντομα, τα αμφίβια, τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας, τα άγρια πτηνά και τα μεσαίου μεγέθους ζώα ακολουθούν στις προτιμήσεις τους.

Σχετικά με τα ζώα που δεν θα ήθελαν να δουν οι εκπαιδευτικοί στον ζωολογικό κήπο κατά την επίσκεψή τους, οι περισσότεροι δήλωσαν τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους και τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα. Αυτό υποδεικνύει για ακόμα μία φορά ότι οι απόψεις των εκπαιδευτικών δίστανται. Στη συνέχεια ακολουθούν τα οικόσιτα, τα μεγάλου μεγέθους ζώα της

θάλασσας, τα πρωτεύοντα, τα άγρια πτηνά, τα έντομα, τα ερπετά, τα αμφίβια, τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας, τα πτηνά και τα μεσαίου μεγέθους ζώα.

Σχετικά με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επαφή των μαθητών με τα ζώα, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ποιοι είναι κατά τη γνώμη τους οι καλύτεροι τρόποι με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί αυτή η επαφή. Οι εκπαιδευτικοί κατά μεγάλη πλειοψηφία πιστεύουν ότι η άμεση επαφή στο υπαίθριο είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, όπως επίσης και η χρήση οπτικοακουστικού υλικού είναι πολύ ψηλά στις προτιμήσεις τους. Σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι η χρήση του είναι σίγουρα μια εύκολη λύση που μπορεί να επιτευχθεί και μέσα στη σχολική τάξη. Επιπλέον, πολλοί οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η εκπαιδευτική δραστηριότητα στο σχολείο, το θεατρικό παιχνίδι, το βιβλίο, το τραγούδι και το σχολικό εγχειρίδιο είναι επίσης καλοί τρόποι για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα. Παρόλα αυτά, μόνο μια μικρή μειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί την επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο έναν καλό τρόπο για να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με τα ζώα, συγκριτικά με όλους τους υπόλοιπους τρόπους που αναφέρθηκαν.

Αναφορικά με τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών για τους ζωολογικούς κήπους, οι λόγοι για τους οποίους θα επισκεπτόντουσαν έναν ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη ποικίλουν. Παρακάτω παρουσιάζονται ιεραρχικά οι προτιμήσεις τους. Αρχικά, θα επισκεπτόντουσαν έναν ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη για να παρατηρήσουν οι μαθητές τα ζώα από κοντά, όπως επίσης και για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς. Σειρά έχει η επίσκεψή τους με σκοπό την εκμάθηση των μαθητών για τα ζώα και στη συνέχεια ακολουθεί η παρατήρηση της φυσικής συμπεριφοράς των ζώων. Σε αυτό το σημείο, επισημαίνεται ότι τα ζώα δεν παρουσιάζουν φυσική συμπεριφορά όταν βρίσκονται σε κατάσταση εγκλεισμού και μακριά από το φυσικό τους περιβάλλον. Επομένως, αυτό ίσως είναι κάτι που αρκετοί εκπαιδευτικοί δεν λαμβάνουν υπόψιν τους ή το παραβλέπουν. Για παράδειγμα, αν ένα ζώο του ζωολογικού κήπου εμφανίζει στερεοτυπική συμπεριφορά, τότε κάποιο παιδί του Δημοτικού σε μια εκπαιδευτική επίσκεψη στον ζωολογικό κήπο μπορεί να πιστεύει ότι αυτή η συμπεριφορά που παρατήρησε, είναι η φυσική του ζώου και να δημιουργήσει λανθασμένες εντυπώσεις.

Ωστόσο, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν θα επισκεπτόντουσαν έναν ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη για να αγγίξουν οι μαθητές τα ζώα ή για να τα ταΐσουν. Επίσης δεν θα τον επισκεπτόντουσαν για να δούνε τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων και για να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο.

Αναφορικά με τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών κατά την επίσκεψή τους σε ζωολογικό κήπο, οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν να τους παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό πριν και μετά την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη. Επιπλέον θεωρούν σημαντική την παροχή πινακίδων με πληροφορίες για το κάθε ζώο. Έχοντας αυτήν την παροχή ένας ζωολογικός κήπος, προσφέρει κάποιου είδους ανεξαρτησία στους επισκέπτες που δεν ακολουθούν ιδιωτική ξενάγηση. Εν συνεχεία, θα τους ενδιέφερε να υπάρχουν εκπαιδευτές, οι οποίοι βοηθούν στην υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Πέρα από το ενδιαφέρον που έδειξαν για την παροχή εκπαιδευτικού υλικού πριν και μετά την επίσκεψη, φαίνεται ότι τους ενδιαφέρει και η παροχή εκπαιδευτικού υλικού και κατά τη διάρκεια της επίσκεψης.

Στη συνέχεια, πολλοί εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι θα τους άρεσε να συμμετάσχουν με τους μαθητές σε μια ξενάγηση από εξειδικευμένο προσωπικό και να δούνε σε εικονική μορφή ζώα τα οποία δεν υπάρχουν στον ζωολογικό κήπο που επισκέφθηκαν. Αυτό ίσως είναι μια καλή λύση για τα ζώα που δεν μπορούν να ευημερήσουν σε έναν ελληνικό ζωολογικό κήπο και μέσα από αυτόν τον τρόπο οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν ένα ζώο. Συμπληρωματικά, φαίνεται ότι ενδιαφέρει πολλούς εκπαιδευτικούς και η προβολή εκθεμάτων, όπως και η προβολή βίντεο. Ας σημειωθεί ακόμα ότι η παροχή περιήγησης με ακουστικά (τύπου Walkman) που παρέχουν πληροφορίες, είναι κάτι που θα τους άρεσε εξίσου. Λιγότερο ενδιαφέρον συγκριτικά με όσα αναφέρθηκαν έδειξαν οι εκπαιδευτικοί για τους τρόπους επίδειξης των ζώων (π.χ. τάισμα) και οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς δεν είναι πρόθυμοι να κάνουν μια εκπαιδευτική επίσκεψη, στην οποία παραβρίσκονται και οι γονείς των μαθητών τους.

Σχετικά με την εμπειρία των εκπαιδευτικών με τους ζωολογικούς κήπους, οι μισοί από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα δεν έχουν επισκεφθεί ποτέ με την σχολική τους τάξη έναν ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα κατά τα χρόνια εμπειρίας τους ως εκπαιδευτικοί. Άλλο ένα μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών, έχει επισκεφθεί ζωολογικό κήπο με τη σχολική τάξη μόνο 1 – 2 φορές στα πέντε χρόνια και ένα πολύ μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών (6,7%) έχει επισκεφθεί τον ζωολογικό κήπο πιο συχνά.

Έπειτα ακολουθεί η προθυμία των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα, για μια μελλοντική επίσκεψη με τη σχολική τους τάξη στον ζωολογικό κήπο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι πάνω από τους μισούς εκπαιδευτικούς δεν σκοπεύουν να επισκεφθούν έναν ζωολογικό κήπο με τη σχολική τους τάξη.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που έχουν επισκεφθεί έναν ζωολογικό κήπο με τους μαθητές τους, περιέγραψαν την επίσκεψή τους. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, φάνηκε να πέρασαν ευχάριστα και να μην βαρέθηκαν κατά την επίσκεψή τους. Επίσης απέκτησαν θετικά συναισθήματα για τα ζώα, ενδυναμώθηκε η υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά τους και ευαισθητοποιήθηκαν για την ανάγκη της προστασίας των ζώων, κάτι το οποίο ανήκει στους ρόλους του ζωολογικού κήπου. Επιπλέον, σύμφωνα με πολλούς εκπαιδευτικούς, οι μαθητές παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον, έμαθαν πράγματα για τα ζώα, χωρίς να τα ενοχλούν σκόπιμα. Παρόλα αυτά, παρατηρήθηκε από αρκετούς εκπαιδευτικούς ότι οι μαθητές δεν γνώριζαν πώς να συμπεριφερθούν στα ζώα, και έτσι δικαιολογείται και η τάση των μαθητών να θέλουν να αγγίξουν τα ζώα, κάτι το οποίο μπορεί να αποδειχτεί πολύ επικίνδυνο τόσο για τα παιδιά, όσο και για τα ίδια τα ζώα. Κάτι άλλο που παρατηρήθηκε από τους εκπαιδευτικούς είναι το γεγονός ότι οι μαθητές δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση στα μεγαλόσωμα ζώα από ότι στα μικρόσωμα. Σχεδόν οι μισοί εκπαιδευτικοί ούτε συμφωνήσαν, ούτε διαφώνησαν με το ότι οι μαθητές προτιμούν τα θηλαστικά από άλλες κατηγορίες ζώων. Επίσης οι μαθητές, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, δεν φάνηκε να απογοητεύτηκαν σε μεγάλο βαθμό που δεν είχαν καλή οπτική επαφή κάποιων ζώων.

Επιπροσθέτως, περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς δήλωσαν στο ερωτηματολόγιο ότι έγινε εκπαιδευτική παρέμβαση στην τάξη πριν από την επίσκεψή τους στον ζωολογικό κήπο. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους όμως, πολλοί ήταν και οι εκπαιδευτικοί που διάβασαν μόνο τις πινακίδες με την περιγραφή για το κάθε ζώο, γεγονός που μπορεί να βρήκανε βαρετό κάποιοι μαθητές. Επιπλέον αρκετοί εκπαιδευτικοί οργάνωσαν εξ ολοκλήρου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που ακολούθησαν κατά την επίσκεψή τους, όπως επίσης μεγάλη απήχηση φαίνεται να είχαν οι προσωπικές ξεναγήσεις και η επιδείξεις (π.χ. τάισμα ζώων). Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, δεν ήταν τόσο πολλοί αυτοί που συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα που παρέχει ο ίδιος ο ζωολογικός κήπος, όπως επίσης λίγοι ήταν αυτοί που παρακολούθησαν εκθέματα και βίντεο. Επίσης φάνηκε μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων ότι οι ζωολογικοί κήποι δεν προσφέρουν συχνά βοήθεια για την προετοιμασία των εκπαιδευτικών πριν και μετά την επίσκεψη. Επιπροσθέτως, μόνο δύο από τους ερωτηθέντες περιηγήθηκαν με τους μαθητές τους με ακουστικά (τύπου Walkman) που παρείχαν πληροφορίες, κάτι που υποδηλώνει ότι είτε δεν υπάρχει σε πολλούς ζωολογικούς κήπους αυτή η παροχή, είτε δεν χρησιμοποιείται από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές κατά την επίσκεψή τους.

Σχετικά με τις κατηγορίες των ζώων που παρατηρήθηκαν κατά την επίσκεψη, τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους φαίνεται ότι συναντώνται πολύ συχνά (71,9%). Στη συνέχεια με πολύ μικρές διαφορές, συναντώνται τα ερπετά, τα πτηνά, τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα, τα άγρια πτηνά, τα πρωτεύοντα και τα μεσαίου μεγέθους ζώα. Επιπλέον, τα μεσαίου μεγέθους ζώα της θάλασσας και τα οικόσιτα εμφανίζονται σχετικά συχνά. Τα αμφίβια, τα έντομα και τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας παρατηρήθηκαν πολύ λιγότερο σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες που αναφέρθηκαν.

Οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι οι μαθητές τους έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τα μεγάλου μεγέθους ζώα του δάσους, για την κατηγορία που παρατηρήθηκε και περισσότερο δηλαδή. Στη συνέχεια, έδειξαν ενδιαφέρον για τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα, τα πρωτεύοντα, τα ερπετά και τα μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας. Μέτριο ενδιαφέρον έδειξαν για τα άγρια πτηνά, τα μεσαίου μεγέθους ζώα, τα πτηνά και τα έντομα. Μικρότερο ενδιαφέρον έδειξαν για τα οικόσιτα ζώα, τα μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας και τέλος για τα αμφίβια.

Τέλος, μέσα από αυτή την έρευνα, θέλαμε να διερευνηθούν τα συναισθήματα των εκπαιδευτικών και των μαθητών κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη. Όσον αφορά τα συναισθήματα των εκπαιδευτικών, οι περισσότεροι από αυτούς (71,3%) έδειξαν ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, με σημαντική ποσοστιαία διαφορά (48,1%) έδειξαν σεβασμό και επιπλέον ένωσαν ενοχές και λύπη. Λιγότεροι είναι αυτοί που ένωσαν χαρά και ενθουσιασμό κατά την επίσκεψή τους, όπως επίσης αφύπνιση και θυμό. Ακόμα πιο λίγοι ήταν οι εκπαιδευτικοί που ένωσαν αισιοδοξία, φόβο και αδιαφορία.

Αναφορικά με τα συναισθήματα των μαθητών, όπως τα περιέγραψαν οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι περισσότεροι μαθητές (84,4%) ένωσαν ενθουσιασμό και στη συνέχεια ενδιαφέρον και χαρά. Με μεγάλη ποσοστιαία διαφορά ακολούθησε ο σεβασμός, η αφύπνιση, ο φόβος, η αισιοδοξία, η λύπη και η ανησυχία. Ελάχιστοι ήταν οι μαθητές, όπου σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, ένωσαν ενοχές, αδιαφορία, απαισιοδοξία και θυμό.

Κεφάλαιο 6. Προτάσεις

Οι κυριότερες προτάσεις που προκύπτουν μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, αναφέρονται αναλυτικά παρακάτω:

- Μεγάλο ενδιαφέρον θα είχε η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τους ζωολογικούς κήπους σε μεγαλύτερο βάθος (π.χ. με συνεντεύξεις).
- Ενδιαφέρουσα θα ήταν η διερεύνηση των πρακτικών που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αλλά και σχετικά με την προώθηση της επαφής των παιδιών με τα ζώα στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- Σημαντική θα ήταν και η διερεύνηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προσφέρουν οι ζωολογικοί κήποι.
- Επειδή παρατηρήθηκε μεγάλο ενδιαφέρον για τα εξωτικά για την Ελλάδα ζώα, προτείνεται ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των μαθητών για το εμπόριο ζώων, τη μεταφορά τους κ.λπ. στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- Επιπροσθέτως, ωφέλιμη θα ήταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτών των ζωολογικών κήπων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Αναφορικά με το ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα, προτείνεται η δοκιμή και η αξιολόγηση των τρόπων που αναφέρονται στην εργασία.
- Επίσης θα είχε μεγάλη σημασία να διερευνηθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στις επισκέψεις τους στους ζωολογικούς κήπους και αυτά που σχεδιάζουν οι ίδιοι.
- Επιπλέον, σημαντικός θα ήταν ο σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους ζωολογικούς κήπους, τα οποία είναι πιο κοντά στο πνεύμα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- Αναγκαία κρίνεται η διερεύνηση των αντιλήψεων των μαθητών για τους ζωολογικούς κήπους και γενικότερα για τα αιχμάλωτα ζώα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Atticarpark - Αττικό Πάρκο (χ.χ.). Ιστορία του Πάρκου. Ανακτήθηκε από: <https://www.atticarpark.com/el/whoarewe/istoria-toy-parkoy.343.html>

Δημητρίου, Α. (2014). Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία και ενεργός πολίτης. Διαπιστώσεις, επιδιώξεις, προοπτικές. Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 6, 51.

Δραγώνα-Μονάχου, Μ. (1995). Η ηθική φιλοσοφία στην παιδεία της ανθρωπότητας: για μια ηθική παιδεία που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Δευκαλίων, 14(1), 87-100.

Ε.Ε. (1999). Οδηγία 1999/22/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Μαρτίου 1999, για τη διατήρηση άγριων ζώων στους ζωολογικούς κήπους (ΕΕ L 94/9.4.1999). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31999L0022>

Ε.Ε. (2015). Έγγραφο περί ορθών πρακτικών της οδηγίας της ΕΕ για τους ζωολογικούς κήπους. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από: http://ec.europa.eu/environment/nature/pdf/EU_Zoos_Directive_Good_Practices.pdf

ΕΛΣΤΑΤ (2022). Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού - Κατοικιών 2021. Αθήνα.

Κεφαλογιάννη, Ζ. (2015). Η ανάγκη σύνδεσης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Εκπαίδευση για την Αειφορία) με την Περιβαλλοντική Ηθική και την Εκπαίδευση Αξιών. Πρακτικά 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου ΠΕΕΚΠΕ, Βόλος 8-10 Μαΐου 2015.

Μανωλάς, Ε., & Ταμπάκης, Σ. (2012). Η Περιβαλλοντική Ηθική του Mohandas Karamchand Gandhi. Στο Ε. Πρωτοπαπαδάκης & Ε. Μανωλάς (Επιμ.), Περιβαλλοντική Ηθική: Προκλήσεις και Προοπτικές για τον 21ο αιώνα, σ. 65-76. Ορεστιάδα: Έκδοση Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δ.Π.Θ.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). Λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας/Γ. Μπαμπινιώτης. Κέντρο λεξικολογίας ΕΠΕ, Αθήνα.

Παρασκευόπουλος Ι.Ν. (1993). Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας. Αθήνα.

Παυλάκη, Σ. (2022). Νομικό πλαίσιο λειτουργίας των Ζωολογικών κήπων. Ανακτήθηκε από: <https://dasarxeio.com/2022/07/01/113710/>

Σιάρδος Κ.Γ. (1997). Μέθοδοι Αγροτικής Κοινωνιολογικής Έρευνας. Εκδόσεις Ζήτη Θεσσαλονίκη.

Σκιαδάς, Ε. (χ.χ.). Ο Ζωολογικός Κήπος του Φαλήρου που... έσβησε άδοξα. Μικρός Ρωμηός. Ανακτήθηκε από: <https://mikros-romios.gr/zoologikos/>

Σκουφά Ν. (2003). Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα δασικά οικοσυστήματα. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωσση

Alexander, E.P. (1979). *Museums in Motion. An Introduction to the History and Functions of Museums*, Nashville. American Association for State and Local History.

Allaby, M. (2010). *Animals: from mythology to zoology*. Infobase Publishing.

Alves, R.R.N., & Lechner, W. (2018). Wildlife attractions: Zoos and aquariums. In *Ethnozology* (pp. 351-361). Academic Press.

Andersen, L.L. (2003). Zoo education: from formal school programmes to exhibit design and interpretation. *International Zoo Yearbook*, 38(1), 75-81.

Anderson, K. (1995). Culture and nature at the Adelaide Zoo: at the frontiers of human geography. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 275-294Arr.

Arrindell, W.A. (2000). Phobic dimensions: IV. The structure of animal fears. *Behaviour research and therapy*, 38(5), 509-530.

Awaritefe, O. (2004). Motivation and other considerations in tourist destination choice: A case study of Nigeria. *Tourism geographies*, 6(3), 303-330.

Axelsson, T., & May, S. (2008). Constructed landscapes in zoos and heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 14(1), 43-59.

Balmford, A., Clegg, L., Coulson, T., & Taylor, J. (2002). Why conservationists should heed Pokémon. *Science*, 295(5564), 2367-2367.

Balmford, A., Mace, G. M., & Leader-Williams, N. (1996). Designing the ark: setting priorities for captive breeding. *Conservation Biology*, 10(3), 719-727.

Bertram, B. (2004). Misconceptions about zoos. *Biologist*, 51(4), 199-206.

Birney, B.A. (1988). Criteria for successful museum and zoo visits: Children offer guidance. *Curator: The Museum Journal*, 31(4), 292-316.

Bitgood, S., Patterson, D., & Benefield, A. (1988). Exhibit design and visitor behavior: Empirical relationships. *Environment and behavior*, 20(4), 474-491.

- Bostock, S.St.C. (1993). *Zoos and Animal Rights: The Ethics of Keeping Animals*. London: Routledge.
- Broad, G. (1996). Visitor profile and evaluation of informal education at Jersey Zoo. *DODO-JOURNAL OF THE WILDLIFE PRESERVATION TRUSTS*, 32, 166-192.
- Broom, D.M. (2003). *The Evolution of Morality and Religion*. Cambridge.
- Brunner, B. (2003). *Wie das Meer nach Hause kam: die Erfindung des Aquariums*. Transit.
- Bryman, A. (1999). The Disneyization of society. *The Sociological Review*, 47(1), 25-47.
- Carr, N. (2016). Star attractions and damp squibs at the zoo: a study of visitor attention and animal attractiveness. *Tourism Recreation Research*, 41(3), 326-338.
- Chapa, D.W., Akintade, B., Son, H., Woltz, P., Hunt, D., Friedmann, E., ... & Thomas, S.A. (2014). Pathophysiological relationships between heart failure and depression and anxiety. *Critical care nurse*, 34(2), 14-25.
- Clark, G., & Piggott, S. (1965). *Prehistoric societies*. Hutchinson, New York.
- Clary, R.M., & Wandersee, J.H. (2005). Through the looking glass: the history of aquarium views and their potential to improve learning in science classrooms. *Science & Education*, 14, 579-596.
- Clutton-Brock, J. (1994). The unnatural world: Behavioural aspects of humans and animals in the process of domestication. *Animals and human society: Changing perspectives*, 23-35.
- Coombs, P.H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*. A Research Report for the World Bank Prepared by the International Council for Educational Development.
- Cooper, J.E., & Jackson, O.F. (1981). *Diseases of the Reptilia*.
- Cushing, N., & Markwell, K. (2010). 14. I Can't Look: Disgust as a Factor in the Zoo Experience. In *Zoos and tourism* (pp. 167-178). Channel View Publications.
- Davis, P. (1996). *Museums and the natural environment: the role of natural history museums in biological conservation*. Leicester University Press.
- Davis, S.J., & Valla, F.R. (1978). Evidence for domestication of the dog 12,000 years ago in the Natufian of Israel. *Nature*, 276(5688), 608-610.
- de White, T.G., & Jacobson, S.K. (1994). Evaluating conservation education programs at a South American zoo. *The Journal of Environmental Education*, 25(4), 18-22.
- Didriksen, U. (1999). You need to touch an animal.
- Durrell, G. (1990). *The Ark's Anniversary*. London: Collins.

Feinsinger, P. (1987). Professional ecologists and the education of young children. *Trends in Ecology & Evolution*, 2(2), 51-52.

Fisher, J. (1967). *Zoos of the world: the story of animals in captivity*. History by the Natural History Press.

Foer, J.S. (2006). My life as a dog. *New York Times*, 27.

Fraser, D. (2009). Animal behaviour, animal welfare and the scientific study of affect. *Applied Animal Behaviour Science*, 118(3-4), 108-117.

Frederick, I.I., Wood, C.A., & Fyfe, F.M. (1943). *The Art of Falconry, by Frederick II of Hohenstaufen: Being the De Arte Venandi Cum Avibus of Frederick II of Hohenstaufen*. Stanford University Press.

Frost, W. (Ed.). (2011). *Zoos and tourism: Conservation, education, entertainment?* (Vol. 46). Channel View Publications.

Garner, J.P., Mason, G.J., & Smith, R. (2003). Stereotypic route-tracing in experimentally caged songbirds correlates with general behavioural disinhibition. *Animal Behaviour*, 66(4), 711-727.

Green, K. (2005). Donald M. Broom *The Evolution of Morality and Religion: A Biological Perspective*. *Religious Studies*, 41(3), 363-368.

Hagenbeck, C. (1909). *Beasts and men*. Longmans, Green and Co., London.

Hallman, B.C., & Benbow, M. (2006). Canadian Human Landscape Examples: Naturally cultural: the zoo as cultural landscape. *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 50(2), 256-264.

Hamadache, A. (1991). Non-Formal Education: A Definition of the Concept and Some Examples. *Prospects*, 21(1), 111-24.

Hancocks, D. (2001). Is there a place in the world for zoos. *The state of the animals*. Humane Society Press, Washington, DC, 137-147.

Hediger, H. (1964). Man as a social partner of animals and vice versa. *Animal Behaviour*, 12(2-3), 395.

Heindl, G. (2015). Schoenbrunn Zoo in worldwar I. *Der Zoologische Garten* 85:13 34.

Higginbottom, K. (Ed.). (2004). *Wildlife tourism: Impacts, management and planning*. Common Ground Publishing.

Hosey, G., & Melfi, V. (2014). Human-animal interactions, relationships and bonds: A review and analysis of the literature. *International Journal of Comparative Psychology*.

Ingold, T. (2002). From trust to domination: an alternative history of human-animal relations. In *Animals and human society* (pp. 13-34). Routledge.

IUCN (International Union for the Conservation of Nature) (1970). Environmental education workshop. Nevada. USA.

Jackson, J. (2012). Animal-assisted therapy: The human-animal bond in relation to human health and wellness. Winona State University, 7-8.

Jamieson, D. (1985) Against zoos. In P. Singer (ed.) *In Defence of Animals* (pp. 108–117). Oxford: Blackwell.

Jensen, E. (2010). Learning about Animals, Science and Conservation at the Zoo: Large-scale survey-based evaluation of the educational impact of the ZSL London Zoo Formal Learning programme.

Jordan, B., & Ormrod, S. (1978). *Last great wild beast show*. Constable and Co..

Khoshoo, T. N., & Moolakkattu, J.S. (2009). Gandhi and the environment: Analysing Gandhi's environmental thought.

Kisling, V.N. (1998). Colonial menageries and the exchange of exotic faunas. *Archives of Natural History*, 25(3), 303-320.

Kisling, V.N. (2000). *Zoo and aquarium history: Ancient animal collections to zoological gardens*. CRC press.

Kotler, N., & Kotler, P. (1998). *Museum Strategy and Marketing*. San Francisco: Jossey-Bass.

Kumar, V. (2021). Clinical management of maggot wounds in Asiatic Black Bear (*Ursus thibetanus*). *Scientific Reports in Life Sciences*, 2(1), 7-12.

Lal, V. (2000). Gandhi and the ecological vision of life. *Environmental Ethics*, 22(2), 149-168.

Linzey, A. (1998). Sentientism. In: Bekoff, M., Meaney, C.A. (Eds.), *Encyclopedia of Animal Rights and Animal Welfare*. Fitzroy Dearborn.

Loisel, G.A.A. (1912). *Histoire des ménageries de l'Antiquité à nos jours* (Vol. 2). O. Doin et fils.

Manning, A., & Serpell, J. (2002). *Animals and human society: Changing perspectives*. Routledge.

Marriner, L.M., & Drickamer, L.C. (1994). Factors influencing stereotyped behavior of primates in a zoo. *Zoo Biology*, 13(3), 267-275.

Mason, G.J. (2010). Species differences in responses to captivity: stress, welfare and the comparative method. *Trends in ecology & evolution*, 25(12), 713-721.

Mench, J.A., & Bekoff, M. (1998). *Encyclopedia of animal rights and animal welfare*.

Mitchell, G., Tromborg, C.T., Kaufman, J., Bargabus, S., Simoni, R., & Geissler, V. (1992). More on the 'influence' of zoo visitors on the behaviour of captive primates. *Applied Animal Behaviour Science*, 35(2), 189-198.

Morgan, J.M., & Gramann, J.H. (1989). Predicting effectiveness of wildlife education programs: A study of students' attitudes and knowledge toward snakes. *Wildlife Society Bulletin (1973-2006)*, 17(4), 501-509.

Morris, R., & Morris, D. (1965). *Men and snakes* London: Hutchinson & Co. Children's attitudes toward predator and prey, 69.

Moss, A., & Esson, M. (2010). Visitor interest in zoo animals and the implications for collection planning and zoo education programmes. *Zoo biology*, 29(6), 715-731.

Narayanan, Y. (2010). Sustainable consumption as a means to self-realization: a Hindu perspective on when enough is enough. *Sustainable Development*, 18(5), 252-259.

Pekarik, A.J. (2004). Eye-to-eye with animals and ourselves. *Curator: The Museum Journal*, 47(3), 257-260.

Pepys, S. (1970). *The Diary of Samuel Pepys: A New and Complete Transcription*. G. Bell and Sons.

Polakowski, K.J. (1989). A design approach to zoological exhibits: The zoo as theater. *Zoo Biology*, 8(S1), 127-139.

Prokop, P., & Tunnicliffe, S.D. (2008). "Disgusting" animals: Primary school children's attitudes and myths of bats and spiders. *Eurasia Journal of mathematics, science and technology education*, 4(2), 87-97.

Puan, C.L., & Zakaria, M. (2007). Perception of visitors towards the role of zoos: a Malaysian perspective. *International Zoo Yearbook*, 41(1), 226-232.

Reading, C. J., Luiselli, L. M., Akani, G. C., Bonnet, X., Amori, G., Ballouard, J. M., ... & Rugiero, L. (2010). Are snake populations in widespread decline?. *Biology letters*, 6(6), 777-780.

Rees, P.A. (2011). *An introduction to zoo biology and management*. John Wiley & Sons.

Regan, T. (2004). *The case for animal rights*. Univ of California Press.

Ritvo, H. (1987). The emergence of modern pet-keeping. *Anthrozoös*, 1(3), 158-165.

Robinson, I. (1995). Associations between man and animals. *The Waltham book of human-animal interaction: Benefits and responsibilities of pet ownership*, 1-6.

Sampaio, M.B., Schiel, N., & da Silva Souto, A. (2020). From exploitation to conservation: A historical analysis of zoos and their functions in human societies. *Ethnobiology and Conservation*, 9.

- Schmölcke, U., & Nikulina, E.A. (2008). Fischhaltung im antiken Rom und ihr Ansehenswandel im Licht der politischen Situation. *Schr Naturwiss Ver Schlesw-Holst*, 70, 36-55.
- Serpell, J.A. (1986). In the Company of Animals (pp. 215).
- Serpell, J.A. (1987). Pet-keeping in non-western societies: Some popular misconceptions. *Anthrozoös*, 1(3), 166-174.
- Shackley, M. (1996). *Wildlife tourism*. International Thomson Business Press.
- Shepherdson, D., Brownback, T., & James, A. (1989). A mealworm dispenser for the Slender-tailed meerkat *Suricata suricatta* at London Zoo. *International Zoo Yearbook*, 28(1), 268-271.
- Small, E. (2012). The new Noah's Ark: beautiful and useful species only. Part 2. The chosen species. *Biodiversity*, 13(1), 37-53.
- Sommer, R. (2008). Semantic profiles of zoos and their animals. *Anthrozoös*, 21(3), 237-244.
- Stoner, L. (2013). Animals as entertainment. *Issues*, (103), 34-36.
- Thoughts from Gandhi (1997). *International Wildlife*, Vol. 27 (May / June), p. 70.
- Tisdell, C., & Zhu, X. (1998). Protected areas, agricultural pests and economic damage: conflicts with elephants and pests in Yunnan, China. *Environmentalist*, 18(2), 109-118.
- Tofield, S., Coll, R. K., Vyle, B., & Bolstad, R. (2003). Zoos as a source of free choice learning. *Research in Science & Technological Education*, 21(1), 67-99.
- UNESCO, (1978). Tbilisi Declaration. Intergovernmental conference on environmental education. Final Report. Paris (ελληνική μετάφραση: Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. 1999).
- Urichuk, L.J., & Anderson, D.L. (2003). Improving mental health through animal-assisted therapy. Edmonton, Alberta, Canada: Chimo Project.
- van Erp-Houtepen, A. (1986). The etymological origin of the garden. *The Journal of Garden History*, 6(3), 227-231.
- Vaniček, J. (2012). Porovnání profilu návštěvníka vybraných zoologických zahrad v České republice (Comparison of visitors' profile in selected zoological gardens in the Czech Republic). *COT Business*, 70-72.
- Vobruba, M. (1998). Charakteristika zoologických zahrad ČR. (Characteristics of zoological gardens in the Czech Republic). Diploma thesis. Plzeň: University of West Bohemia, Faculty of Education.
- Walsh, F. (2009). Human-animal bonds I: The relational significance of companion animals. *Family process*, 48(4), 462-480.

Woods, B. (2002). Good zoo/bad zoo: Visitor experiences in captive settings. *Anthrozoös*, 15(4), 343-360.

Ιστογραφία

<https://www.awsfzoo.com/>

<https://www.zoo.org.au/>

<https://www.zoobrno.cz/en>

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αγαπητές/οι συνάδελφοι,

ονομάζομαι Παπαϊωάννου Ευμορφία, είμαι δασκάλα και εκπονώ τη μεταπτυχιακή μου διατριβή με τίτλο «Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τους Ζωολογικούς Κήπους». Για τον λόγο αυτό, θα σας παρακαλούσα θερμά να αφιερώσετε πολύ λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας για τη συμπλήρωση του παρακάτω ερωτηματολογίου.

Η συμμετοχή στη συγκεκριμένη έρευνα είναι εθελοντική. Στο πλαίσιο της μελέτης θα τηρηθούν οι κανόνες δεοντολογίας, μέσα από την εμπιστευτικότητα και τη διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων/-ουσών. Τα δεδομένα θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της μελέτης. Έχει ιδιαίτερη σημασία για την αξιοπιστία της έρευνας να απαντήσετε με ειλικρίνεια σε όλες τις ερωτήσεις. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις. Συμπληρώνοντας το παρόν ερωτηματολόγιο, με βοηθάτε να ολοκληρώσω την έρευνά μου και κατά συνέπεια τις μεταπτυχιακές μου σπουδές.

Για τυχόν απορίες, μην διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου στο email: ferms00977@uowm.gr

Σας ευχαριστώ προκαταβολικά για τον πολύτιμο χρόνο που διαθέσατε!

Με εκτίμηση, Παπαϊωάννου Ευμορφία

Δασκάλα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

ΔΠΜΣ Επιστήμες της Αγωγής «Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες, το Περιβάλλον και την Τεχνολογία»

Συναινείτε να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα; [επιλέξτε ένα]

Ναι

Όχι

1. Δημογραφικά Στοιχεία

1α. Φύλο: [επιλέξτε ένα]

Γυναίκα

Άντρας

1β. Ηλικία: [επιλέξτε ένα]

Έως 29

30 – 39

40 – 49

50 και άνω

1γ. Συμπληρώστε τον τόπο καταγωγής σας: _____

1δ. Συμπληρώστε την περιοχή εργασίας σας: _____

1ε. Έτη προϋπηρεσίας: [επιλέξτε ένα]

1 – 4

5 – 9

- 10 – 14
- 15 – 19
- 20 – 24
- 25 – 29
- 30 – 34
- 35 – 40

2. Σχέση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

2α. Έχετε ασχοληθεί με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα δικά σας σχολικά χρόνια;
[επιλέξτε ένα]

- Ναι
- Όχι

2β. Έχετε σπουδές πάνω στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση; [επιλέξτε περισσότερα]

- Όχι
- Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μικρής Διάρκειας
- Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μεγάλης Διάρκειας
- Προπτυχιακές σπουδές
- Μεταπτυχιακές σπουδές
- Άλλο: _____

2γ. Έχετε ασχοληθεί με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός; [επιλέξτε ένα]

Καθόλου

Λίγο

Αρκετά

Πολύ

Πάρα πολύ

2δ. Πόσο θεωρείτε ότι είστε εξοικειωμένοι... [επιλέξτε ένα]

Με τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

Με τις τεχνικές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

Με το περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

3. Παρακαλούμε δηλώστε το βαθμό συμφωνίας σας για τις παρακάτω προτάσεις:

(1. Διαφωνώ απολύτως 2. Διαφωνώ 3. Ούτε συμφωνώ, Ούτε διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ απολύτως)

	1	2	3	4	5
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα προστατεύονται.					
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα υποφέρουν.					
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα φροντίζονται.					
Οι ζωολογικοί κήποι είναι χώροι όπου τα ζώα ενοχλούνται.					
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ψυχαγωγία στους επισκέπτες.					
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν γνώσεις στους επισκέπτες για τα ζώα.					
Οι ζωολογικοί κήποι ευαισθητοποιούν τους επισκέπτες για την προστασία των ζώων.					
Οι ζωολογικοί κήποι προσφέρουν ευκαιρίες άμεσης επαφής με τα ζώα.					
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι προσελκύουν τους επισκέπτες γιατί χρειάζονται τα χρήματα για να διατηρήσουν τα ζώα.					
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι χρησιμοποιούν τα ζώα για να προσελκύσουν επισκέπτες και να κερδίσουν χρήματα.					
Οι ιδιωτικοί ζωολογικοί κήποι, που προσφέρουν παραστάσεις (shows), καταπατούν τα δικαιώματα των ζώων.					

4. Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα ζώα (π.χ. χαρακτηριστικά, βιολογία, περιβάλλον διαβίωσης);

(1. Διαφωνώ απολύτως 2. Διαφωνώ 3. Ούτε συμφωνώ, Ούτε διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ απολύτως)

	1	2	3	4	5
Οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο, εικόνες)					
Άμεση επαφή (π.χ. παρατήρηση) στο ύπαιθρο					
Επίσκεψη σε ζωολογικό κήπο					
Βιβλίο					

Σχολικό εγχειρίδιο					
Εκπαιδευτική δραστηριότητα (στο σχολείο)					
Τραγούδι					
Θεατρικό παιχνίδι					
Άλλο: _____					

5. Επιλέξτε ποιες τρεις κατηγορίες ζώων θα θέλατε να δείτε στον ζωολογικό κήπο.

Μεγάλου είδους ζώα τους δάσους

(π.χ. αρκούδα, λύκος, ελάφι)

Οικόσιτα

(π.χ. κότα, κατσίκια, πρόβατο)

Ερπετά

(π.χ. οχιά, χελώνα)

Μεσαίου μεγέθους ζώα

(π.χ. αλεπού, τσακάλι)

Αμφίβια

(π.χ. βάτραχος, σαλαμάνδρα)

Πρωτεύοντα

(π.χ. γορίλας, πίθηκος, λεμούριος)

Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα

(π.χ. λιοντάρι, τίγρης, ελέφαντας)

Άγρια πτηνά

(π.χ. αετός, γύπας, γεράκι)

Πτηνά

(π.χ. πάπια, χήνα, παγώνι)

Έντομα

(π.χ. αράχνη, σκαθάρι)

Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας

(π.χ. φώκια, δελφίνι, πιγκουίνος)

Μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας

(π.χ. ψάρια, χταπόδι, κάβουρας)

6. Επιλέξτε ποιες τρεις κατηγορίες ζώων ΔΕΝ θα θέλατε να δείτε στον ζωολογικό κήπο.

Μεγάλου είδους ζώα τους δάσους

(π.χ. αρκούδα, λύκος, ελάφι)

Οικόσιτα

(π.χ. κότα, κατσίκια, πρόβατο)

Ερπετά

(π.χ. οχιά, χελώνα)

Μεσαίου μεγέθους ζώα

(π.χ. αλεπού, τσακάλι)

Αμφίβια

(π.χ. βάτραχος, σαλαμάνδρα)

Πρωτεύοντα

(π.χ. γορίλας, πίθηκος, λεμούριος)

Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα

(π.χ. λιοντάρι, τίγρης, ελέφαντας)

Άγρια πτηνά

(π.χ. αετός, γύπας, γεράκι)

Πτηνά

(π.χ. πάπια, χήνα, παγώνι)

Έντομα

(π.χ. αράχνη, σκαθάρι)

Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας

(π.χ. φώκια, δελφίνι, πιγκουίνος)

Μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας

(π.χ. ψάρια, χταπόδι, κάβουρας)

7. Για ποιους λόγους θα επισκεπτόσασταν έναν ζωολογικό κήπο με την σχολική σας τάξη;

Παρακαλούμε δηλώστε το βαθμό συμφωνίας σας για τις παρακάτω προτάσεις:

(1. Διαφωνώ απολύτως 2. Διαφωνώ 3. Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ 4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απολύτως)

	1	2	3	4	5
Για να δουν οι μαθητές τη φυσική συμπεριφορά των ζώων.					
Για να αγγίξουν οι μαθητές τα ζώα.					
Για να παρατηρήσουν οι μαθητές από κοντά τα ζώα.					
Για να ενημερωθούν οι μαθητές για τα ζώα από ειδικούς.					
Για να ταΐσουν οι μαθητές τα ζώα.					
Για να παίξουν οι μαθητές σε έναν υπαίθριο χώρο.					
Για να μάθουν οι μαθητές για τα ζώα.					
Για να δουν τον φυσικό χώρο διαβίωσης των ζώων.					

8. Κατά την επίσκεψή σας, ως εκπαιδευτικός, θα θέλατε...

[μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα]

Να συμμετέχετε με τους μαθητές σε μία
ομαδική ξενάγηση από εξειδικευμένο
προσωπικό.

Να υπάρχουν πινακίδες με πληροφορίες
για το κάθε ζώο.

Να παρέχεται η δυνατότητα περιήγησης
με ακουστικά (τύπου Walkman) που
παρέχουν πληροφορίες.

Να δείτε κάποια ζώα, που δεν υπάρχουν
στον ζωολογικό κήπο που
επισκεφτήκατε, σε εικονική μορφή (π.χ.
ολογράμματα).

Προβολή βίντεο σε έναν χώρο υποδοχής
των επισκεπτών.

Να σας παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό πριν την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη.

Να σας παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό κατά την επίσκεψή σας.

Να σας παρέχει ο ζωολογικός κήπος δωρεάν εκπαιδευτικό υλικό μετά την επίσκεψη, που μπορεί να αξιοποιηθεί στην τάξη.

Να υπάρχουν εκπαιδευτές που βοηθούν να υλοποιηθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της επίσκεψης.

Με προβολή των εκθεμάτων (εικόνες, μοντέλα, διοράματα).

Με επίδειξη (π.χ. τάισμα ζώων).

Να παραβρίσκονται και οι γονείς των μαθητών στην επίσκεψη, γιατί θα είναι ωφέλιμο για την εκπαιδευτική διαδικασία.

9. Έχετε επισκεφτεί ζωολογικό κήπο; (σαν ιδιώτης επισκέπτης)

[μπορείτε να επιλέξετε μέχρι 2]

Όχι

Ναι, στην Ελλάδα

Ναι, στο εξωτερικό

10. Πόσες φορές έχετε επισκεφτεί με τη σχολική σας τάξη έναν ζωολογικό κήπο στην Ελλάδα, κατά τα χρόνια εμπειρίας σας ως εκπαιδευτικός; [επιλέξτε ένα]

Ποτέ

Σπάνια
(1- 2 φορές στα πέντε χρόνια)

Μερικές φορές
(3 -4 φορές στα πέντε χρόνια)

Συχνά
(τουλάχιστον μία φορά σε κάθε σχολικό έτος)

Άλλο: _____

11. Σκοπεύετε να πάτε στο μέλλον (σε επόμενες σχολικές χρονιές) με τη σχολική σας τάξη στον ζωολογικό κήπο;

Ναι

Όχι

12. Παρακαλούμε δηλώστε το βαθμό συμφωνίας σας για τις παρακάτω προτάσεις.

Κατά την επίσκεψή σας με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο, ποια από τα παρακάτω περιγράφουν αυτή την επίσκεψη;

(1. Διαφωνώ απολύτως 2. Διαφωνώ 3. Ούτε συμφωνώ, Ούτε διαφωνώ 4.Συμφωνώ 5.Συμφωνώ απολύτως)

	1	2	3	4	5
Οι μαθητές πέρασαν ευχάριστα στον ζωολογικό κήπο.					
Οι μαθητές βαρέθηκαν στον ζωολογικό κήπο.					
Οι μαθητές ενθουσιάστηκαν από την άμεση επαφή με τα ζώα.					

Οι μαθητές απογοητεύτηκαν που δεν είχαν καλή οπτική επαφή κάποιων ζώων.					
Οι μαθητές προτιμούσαν τα θηλαστικά ζώα από άλλες κατηγορίες ζώων.					
Οι μαθητές προτιμούσαν τα μεγάλωσώμα ζώα από τα μικρόσωμα.					
Οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν για την ανάγκη προστασίας των ζώων.					
Οι μαθητές απέκτησαν θετικά συναισθήματα για τα ζώα.					
Ενδυναμώθηκε η υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά των μαθητών.					
Οι μαθητές τάισαν τα ζώα με τις κατάλληλες τροφές.					
Οι μαθητές γνώριζαν πώς να συμπεριφερθούν στα ζώα.					
Οι μαθητές ενοχλούσαν τα ζώα σκόπιμα.					
Οι μαθητές είχαν την τάση να θέλουν να ακουμπήσουν τα ζώα.					
Οι μαθητές παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον.					
Οι μαθητές έμαθαν για τα ζώα.					

13. Κατά την επίσκεψή σας με τους μαθητές σε έναν ζωολογικό κήπο, ποια από τα παρακάτω περιγράφουν αυτή την επίσκεψη; [επιλέξτε όσα θέλετε]

Παρείχαν εκπαιδευτικά προγράμματα από τον ζωολογικό κήπο (αλλά δεν συμμετείχατε).

Είχατε λάβει βοήθεια από τους ειδικούς του ζωολογικού κήπου για την προετοιμασία σας πριν την επίσκεψη (π.χ. παροχή εκπαιδευτικού υλικού).

Συμμετείχατε με την σχολική σας τάξη σε εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρει ο ζωολογικός κήπος.

Είχατε λάβει βοήθεια από τους ειδικούς του ζωολογικού κήπου για την

προετοιμασία σας μετά την επίσκεψη
(π.χ. παροχή εκπαιδευτικού υλικού).

Έγινε εκπαιδευτική παρέμβαση στην
τάξη πριν από την επίσκεψη.

Εσείς, η/ο εκπαιδευτικός οργανώσατε εξ
ολοκλήρου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα
στον ζωολογικό κήπο.

Έγινε προσωπική ξενάγηση.

Διαβάσατε μόνο τις πινακίδες με την
περιγραφή για το κάθε ζώο.

Παρακολουθήσατε βίντεο.

Παρακολουθήσατε εκθέματα (π.χ.
εικόνες, μοντέλα, διοράματα).

Έγινε επίδειξη (π.χ. τάισμα ζώων).

Περιηγηθήκατε με ακουστικά (τύπου
Walkman) που παρείχαν πληροφορίες.

Άλλο: _____

14. Ποιες κατηγορίες ζώων παρατηρήσατε κατά την επίσκεψή σας; [επιλέξτε όσα θέλετε]

Μεγάλου είδους ζώα τους δάσους
(π.χ. αρκούδα, λύκος, ελάφι)

Οικόσιτα
(π.χ. κότα, κατσίκια, πρόβατο)

Ερπετά
(π.χ. οχιά, χελώνα)

Μεσαίου μεγέθους ζώα
(π.χ. αλεπού, τσακάλι)

- Αμφίβια
(π.χ. βάτραχος, σαλαμάνδρα)
- Πρωτεύοντα
(π.χ. γορίλας, πίθηκος, λεμούριος)
- Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα
(π.χ. λιοντάρι, τίγρης, ελέφαντας)
- Άγρια πτηνά
(π.χ. αετός, γύπας, γεράκι)
- Πτηνά
(π.χ. πάπια, χήνα, παγώνι)
- Έντομα
(π.χ. αράχνη, σκαθάρι)
- Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας
(π.χ. φώκια, δελφίνι, πιγκουίνος)
- Μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας
(π.χ. ψάρια, χταπόδι, κάβουρας)

15. Για ποια ζώα έδειξαν ενδιαφέρον οι μαθητές σας; [επιλέξτε όσα θέλετε]

- Μεγάλου είδους ζώα τους δάσους
(π.χ. αρκούδα, λύκος, ελάφι)
- Οικόσιτα
(π.χ. κότα, κατσίκια, πρόβατο)
- Ερπετά
(π.χ. οχιά, χελώνα)
- Μεσαίου μεγέθους ζώα
(π.χ. αλεπού, τσακάλι)
- Αμφίβια
(π.χ. βάτραχος, σαλαμάνδρα)

- Πρωτεύοντα
(π.χ. γορίλας, πίθηκος, λεμούριος)
- Εξωτικά για την Ελλάδα ζώα
(π.χ. λιοντάρι, τίγρης, ελέφαντας)
- Άγρια πτηνά
(π.χ. αετός, γύπας, γεράκι)
- Πτηνά
(π.χ. πάπια, χήνα, παγώνι)
- Έντομα
(π.χ. αράχνη, σκαθάρι)
- Μεγάλου μεγέθους ζώα της θάλασσας
(π.χ. φώκια, δελφίνι, πιγκουίνος)
- Μικρού μεγέθους ζώα της θάλασσας
(π.χ. ψάρια, χταπόδι, κάβουρας)

16. Ποιες από τις παρακάτω λέξεις περιγράφουν καλύτερα τα συναισθήματά σας, κατά την εκπαιδευτική σας επίσκεψη; [επιλέξτε όσα θέλετε]

Αδιαφορία	☐	Αισιοδοξία	☐
Χαρά	☐	Απαισιοδοξία	☐
Φόβος	☐	Θυμός	☐
Ενθουσιασμός	☐	Σεβασμός	☐
Ενδιαφέρον	☐	Ενοχές	☐
Λύπη	☐	Αφύπνιση	☐
Άλλο: _____	☐		

17. Ποιες από τις παρακάτω λέξεις πιστεύετε ότι περιγράφουν καλύτερα τα συναισθήματα των μαθητών σας, κατά την εκπαιδευτική τους επίσκεψη; (επιλέξτε όσα θέλετε)

Αδιαφορία	☐	Αισιοδοξία	☐
Χαρά	☐	Απαισιοδοξία	☐
Φόβος	☐	Θυμός	☐
Ενθουσιασμός	☐	Σεβασμός	☐
Ενδιαφέρον	☐	Ενοχές	☐
Λύπη	☐	Αφύπνιση	☐
Άλλο: _____	☐		

18. Τι θα θέλατε να γίνει με τους ζωολογικούς κήπους; [επιλέξτε όσα θέλετε]

Να παραμείνουν ανοιχτοί και να διατηρηθούν όπως είναι.	☐
Να παραμείνουν ανοιχτοί και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων.	☐
Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί συμβάλλουν στην προστασία των ζώων.	☐
Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί προσφέρουν πολλά στους ανθρώπους.	☐
Να παραμείνουν ανοιχτοί γιατί είναι ένα αναγκαίο κακό.	☐
Να κλείσουν γιατί δεν προσφέρουν κάτι.	☐
Να κλείσουν γιατί τα ζώα υποφέρουν.	☐
Άλλο: _____	☐